વિલાસસુંદરી

અને

અદ્ભુત જાદુનો પલંગ

એક રસીલી મનોરંજક ચમત્કારિક વાર્તા

ભાગ પહેલો

પ્રકાશક,

માગજી પુરૂષોત્તમ યોગી

[illegible] મુંબઈ

અમારી પ્રસિદ્ધ દુકાન

બુકસેલર મહાદેવ રામચંદ્ર જાગુષ્ટે

[illegible] દરવાજા—અમદાવાદ

અમદાવાદ—શાહપુર [illegible] પોળમાં આવેલા શ્રી પ્રજાહિતાર્થ મુદ્રાલયમાં પટેલ [illegible] દલપતરામે છાપ્યું

સન [illegible] આવૃત્તિ [illegible] | સંવત [illegible]

કિંમત ૬ આના

વિલાસ સુંદરી

અને

અદભુત જાદુનો પલંગ.

એક રસીલી મનરંજન, ચમત્કારીક વાર્તા.

ભાગ પહેલો.

રચનાર,

પ્રાગજી પુરૂષોતમ યોગી.

કાલબાદેવી રોડ—મુંબઈ.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર,

બુકસેલર મહાદેવ રામચંદ્ર જાગુષ્ટે.

ત્રણ દરવાજા—અમદાવાદ.

અમદાવાદઃ—શાહપુર નવીપોળમાં આવેલા
શ્રી 'પ્રજાહિતાર્થ' મુદ્રાલયમાં પટેલ
ડાહ્યાભાઇ દલપતરામે છાપ્યું.

પ્રત ૨૪૦૦. આવૃત્તિ ત્રીજી. સને ૧૯૧૭.

કીંમત ૬ આના.

અન્ત લગી રાખજે તું લાજરે !
ગભરાઉં છઉં ટેકમાં હરી !
ત્યાં સુધી પ્રપંચમાંરે, ત્યાં સુધી માયા તો મ્હારે;
કોઠી સદાવ્રતની આ મ્હારીરે;
ભુખ્યા ભકિતના તું રાખજે ભરી ?
હજી લગી તેં તો છે રાખી, કહું શું હું તે લાંબી ભાખી;
કરે નિત અન્તરમાં તું ઝાંખીરે;
કરજે એવું કદી ના હશે અરિ !"

વિલાસ સુંદરી

અને

અદ્ભુત જાદુનો પલંગ.

ભાગ પહેલો—ગુણનીધી.

વિંધ્યાદ્રિ પ્રવર્તની પુર્વ બાજુએ ન્હાનાં ન્હાનાં અનેક ગામો આવેલાં છે. તેમાંના એક ગામમાં ભાણજી નામનો એક સુતાર રહેતો હતો. તે જોકે નિર્ધન હતો, પણ દયાળુ હતો; કર્મહીણુ હતો, પણ ગુણગ્રાહી, ચાલાક અને સર્વે વાતે પ્રવિણ હતો. જો કે તેના ઘરમાં પુષ્કળ માણસો ખાનાર હતાં. છતાં તેનું પોષણ તે ઠીક રીતે કરતો હતો, તે ઉપરાંત પરગામના પરોણાઓ આવતા તેને પણ સંતોષી આનંદ આપતો. અને સાધુ સંતોને સેવી મનને પ્રફુલ્લિત રાખી, પોતાની ગરીબાઇ, પોતાના માથા પર લટકેલા ભાર રૂપી બોજાનું દુઃખ, કોઇને પણ જાણવા ન દેતાં પોતાનો ગરીબ સંસાર સુખરૂપ ચલાવી કલોલ કરતો હતો.

આ ભાગ્યહિન સુતારને ત્રણ છોકરા અને બે છોકરી મળી પાંચ સંતાન હતાં, તેમાંથી સર્વથી ન્હાનો છોકરો ગુણનિધિ અતિ કઠોર, નઠોર, ઢોઠ, લંપટ અને એક કપટ કાળની મુર્તી હતી, ભાણજી સુતાર ચતુર સમજુ અને ડાહ્યો પુરૂષ હોવાથી તેણે પોતાના આ સર્વે બાળકોને એક હુશિયાર મહેતાજીને, વિદ્યાભ્યાસ કરાવવા માટે

સોંપ્યા. વિદ્યાભ્યાસ કરતાં બાકી રહેલા વખતમાં તે તેઓને પોતાનું વડિલોપાર્જિત શિલ્પશાસ્ત્ર શિખવતો હતો. આટલો આટલો પરિશ્રમ લેવા છતાં ગુણનિધિનું ચિત્ત કશાપર ચોંટતું નહતું; 'ઠોઠ નિશાળિયાને વતરણાં ઘણાં તેમ કરવા છતાં પણ ભાઈ ભણવામાં નનો વિતારો હતો. એક બાજુ મહેતાજી શીખવે, ને બીજી બાજુથી ગુણનિધિ ભુલી જાય. ભણવા ગણવા ને આજ્ઞા પાળવામાં તેનું હૃદય પાષાણ સરખું હતું, તેનું મન કઠોર હતું, તેની બુદ્ધિ જડ હતી, અને તેનું મગજ કટાયલા કાટ સરખું હતું.

આ નિચ વૃત્તિવાળો છોકરો આખો દિવસ હલકી વર્ણના અને કપટબાજીનો ખેલ કરી પોતાના પાપી પેટનો ખાડો પુરનારા કનીષ્ઠ ચંડાળ અને દુર્ગુણ રૂપી કુંડમાં કૃમીની પેઠે તરફડીયા મારતા હરામખોરો સાથે રખડવું, રઝળવું, ભટકવું, ગામના લોકો સાથે બાથમબાથી કરવી, ઘરના માણસોને રંઝાડવા એજ એનું ભણવું ગણવું, અને એજ એને નિશાળનો સર્વોપરી પાઠ હતો. આ દુઃખદેણ કપુત પુત્રની આવી દશા જોઇ તેનો બાપ અમાપ દુઃખમાં પડી વિલાપ કરવા લાગ્યો. અને મ્હોટેથી પોકારી બડબડવા લાગ્યો કે, "આ દુર્ગતિને પામશે; દુનિયાની બત્રીશીએ ચડશે. લોકોની દાઢોમાં ચવાશે. ઉજ્વળ કીર્તીને ઝાંખ લગાડી, કુળને કલંકિત કરી સાત પેઢીને બોળશે. નીતિથી ધર્મથી ભ્રષ્ટ થયો. હાય, હવે શું કરવું ! એને કેમ ઠેકાણે લાવવો. અરે નશીબ, તેં મારે માથે આવો કારમીંઢ પાણો ક્યી ખાણમાંથી શોધી આણી મુકયો તેં જરા પણ વિચાર ન કીધો. એક પુત્રરૂપી દીવો પોતાના તેજોમય પ્રકાશથી આખા કુટુંબને અંધકારમાંથી કાઢી સુખરૂપ બનાવે છે. અને એક

કપુત છોકરા રૂપી અંગારો આખા કુટુંબનો નાશ કરે છે.' આ દુરાચરણી છોકરાને ઠેકાણે લાવવા માટે ભાણજીએ અનેક ઉપાયો લીધા તોપણ તે પથ્થર ઉપર પાણી રેડવા સરખા થઇ પડયા. આમ કરવા કરતાં તેની પંદર વર્ષની ઉમ્મર થવા આવી. 'કહ્યું છે કે સોલે સાન અને વીસે વાન આવી તો આવી, નહીં તો ચોરાશીના ફેરામાં પડશે.' આવો વિચાર કરી ભાણજીએ તેને તેના ભવિષ્ય ઉપર છોડી દીધો.

જેમ રાજાનો ઘોડો ખાણ ખાઇ છુટે છે, તેમ આ પોતાના છત્રરૂપી પીતાના અંકુસમાંથી છુટેલો ગુણનિધિ મહાન્ત હાથીની પેઠે મસ્ત બની આખા ગામમાં ડોલવા લાગ્યો. આવી તેની ચાલથી આખું ગામ ત્રાહે ત્રાહે પોકારવા લાગ્યું. આ ગામમાં મારે તેની તલવારનો હુકમ ચાલતો હતો એટલે લોકો મોઢે હુચા દઈ સહન કરતા હતા તેથી આ ભાઇના પોબારા પડે તેમાં નવાઇ શી? આ ભાઇની નગારાં પર ડાંડી ઠોકાય. પુછનાર કોઇ નહીં. 'ભુંડાથી ભુત નાસે.' એમ હોવાથી આ અકલના બારદાને નાત જાતનો ભેદ કાઢી નાખી, સ્વધર્મનો ત્યાગ કરી, સ્વચ્છંદી બની અનીતિના આચરણો આચરવા માંડયાં. સગાં સંબંધીના સ્નેહમાં પુળો મુકી, કુટુંબનો કટ્ટો વેરી બની, અનીતિ રૂપી દુષ્ટોનો દોસ્ત બન્યો. પછી પુછવું શું શું રહ્યું ? આકાશ સાથે જાણે બાથ ભીડી વાત કરતો હોય એવું કાળસ્વરૂપ ધારણ કર્યું. આ તેના વિક્રાળ સ્વરૂપથી તેનું આખું કુટુંબ ભયભિત બની ગયું, આ વિક્રાળ રાક્ષસ શું કરશે ? તેના શોકમાં ઝુરવા લાગ્યું. થોડોક સમય વિત્યા પછી તેના સમજુ પિતાએ કોઇને કલ પડવા ન દેતાં ગુપચુપ પોતાના કુટુંબ

* એનો મન પુરતો અનુભવ મળ્યો છે—લખનાર.

સહિત અડધી રાતે ગામબહાર નિકળી પરગામમાં જઇ રહેવાનો ઠરાવ કર્યો.

તેની ગુણુનિધિને થોડી પરવા હતી? તે તેવુંજ ઇચ્છતો હતો. પણ હવે એના પાપોના ફણગા ફુટવા લાગ્યા. એનું પાપ એને આડે રસ્તે ઘસડવા માંડયું. તેના ઉપર લોકોની આંખ ફરી, લોકોએ તેને પુરેપુરી રીતે આંખમાં ધાર્યો, અને તેની પુઠ પકડી. તેને ઠરી ઠામ બેસવા દીધો નહી. જ્યાં જાય ત્યાં તિરસ્કારનો વરસાદ અને લાતીઆ ધોકાનો માર પડવા લાગ્યો. આવો મામલો જોઇ તેના સાગનીઓએ તેની સોબત છોડી દીધી. અને આંગણે આવતો બંધ કર્યો. એતો ખરૂં છે કે, તે જ્યાં સુધી પોતાના કુટુંબ સાથે રહેતો હતો ત્યાં સુધીજ તેના સંગીઓનો જેવો સ્નેહ તેની ઉપર હતો તેવો સ્નેહ હવે રહ્યો નહી. વાસ્તવીક રીતે જોતાં આ સૃષ્ટિનો નિયમજ છે કે, કોઇ પણ માણસ જ્યાં સુધી પોતાના સગાં કે સ્નેહીઓ પર બોજ રૂપી ભાર સરખો થઈ પડતો નથી ત્યાં સુધીજ તેને સૌ કોઇ ચહાય છે, માન આપે છે અને તેની સાથે સારી રીતે વર્તે છે પણ જો એકાદ ઇષ્ટ મિત્ર કે સગાને બોજા રૂપ થઇ પડે છે કે તરતજ તે તેનો તિરસ્કાર કરી તેની સાથનો ઘાડો સંબંધ તોડી નાંખે છે તેજ નિયમ પ્રમાણે ગુણુનિધિના મિત્રોએ તેને હાંકી કાઢયો તેમાં નવાઇ શી ?

તેની આવી દુર્દશા થતાંજ તેની આંખમાંથી આંસુની ધારો ચાલવા માંડી પણ અંતરની દાઝ વગર આંસુડાં કોણ લુછે? જનેતા વગર છાતી સરસો દાબી માથે હાથ કોણ ફેરવે? આવીરીતે મનના ઉભરા મનનીસાથે કાઢવા લાગ્યો. હું કેવો હતપાપીછું, હું કેવો પાષાણ સરખા કઠોર હદયવાળો

શું કે માતપિતાની શિખામણ રૂપી અમૃતનો પ્યાલો ન પીધો. મારા આવા ઉગ્ર સ્વભાવથી તેઓએ મારો ત્યાગ કર્યો તેમાં તેમનો શો દોષ કાઢવો. એ દોષ મારી મુર્ખાઇનો, એ મારા ઉદ્ધતપણાનો, એ મારા બુરા કૃત્યોનો બદલો છે. હે ઇશ્વર! મેં તારો મોટો મોટો અપરાધ કર્યો છે તે તું ક્ષમા કરજે. હે જન્મ ભુમિકા! મેં તને અપવિત્ર કરી છે. તેનો બદલો તું મારી પાસેથી લેજે. હાય. ખરેખર "હાથનાં કર્યાં હૈયે વાગ્યા" "વાવ્યું તેવું લણ્યું" હજી આ હાથે, અને આ મોઢેથી શું શું થશે તે જોવાનું ને ભોગવવાનું બાકી રહ્યું છે, હું એવું નહી ધારતો હતો કે, દેખીતા દુધમાંથી છુપેલુ ઝેર નિકળશે. હું નહી માનતો હતો કે દેખીતા કનકમાંથી કથીર નિકળશે. મેં સ્વપ્ને પણ વિચાર નહોતો કર્યો કે, આવા નીચની સાથે સ્નેહ સાંધતાં આવો આગ રૂપી ભભુકો સળગી ઉઠશે. જેઓને હું મારા પ્રાણ કરતાં અધિક ચહાતો હતો તેઓજ મારા દુશ્મન થઇ મારો નાશ કરવા તત્પર થયા. ખરેખર દુનિયા સ્વાર્થી અને દગલબાજ છે એમાં કંઇ નવાઇ જેવું નથી. બધા બદલી બેઠા તેની સાથે નસીબ પણ પલટાઇ ગયું? તો હવે શું કરવું? ક્યાં જવું? કોનો આશરો લેવો. હશે, તોય શું 'હિમ્મતે મરદા તો મદદે ખુદા' આ ગામને નવગજના નમસ્કાર કરી ચાલવા માંડ એમાંજ જીવનનું સાર્થક છે.' આવો તેણે પોતાના મનની સાથે દ્રઢ નિશ્ચય કરી તાબડતોબ કોઇને ન પુછતાં ત્યાંથી નિકળી ગયો.

ગુણનિધિ ગમે તેવો ઉન્મત ઉદ્ધત અને અબુદ્ધ હતો તોપણ તેણે કોઇ દિવસે પણ ગામ બ્હાર પગ કાઢયો નહોતો, તો પછી ગામનો સીમાડો અને તેનો બીહામણો દેખાવ કેનો છે કયું ગામ

ક્યાં છે, અને કયે રસ્તેથી જવાય છે તેનો અનુભવ તેને થોડોજ હોય. આમ ગોથાં ખાતાં ખાતાં દિવસ વિતી ગયો: સુર્યનારાયણે પોતાના આખા દિવસની મુસાફરી પુરી કરી પશ્ચિમ દિશામાં જઇ વાસ કર્યો ભુમિપર અંધકાર રૂપી પડદો પડદો પડયો. આનો લાભ લઇ કેટલાએક હરામખોરો પોતાના 'શિકાર' શોધવા લાગ્યા તેમની પુઠે ગુણનિધિ પણ પડયો. ફરતો ફરતો તે આ ગામની નદીના કીનારા ઉપર આવેલા એક ઉજડ અને ભાંગી ગયલા માતાનાં મંદીરના ઓટલાપર આવી પ્હોચ્યો અને થાકેલો હોવાથી ત્યાંજ આડો થઇ પડયો.

થોડીક રાત વીત્યા પછી મંદીરની અંદરથી 'મને શા માટે મારે છોરે? કોઇ મને બચાવો?' આવા દયાજનક શબ્દો ગુણનિધીને કાને અથડાતાંજ વિક્રાળ સિંહની પેઠે કુદકો મારી ઉભો થયો અને મંદિરમાં દાખલ થયો. આ અવાજ ક્યાંથી આવે છે તે સાંભળી લઇ તે તરફ ચાલ્યો, અને તેની ઉપર જઇ ઉભો અને મોટેથી ત્રાડ મારી બોલ્યો કે, અરે મારા કરતાં અધીક બળવાન કોણ છે? કે મારી ચોકીની આણ લોપી મારા માથામાં ગજ ઠોકવા તૈયાર થયો છે? ચાલ બહાર આવ, મારી સાથે યુદ્ધ કરી મને જીત. જો બાય લો બની બેસી રહીશ તો તારા મનની હામ તારા મનમાં રહીજશે."

તે હરામખોર બોલ્યો કે, "અલ્યા તું મરેલો છે તને મારી હું શું કરૂં? જો તારો જીવ તને વ્હાલો હોય તો કાંઇ પણ તેરી મેરી કર્યા વગર ચાલ્યો જા. વધારે પટપટ કરી તો આ તલવારથી તારા કટકા કરી નાંખીશ."

ગુણનીધિ કાંઇ બાયલો નહતો કે પાછી પુંઠ કરી પલાયન થઇ જાય. તે માથેં આવી પડયો ઘા ઝીલે તેવો હતો. જો કે આ વખતે તેની પાસે કોઇપણ પ્રકારનું હથીઆર તેના હાથમાં નહોતું છતાં તે બલીષ્ઠ લુટારાની ઉપર ધસી તેને કમ્મરમાં પકડી મંદીરની બહાર લાવી જમીનપર પટકી તેની છાતી પર ચઢી તેના હાથનું કાંડું મચડી નાંખી તલવાર છીનવી લઇ બોલ્યો કે, 'બોલ હવે તારી શી ઇચ્છા છે.'

આ ઘાતકીને નીચે પડેલો જોઇ, એક નવ યૌવના મંદીરની બહાર નીકળી આવી, ગુણનીધિ પ્રત્યે બોલી 'અહો! પરોપકારી પુરૂષ! હું એક નિરાધાર બાળા છું! આ પાપી મારી આબરૂ લુંટવા માટે હમેશાં મારી પુંઠે પડતો હતો. છતાં એના હાથમાં હું આવતી ન હતી. તેને તેમ નહીં કરવાને મેં વારંવાર સમજાવ્યો છતાં આ ગમાર, કનીષ્ઠ, અધર્મી, કૃતઘ્ની, એકનો બે ન થયો. અંતે આજે મારા ખેતરમાં આવી મારા ભાઇના પ્રાણ હરી લઇ મને ઉપાડી અહીં લાવી મારી ઉપર જુલમ ગુજારતો હતો. તો શું આવા જુલમગારને તમે જીવતો રહેવા દેશો! આવા માણસ શું ભુમીને ભાર કરતા નથી! આપ સમજુ છો, વધારે શું કહું'.

"પણ અરે, મારા માટે માણસનો જીવ જાય, હું તેમાં નિમિત્તરૂપ થાઉં એ મને ઠીક નથી લાગતું માટે તમે એને હાલ તુરત છોડી દો. તેને જે શિખામણ મળી છે તેનો લાભ લઈ તે નહિ સુધરે તો તેનાં પાપજ તેનો અંત આણશે, પણ હું નિમિત્ત થાઉ તે ઠીક નહી, માટે—"

"બાળા તમે સમજતાં નથી, આવા દુષ્ટ બુદ્ધિ ચંડાળોનો તો અંત જલદીજ આવ્યો સારો. દરેક વખતે તેઓ પકડાતા નથી માટે એને જીવતો છોડવાની મારી બીલકુલ મરજી નથી. છતાં તમે કહેતાં હો તો–"

છેલ્લું વાક્ય બોલતી વખતે ગુણુનીધિના મનમાં કાંઇક જુદાજ વિચારે પ્રવેશ કર્યો હતો. અપરાધિને શિક્ષા કરવાને તૈયાર થયેલો હોવા છતાં 'માગ્યું કોને ન આપવું" એવો કાંઇક ભ્રમ હતો, અને તેને પ્રાસંગીક સંયોગોની મદદ હતી આથી તે પેલા ચંડાળના પ્રાણ લેવા માટે ઘણો ઇંતેજાર નહોતો

પણ 'પાપને અંતે દુખ' એ કહેવત પ્રમાણે પેલા દુષ્ટેજ પોતે પોતાનો અંત જલદી આણ્યો. ગુણુનીધિનો કબજો કાંઇક ઓછો છતાં તેની અસ્થીર બેઠકનો લાભ લઇ તેને નિચે નાંખી દીધો અને ગુણુનીધિ ઉઠવા જાય તે પહેલાં તો તે તેના ઉપર ચડી બેઠો. બાળા આ જોઈ ગભરાઇ અને દુષ્ટોને જીવતાં રાખવામાં શું નુકશાન છે તેનો અનુભવ થયો. દયાનો યત્કિંચિત અંશ પણ તેણીના મનમાંથી નિકળી ગયો અને વિકાળ સિંહણની માફક તેણી હવે પોતાના બચાવનારને બચાવવા તૈયાર થઇ. ગુણુનીધિના હાથમાંની તલવાર પેલો દુષ્ટ લઈ લે તે પહેલા તેણીએ પોતેજ લિધી અને પેલો ચંડાળ ગુણુનીધિને છોડી બાળા સામે ધસે તે પહેલાંજ તેણીએ તેની પાપી અને દુખી જીંદગીનો અંત આણ્યો.

ગુણુનીધિ આ પ્રમાણેના સ્ત્રી સામર્થ્યથી ચકીત થઈ ગયો

અને આ હીમ્મતવાળી બાળા કોણ છે તે જાણવા ઉત્કંઠીત થયો અને તેણીને કેટલાક પ્રશ્નો પુછવા લાગ્યો. પરંતુ તે ચકોર બાળાએ તેના પ્રશ્નોનો જવાબ દેવા શરૂ કરતાં પહેલાં તેનેજ પ્રશ્નો કરવા માંડયા જેના ઉત્તર ગુણનિધિએ શકિત પ્રમાણે આપ્યા.

અહો બાળા ! હું આ જગતથી કંટાળેલો દુઃખી પ્રાણી છું. મને આ જગતના લોકો ઉપર તિરસ્કાર છુટે છે. તેથી મારો જીવ કોઇ પણ વસ્તુનો સ્વીકાર ન કરતાં તેને ઝેર સમાન ગણે છે. માટે તું જો મારો પુરતો આભાર માનતી હો અને મને મારી મરજી મુજબ મારે મારગે જવા દેવામાં તારૂં સારૂ ઇચ્છતી હો તો હવેથી મને તું એક પણ શબ્દ પુછવાની અભિલાષા રાખીશ નહીં. ચાલ હવે તને તારે ઠેકાણે પહોંચાડી જાઉં. આ તારો દુઃખદેણનું માથું તારા ગામને દરવાજે ટાંગી તું તારે ઘેર ચાલી જજે.

આ બાળા બહુ ચતુર હતી, અને તેના બોલવાનો શબ્ધો ભાવાર્થ સમજી ગયેલી હોવાથી તે કાંઇ પણ ન બોલતા મનની ઉમેદ, મનનો ઉમંગ, અંતઃકરણનો હેતુ, અને મનમાં અંકુરો રૂપે ફુટી નીકળેલી સઘળી આશાઓને દાબી નાંખી તે તેની સાથે એક પણ શબ્દોનો ઉચ્ચાર કર્યા વગર ચાલી.

આ વખતે અડધી રાત વીતી ગઇ હતી. રાત બહુ અંધારી હતી. રસ્તો કે ઝાડ પહાડ, ખાડા કે ખાબોચીયાં, નદી કે નાળાં, માણસ કે પક્ષી કાંઇ પણ દીઠામાં આવતુ નહોતું આ ભયંકર રાતનો દેખાવ કાચી છાતીવાળા પુરૂષને કાલ સમાન લાગ્યા વગર રહેજ નહી. છતાં ગુણનિધિ કાળ બની હાથમાં તલવાર લઇ તે બા-

ળાની પાછળ ચાલતો હતો, બે કોસ જમીન કાપ્યા પછી તેઓઆ મનોરમાના ગામના પાદરમાં પેઠાં. એટલે તે યોવનાં મંજુલ સ્વરે ગુણનિધિને કહેવા લાગી કે, 'અહો ! વીરભદ્ર ? તમો પ્રત્યે મારી એકજ માગણી છે તે તમે જો કબુલ કરશો તો મારો આત્મા આનંદ પામસે, ગુણનિધિએ વખત વિચારીને તેણીને કહ્યું કે ' અહો સુંદરી ! તારી એકનીષ્ઠ રીત જોઇ મને ઘણો આનંદ ઉત્પન્ન થયો છે, તેણે કરીને હું પ્રસન્ન વદને કહુંછું કે, તું એવી માંગણી કરજે કે જેથી તારી ને મારી વચ્ચે ઝેર ઉત્પન્ન થવાનો સમય ન આવે.

તે બાળા બોલી 'હું આપના અંતઃકરણનો હેતુ સારી પેઠે સમજી ગઇછું. હું બીજી સ્ત્રીઓ જેવી હઠીલી, અણુસમજુ નથી કે તમારો આત્મા દુખાણું, અને મનોમન એક હશે તો તો કોઇ દીવસ એકઠાં થઇશું. "ઉતાવળે આંબા કદી પાકતા નથી" રત વીના ફળ કદી પણ આવવા નથી." માટે આપને મારી આટલીજ નમ્ર પ્રાર્થના છે કે, મારૂં ઘર પાવન કરી, મારા હાથની રસોઇ જમી પછી તમારી મરજીમાં આવે ત્યાં ચાલ્યા જજો પછી જો હું તમને રોકું તો મને મારા વ્હાલાના સોગનછે' આ વાત ગુણનિધિને ગમી તેની કોમળ વાણી તેને અમૃત સમાન લાગી તેનો શુભ મનોભાવ જાણી ખુસી થયો અને જરાક મોં મળકાવીને બોલ્યો કે અહો બાળા તારા ચોખા અંતઃકરણની આશાઓને પુરી કરનાર એકજ

જગન્નિયંતા છે તે ઉપર જો શ્રદ્ધા રાખોશ તો જરૂર મનોમન મળશે જે મનનું તું આકર્ષણ તારી તરફ કરવા માંગે છે તે મન હમણા તારૂં નથી પણ એક મ્હોટા વાદળમાં ઘેરાયલું છે તેને તેમાંથી છોડાવી તેનું જતન કેમ કરવું તેનો તું પુરો અભ્યાસ કરીશ તોજ તે તારૂં થશે. તારી માગણી કબુલ રાખી માગી લઉછું કે સુર્યોદય થયા પહેલાં મને રજા આપવી પડશે.

"મારા મને માનેલા મનને ગમે તેવી વિપત્તિમાંથી મુક્ત કરવાને હું સમર્થ છું. મારા મનોમનને માટે આ મારો દેહ અપર્ણ કરીશ તે જ્યાં જશે તેની વાંસે ફકીરી લઇ તેની પાછલ ફરીશ અને મારા મનનું સમાધાન કરી તેને જીતી તેને મારા મન સાથે રમાડું નહી ત્યાં સુધી આ દેહ ઉપર કોઇ જાતના આભુષણો અલંકારો નહી ધારણ કરવાની વિકટ પ્રતિજ્ઞા લઉ છું. આટલું કહી તે પોતાને ઘેર આવી, બનેલી હકીકતથી પોતાના પિતાને વાકેફ કરી, અને પોતાના પિતાને ઘરની બહાર આસન આપવાની સમસ્યા કરી એટલે તે ગુણનીધી ઘરમાં દાખલ થઇ એક પાથરેલા ખાટલા પર બેઠો. આ ચતુરાએ તરત સફેત વસ્ત્રો ધારણ કરી રસોઇ કરવા માંડી. સપાટાબંધ રસોઇ કરી લઇ તેને જમાડયો. ગુણનિધી જેવો રજા માગી ઘરની બહાર નીકળવા જાય છે કે તરત તે બાળા સન્મુખ આવી ઉભી ને ગુણનીધિને કપાળે કંકુનો ચાંદલો કરી હાથમાં શ્રીફળ આપી બોલી કે 'તમારો જય થાઓ,

હરતે વદને ગુણનીધી ઘરની બહાર નીકળી ગામને દરવાજે પહેલા લુટારાનું કાપેલું માથું લટકાવી આગલ ચાલવા લાગ્યો. થોડેક છેટે ગયા પછી તેના મનમાં એવો વીચાર ઉત્પન્ન થયો કે, જો

હું સીધે રસ્તેથી જઇશ તોજરૂર તે બાળા મારી પાછળ આવી મારા પ્રવાસમાં દુ:ખમથી થઇ પડશે. વળી એ કેવી ચતુર છે તે કેમ જણાશે? વળી એ મને ચહાય છે એની ખાત્રી કેમ થશે? એ મારા દુ:ખમાં ભાગ લઇ મારા મનને કેવી રીતે જીતી પોતાના મન સાથે રમાડેછે તેની પરિક્ષા કરવાની ઘણી જરૂર છે. તે જે જે બોલી છે તે તે પ્રમાણે તે વર્તેછે કે કેમ? સ્ત્રી જાતનાં બોલવા ઉપર આધાર રાખી ચાલનાર માણસ પોતાના સુખનો નાશ કરી નાંખે છે, એ અનુભવ મહે પુરેપુરો મલી ચુકયો છે સારા કામનાં સારાં ફળ કેવાં હોય છે તે જાણવાને મને અનુભવ પણ નથી તેમ જ્ઞાન પણ નથી. પરંતુ નઠારા કામ—દુષ્ટ સ્ત્રીનો નાદ, નાના પ્રકારનાં દુરાચરણ, મદોન્મત્ત વર્તણુક—એ વિગેરેનો અનુભવતો મને સારી રીતે થયેલો છેજ. મે સ્પષ્ટ જોયુ છે કે:—

"એક છેલ નાર કરી જુઠ પ્યારે ચહેને હજાર નરને મારે
જોતાં લગાર પાડે શીકાર પગમાં હજાર મદ બહુ ધારે,
પ્રગટી વીકાર વશ કરી ગમાર કરી હાડમાર નચવે ભારે,
દુ:ખ બેસુમાર દે દીલદાર નવ લે કરાર જનને કયારે.
જે મારનાર તે તારનારનું રૂપ અપાર સુંદર ધારે,
પુસલાવી યાર કરી દે ખુવાર કરતાં વીચાર જન મન હારે,
ઉર ભરી અંગાર ગણી હૈયા હાર નર ધારી પ્યાર ભેટે જ્યારે
જગતની ઉતાર દીલ પ્યારી ખાર દે તાર તાર કરી તે ત્યારે."

સ્ત્રીઓના મધુરા મધુરા વચનો શ્રવણ કરી, તેના હાવભાવ જોઇ, તેની નાચતી આંખની પુતળીઓના તેજમાં અંજાઇ જઇ જે માણસ ઉન્મત બને છે તેની ગતી પતંગ સરખી થાય છે. આને લીધે

હું સ્રીઓના કપટથી, પ્રપંચથી, મેલા અંતરથી, ખોટા ભાવથી અને તેણીના હળાહળ ઝેરથી ભરેલા મીથ્યા પ્રેમથી હું લક્ષચાઇશ નહી જે સ્રીઓના સમાગમના પરીણામે મને દેશવટો લેવો પડયો છે દેશ પ્રદેશ ભટકવાનો વારો આવ્યો છે એ બધા પ્રતાપ મારા મનમાં તાજાજ છે. માટેજ આ બાળાની જાળમાં ન સપડાતાં છ-ટકી ગયો છું. જો એ બાળાનો ભાવ, એનો ખરો પ્રેમ, ખરી શ્રદ્ધા મારા ઉપર હશે તો તે મારી પાછળ આવી મારી ખબર લેશે. માટે આ રસ્તે ન જતાં આ પહાડી માર્ગેથી જવામાંજ લાભ છે. એટલું કહી તે પહાડી પંથે પડયો. ચાલતાં ચાલતાં કેટલાએક દીવસે ન્હાનાં મ્હોટાં જંગલો ન્હાના મ્હોટા પહાડો, મ્હોટી મ્હોટી નદીઓ ઓ-ળંગી સપાટ પ્રદેશની જમીન કાપતો કાપતો અને એની અલૌકીક લીલા નીહાળતો નીહાળતો અને પોતાની થયલી દુર દશાનો ખ્યાલ કરતો, ઘડીકમાં હસતો તો ઘડીકમાં રડતો, ઘડીકમાં કર્મને દોષ દેતો તો ઘડીકમાં પ્રભુનું ગાન કરતો કરતો એક રેતીના મોટા રણમાં આવી ચઢયો, આ રણ જોઇ તેની છાતી થડકવા લાગી, પગ કંપવા લાગ્યા, ચારે દીશાઓની વચ્ચે રણ હતું જળના ઝાંજવા શીવાય તેની નજરે બીજું કાંઇ પડતું ન હતું. સખ્ત પડતા તાપની ઉષ્ણુતા સહન નહી કરી શકવાથી તેની આંખે અંધારી આવી ગઇ તેથી તે નીચે તુટી પડયો. આ રણની આસપાસ પક્ષી માત્ર જોવામાં આ-વતું નહોતું તો પછી મનુષ્યકયાંથી જોવામાં આવે તો પછી આ અગ્નની સરખાં ધગધગતાં રેતીનાં રણમાં શ્વાસ લેતા પડેલા નીભાંગી ગુણનીધીની આસના વાસના કરી ઉઠાડી પાવરૂ પાણી પાઇ પ્રાણ

દીલાસો આપે? થે ડોક સમય સુધી આમ તેમ માછલાની પેઠે તડ ફડીઆ મારતો ગુણુનીધી પગ ઉપર હાથ મુકી ઉભો થયો અને ઉંડો નીશ્વાસ નાંખી બોલ્યો કે, હુજી દુઃખના ડુંગરો કેટલાં ઓળંગવા પડશે. શું મને સુખે બેસી વિશ્રામ લેવાનો વખતજ નહીં મળે. કેવી દુર્દશા, આજીવીત કરતાં મરવુ ભલું. અરેરે આ માથે ભમતો કાળ કયારે મને ગળશે. આહાહા! આ કરેલા મારા ઘોર કર્મોની શિક્ષા છે. આ સિક્ષાથી બીજી કંઇ શિક્ષા વધારે હોય? બસ હવે થઈ ચુક્યું એ! કાળ મહા વીક્રાળ કાળ તારૂ બીહામણું સ્વરૂપ જોઇ હું ડરી મરૂં છું. લેવો હોય તો લઇ જા પણ રીબાવી રીબાવા મારમાં. ઝટ કર તારૂ મોહુ ફાડ, મને ખા, અને છુટકો કર. આ મોહરૂપી માયામાંથી મુક્ત કર. આ જગત જંન્જાળની ખાડમાં પડેલા પાપીને બાંધી જકડી પકડી લઇ જા. આ પાપીનું આ દુનીઆમાં શું કામ છે? અરે હું પાપીનો પાપી છું; મને લઇ જા. અરે તું કાળ થઇ મારાથી કેમ તું ડરે છે? તારા જેટલી શક્તી મારામાં નથી કે હું તને ગળી જઈશ. કેમ છુપાય છે, જરાઉભો રહે. જરા માન, લે મારો હાથ પકડ, શું હું તને નથી ગમતો? બસ જા ત્યારે. તારી શી પરવા છે? તો પછી તારી આજેજી શા માટે કરવી? બસ હું તારા મોઢામાં આવવા શિવાયનો હું બીજો એક રસ્તો પસંદ કરતો નથી." આ ભ્રમણામાં ભમતો ગુણુનીધીએ આંખ મિચીને રેતીના રણુમાં પોતાના બે પગરૂપી ઘોડાને છોડી દીધા. અને એક થોડાજ વખતમાં રેતીના રણુને કુદાવી આગળ ચાલવા લાગ્યો. આગળ ચાલતાં ચાલતાં એક વીશાળ ભવ્ય રમણીક કાળપહાણુથી

જડેલી અને વિવિધ પ્રકારના પુષ્પોરૂપી આભુષણોથી અલંકૃત થયેલી મનમોહક સડક આવી. આ સંસારરૂપી સાગરમાં માછલા પેઠે તરફડીયાં મારતાં પામર જીવોનાં ઉદવેગને શાન્ત.' વિયોગીના મનની કલ્પનાના વેગ સમાન. સંન્યાસીના મનને કમળ સમાન પ્રફુલીત કરનારી આ સડકના મુખ ઉપર ઉભા કરવામાં આવેલા એક રંગ બેરંગી વિચિત્ર ચિત્રેલા કાંસાના સ્થંભ ઉપર ઉત્તમ કારીગીરીથી બનાવેલી આંખને આનંદ આપનારી મોરની એક આબેહુબ આકૃતી ગોઠવવામાં આવી હતી અને તેની ચાંચની અંદર આ પ્રમાણેનો લેખ મુકવામાં આવ્યો હતો " જો કોઇપણ માણસ આ સડકપરથી ચાલશે તેને દેહાન્ત દંડની શીક્ષા કરવામાં આવશે."

આ જીવલેણ લેખ વાંચતાંજ ગુણનીધી કંપી ઉઠી બોલ્યોકે, "વળી આ કેવી નવી આફત? વળી આ કેવો સીતમ? આવો જુલમી, ત્રાસદાયક હૃદયભેદક લેખનો અમલ કરાવનાર એવોતો જાલમજોર કોણ હશે? શું એનું કેટલુંબધું અંતઃકરણ માણસ જેવા માણસની પ્રિતી વિષે કઠોર હશે? એનેમાટે એણે જરાપણ વિચાર નહીં કર્યો હોય? એનેમાટે એણે જરાપણ ભય મનમાં નહીં રાખ્યો હોય? શું એણે એમજ ધારીને આ લેખ મુક્યો હશે કે આ જગતમાં મારા સરખું કોઇ બળી નહીં હશે? કેટલીબધી મુર્ખતા, કેટલીબધી આત્મશ્લાઘા, કેટલોબધો ગર્વ, અરે કેટલાક પરદેશ ગમન કરનારાઓ, કેટલાએક યાત્રા કરનાઓ અહીં સુધી આવી નિરાશ પામી પાછાં ફર્યાં હશે, કે શું આ પાપીના ભોગ થઇ પડયા હશે? ગમે તેમ હો, ગમેતેમ થયું હોય, એની સાથે મારે શું નીસબતછે. ના, ના, હું પણ આ લેખથી ડરી જઇ નામરદ બની, અત્યાર સુધીમાં

સહન કરેલાં સંકટોની ઉપર, પાણી ફેરવી, પાછી પાનીને ભરીને ચોરાશીના ફેરામાં પડી, મહાદુઃખની યાત્નાનો ભોકતા થાઉં? જે દેશ-ની હદને, જે દેસના અન્નપાણીને, જે દેશના ઝાડપાનને, જે દેશની માયામમતા, મહોબત, ધનદોલત, કુટુંબ કબીલાનો, તિરસ્કાર કરી પરભુમીના પ્રદેશોને નિહાળવા નિકળ્યોછું તે શું મોતના ડરથી ડરી જઇ, તેજ દેશને નમસ્કાર કરવા તત્પર થાઉં? કહ્યુંછેકે "જેમજેમ ભુમી પાટલે તેમ તેમ મુલ ઘણેરા થાય" માટે આ કહેવતને અનુ-સરીને વર્તવામાં લાભ સમાયલો છે અને આમ જો નહીં વર્તીશ તો મારા દુઃખનો અંત કદીપણ આવનાર નથી. વળી કહ્યુંછેકેઃ—

છપય.

મોર મેરૂપગ ચુંગે, ચુંગે હંસ જલ સરવર
શહેર જંગલમેં ચુંગે, ચુંગે પંછી જલ તરવર.
ગજકજલી મનમેં ચુંગે, ચુંગે પાતાલ ભુજંગ,
મચ્છ કચ્છ સબહી ચુંગે, ચુંગે ધર બંધે તુરગંમ
જીવ જંત સબહી ચુંગે, વાંકી ગાંઠ કયા ગરથ હે.
ચિન્તા મત કર નિચિન્ત રહે, પુરણ હાર સમરથ હે,

આ પ્રમાણે બોલી વળી મનમાં દિલાસો લેછે કેઃ—

દોહરો.

બિતિ તાહી બિસારદે, આગેકી સુદ્ધ લે
જો બની આવે સહેજમેં, તાહીમેં ચિત દે.

આ દોહરો બોલતાંજ ગુણનિધિની સ્થિતી અતી ચીન્તાતુર બની ગઇ. અને મનને કહેવા લાગો કેઃ—

દોહરો.

ચિન્તા જવાલ સરીર બન, દાવાનલ લાગે જાય
પ્રગટ ધુંવા નહીં દેખીયે, ઉર અંતર ધુંધવાય.

વળી કંપી ઉઠી બોલવા લાગ્યોકે, ઓ પીશાચ, તારા આ ગર્વિષ્ટ લેખનીજ હું જરાપણ પરવા રાખતો નથી,હું પણ તને જોઇશ કે, તું કેવી રીતે મને શીક્ષા કરેછે? તેં કંઇક ઉગતા કમળાછોડોને છેદી નાંખ્યા હશે,તેં કંઇક નીર્દોશ નીરાધાર આશાવંત ઉમંગાથીભરેલા પ્રવાસીઓના શીરચ્છેદ કર્યા હશે, પણ ઓ મદાન્ત મદથી ભરેલા અંધ તાહરા અહંકારનો નાશ થવાનો સમય, મારા અંગમાં અસ્થિર થયેલા રૂધીરને ઉશ્કેરે છે. મારા તવાઇ ગયેલા શરીરને પુષ્ટી આપે છે. મહારી મંદ પડી ગયેલી શકતીને સચેત કરે છે. મહારી કટાઇ ગયેલી બુદ્ધીને પ્રફુલીત કરે છે. તો પછી હું મોતથી શા માટે ડરૂં ? હું મોતને ચાહું છું, હું મોતનો અભીલાષી છું હું મોતને આલીંગન આપવા તત્પર છું, પણ મોત મને મળતું નથી મોતના મોહોઢા-માં જાઉં છું પણ મોત મને ગળતું નથી. માહરા સરખા મરણી-યાને જોતાંજ મોત નવગજના નમસ્કાર કરે છે. હે વીધી તારા લે-ખનો અલૌકીક ચમત્કાર છે તે લેખમાં કોણ મેખ મારવા સમર્થ છે ? તો પછી મોતના ગડગડી રહેલા ડંકાથી ડરી નાશી જવું તેતો હીચકારા પુરૂષનુંજ કર્તવ્ય છે. આ તો લેખ છે પણ, આ લેખ-ની જગ્યાએ હજારોની ફોજ હતો તો પણ શું ? હું કાયર બની મારી જનેતાની કુખને લજાવત નહીં, પણતે માંનું આ સ્થળે કશું એ નથી તો પછી ભાગ્યાના ભેરૂ શા માટે બનવું. હું જીવતો નથી, પણ મરેલોજ છું. ને જીવતો હતે તો આવા બીયાબાંનમાં ભટકતો હત ? ટાઢ તડકો ભુખ તરશવેઠતો હત ? મારા કરતાં આ અ-વાચક પ્રાણીઓ પણ સુખીયાં છે કે જેને બેસવા, ઉઠવાને સુંદર સ્થળો છે તેને હરેક વૃક્ષ ચાહે છે, પણ મને રેતીનું રણ પણ

ચાહતું નથી તો પછી મને બીજા કોણ ચાહશે ? તે બધી તકદીરની તાસીર છે. તે બધી કીસ્મતની ખુબી છે, તે બધી ઇશ્વરી માયાની ગહનગતીની ચમત્કૃતી છે. કિસ્મત જ્યાં લઇ જાય ત્યાં જવું, કિસ્મત જ્યાં બેસાડે ત્યાં બેસવું, ઓ કિસ્મત તું કયા પહાડની શિખર પર ચઢી બેઠું છે ? ઓ કિસ્મત તું કેમ આકાશના વાદળામાં વીંટલાતું ફરે છે. ઓ કિસ્મત કયા સાગરના તળીયામાં પેશી ઉંઘ કહાડે છે ? ઓ કિસ્મત જાગ, ઉઠ, બેઠું થા, વારેધા અને તારા ચમત્કારનો પ્રકાશ કર કહ્યું છેઃ—

દોહરો—ખુદા સબ કોઈ કહે, લેકીન ખુદરત ન્યારી હે
જા કુચ્છ હે સો એ જહાંમે, જરકી નામદારી હે.

આ પ્રમાણે પોતાના મનના ઉભરા કાઢતો ગુણનિધી વિફરાયેલા સિંહની પેઠે કુદકો મારી મોરની ચાંચમાંથી લેખ કાઢી લેઇ તેને ફાડી કટકા કરી પોતાના પગ નીચે દાબી બોલ્યો કે, " હવે મારી આંખમાંનો અગ્નિ શાન્ત થયો, હવે મારા અંગમાં વ્યાપેલું સુર નરમ પડયું, હવે મારી નસોમાં દોડી રહેલું રૂધીર સ્થિર થયું, હવે મારી આંખમાં નવું તેજ આવ્યું, હવે મારી ગુમ થયેલી બુદ્ધિ નિર્મળ થઇ અને હવેજ મારો મનોભાવ પુર્ણ થશે, હવે અંતઃકરણની ઉરમીયો ઉછળશે, અને આ લેખનો ભેદ ભરેલો માર્મિકમર્મ શું છે તે જાણવામાં આવશે, તેજ જાણે સાર્થક, તેજ જાણે રખડયાનું ફળ, એટલું કહી આ મનોવેધક સડકનું અવર્ણ્ય વર્ણન કરતો આગળ ચાલવા લાગ્યો. ચાલતા ચાલતા આ સડકની જમણી બાજુ એક વીશાળ ગટાધારી વડ તેની નજરે પડયો, એ જોતાંજ તે સડકની ઉપરથી ઉતરી વડ નીચે ગયો, આ વડની નીચે

એક મોટી વાવ હતી, તે વાવની પાળ ઉપર જઇ બેઠો. આવા અઘોર અરણ્યમાં ગુણનીધિ સીવાય બીજુ કોઈ પણ જોવામાં આવતું નહોતું તે જોઇ ગુણનીધીની આંખમાંથી દડકદડક આંસુની ધારા ચાલી. તેનું મન દુઃખના વેગમાં તણાવા લાગ્યું. તેનું ચીત્ત ચકડોળે ચઢી ભમવા લાગ્યું, તેના મનની ધીરજ પવનની પેઠે ઉડવા લાગી. સર્વાંગે શરીરનું ભાન ભુલી, બાવરો બની માથાં ઉપર બે હાથ મુકી, આસપાસ જોવા લાગ્યો તો નીચે ધરતી અને ઉપર આકાશ શીવાય બીજું કશું તેના જાણવામાં આવ્યું નહી જેથી તે ગદગદીત કંઠે બોલ્યો કે, "અહો દેવાધી દેવ મારા પાપનો અંત કયારે આવશે ? પાપથી વેઠવા પડતાં દુખનો નાશ કયારે થશે ? પાપના સંજોગથી ચડી આવેલું વીપત્તીનું વાદલ કયારે વીખરાઇ જશે ? હવે આ દુઃખરૂપી ખરાબા સાથે અથડાતું આ શરીર રૂપી નાવ કેમ અટકશે? શું એ ભાંગી ભુકો તો નહી થાય ? હવે એનામાં સહન કરવાની શકતી તલભાર પણ રહી નથી, ઓ નાથ, આ અથડાતા શરીરરૂપી નાવને સદમાર્ગે મુકનાર, તારા શીવાય બીજું કોણ છે? હવે નજર નાંખી કયાંય પણ પહોંચતી નથી. કયાં જવું? કોનો આસરો લેવે પાપીનો પલો કોણ પકડે ? દુરાત્માનો દુષ્ટ હાથ કોણ ઝાલે? અગ્નિ પણ સ્પર્શ કરતી નથી, જલ પણ સંગ્રહ કરતું નથી, તે તું સરવે જુવે છે, જાણે છે, તારા સિવાય મારો ભાવ પુછનાર આ સ્થળે કોઇ નથી મારી આંખ તું જ છે, મહારી શકિત તું જ છે, મારી બુદ્ધો તું જ છે, મારૂં બલ તું જ છે, હું તને જોઉં છું, હું તને ચાહું છું, અન્યને જોતો નથી, અન્યને ચાહતો નથી, અહો દીનાનાથ આ સંકટને સમે મને સહાય થા નહીં તો મને આકાશ અને પાતાળની વચ્ચે દાગી નાંખ, દુખરૂપી બંધન બેડીમાંથી મુક્ત કર,

નહીંતો મારી પુંઠે પડેલું પાપ મહાપાપ મારો પલ્લો કદી મુકનાર નથી, મને સુખે બેસી જંપવા દેનાર નથી. એ પુંઠે પડેલા પાપ તારે તારૂં પુરેપુરૂં વેર વાળવું હોય તો, મને એકદમ આ વાવના ઉંડા પાણીમાં ખેંચી જા, નહીં તો એકાદ બળતા જ્વાળામુખીમાં ફેંકી દે, એ પાપ કેડો મુક, આમ દુઃખપર ડામ દઇ, લોહના ચણા ચવરાવવામાં, ગેબી માર મારી અધમુવો કરી નાંખ મા. તું જા સત્વર નઠ તારા પડછાયામાંથી મને બહાર કાઢ તેં બહુ વીતાડી, કાંઇ ઓછપ રાખી નથી. જ્યાંથી આવ્યું હો ત્યાં જા. એ પાપ તારૂં પ્રાયશ્ચિત કરીશ. પણ તું હમણા જા. આમ બકતો બકતો ગુણુનીધી વાવની પાળ ઉપર ચડી ઉભો થયો અને વાવમાં માથું નમાવી, બે હાથ જોડી જલ પ્રત્યે બોલ્યો કે, "અહો જળદેવ આ જગતમાં તારા સીવાય પુજ્યમાન, પતિતને પાવન કરનાર એકે દેવ નથી તો શું તારે ચર્ણે આવેલા, ક્ષણભંગુર સંસારના વિકટ દુઃખો સહન કરનાર, મહારાજ જેવા અધોગતીએ પહોચેલા, પાપી પ્રાણીનો ઉદ્ધાર નહી કરે?" એટલું કહી તે વાવમાં કુદકો મારવા જાય છે તેટલામાં આ વડની ઉપર બેઠેલી એક ટીટોડી બોલીકે, " એ ઉદ્ધત અનેક સ્ત્રીઓના હર્ણ કરી, તેની લજ્યા લુંટી, તેની માયામીલકત ફના કરી આ દુનીયાના અનુપમ સુખમાંથી બાતલ કરી તેનું પાપ તારી પુંઠે પડેલુંછે, તે તને ભમાવેછે, સંતાપેછે, અનેક ભય બતાવે છે, છતાં તારી આંખ ઉઘડતી નથી, કેવો જાલમ પાપી છે, વધારે પાપના ભારો બાંધવા શામાટે તત્પર થયોછે? અહો પાપાચારી આ લોક અને પરલોકના સુખનો નાશ કરી, મહા પાપનો ડુંગર બાંધવા કાં તત્પર થયોછે? આત્મહત્યારાને જ્યાં સુર્ય ઉગતો નથી એવી અંધકાર અને કાંટા કાદવોથી ભરેલી ગુફાઓમાં જન્મ

સેનો પડે છ. તેનો જરા વિચાર કર, પુર્વના સંસ્કારોનો તને હજી અનુભવ થયો નથી, માટે સાવધ થા. તારા પાપી વિચારને ફેરવ તારી દીનવાણી સાંભળી મને બહુ દયા આવે છે, તારી આવી દશા મને જોઇ બહુ કમકમાટી છુટેછે, તું માનવ થઇ તારો માનવધર્મ ભુલી ગયોછે, એમ મહાદુઃખ કારણછે. હવે તારા દુષ્ટ શરીરને પવિત્ર કર, તારા મનોવિકારને માર, તારા પાપી વિચારને તારી બુદ્ધિરૂપી તરવારવડે છેદ, તેમાંજ તને જશછે, તેમાંજ તારી કીરતીનો કોટ ચણાશે, આ મારા વેણ તારી વજ્રસરખી છાતીમાં કોતરી રાખીશતો, તારૂં હવે પછી કદીપણ ભુંડું થનાર નથી, એજ મારા અંતઃકરણનો આશીરવાદછે. હવે હું કહુંછું તે તું સાંભળ, "અહો ઉંગીને ઉભાં થતાં પ્રાણી તારા પાપોનો નાશ કરવા માટે તારી પાસે જો કે કશુંએ સાધન નથી ; અને એ પાપમાંથી છુટવાને માટે તું યત્ન કરી શકે, એટલીપણ તારામાં બુદ્ધિ નથી. પણ તારા પુર્વના કર્મો તને અહીંસુધી ઘસડી લાવ્યું છે, તે યોગે કરીને તારી સાથે મારી વાતચીત થઇ. જા આજથી તારા સુખનો સુર્ય ઉગ્યોછે તારા અશુદ્ધ થયેલાં શરીરને પવિત્ર કરવાને આ અમૃત સંજીવન વાવમાં ઉતરી સ્નાન કર. સ્નાન કર્યા પછી આ વાવની નીચેના છેલ્લા ત્રણ પગથીઆની બાજુની ભીંતમાં એક નાનો સરખો સંચછે. તે સંચની ઉપર બે લાડવા છે, તે તું ખાઈ જજે. તે ખાધાથી તારા તેજમાં વધારો વધારો થઈ વજ્રસરખું શરીર બની જશે. આ ચમત્કારનો અનુભવ મેલવ્યા પછી, તે ગોખમાંનો પથ્થર અધર ઉચકી તત્કાલ વાવમાં ફેંકી દેજે અને તેની નીચે હાથ નાંખીશ તો તારા હાથમાં એક અદ્દભુત કોઇને વશ ન થઇ શકે તેવી એક દેવતાઇ ગોફણ અને તેમાં ઉપયોગ કરવા માટે, અનેક સોના રૂપાની

ગોળીયો, અને તે સીવાય બીજો અખુટ ખજાનો આવશે તેમાંથી તને જેટલું જોઇએ તેટલું લઇ લેજે. અને બાકીનો ખજાનો આ વાવમાં વાસ કરનારી દેવીને સોંપી દઇશ એટલે તે તને પ્રસન્ન થશે. અને મારા કરતાં તારા ભવીષ્ય માટે તે અધીક જાણે છે તે તુંને સર્વ કહેશે.

તેં જે લેખનો નાશ કર્યોછે, તેનું વેર વાલવાને આ અરણ્યના રાજાની અજબકુમારી નામની, એક કુમારી બાલા છે. કે જેણીએ અત્યાર સુધીમાં પોતાના સ્વાર્થ માટે અનેક નીરદોષોનો ભોગ લીધો છે તે કાળસ્વરૂપ ધારણ કરી મહા પ્રચંડ યોદ્ધાઓને સાથે સાથે લઇ તારૂ શીરછેદ કરવાને આવશે, તે પ્રસંગે આ દેવતાઇ ગોફણનો ઉપયોગ કરજે. તારો આવો વીસ્મય પમાડનારો ચમત્કાર જોઇ તારી શકતીનું આકર્ષણ કરવા માટે, પોતાની માયીક શકતીનો ઉપયોગ કરી તને વશ કરવાને મથશે તેમાં તું મોહ ન પામતા તેણીને ધીકારી કાડજે નહીંતો તારો જીવ તારો નથી.

ગુણનીધિ—એમાં મને વીશેષ કહેવું પડે તેમ નથી. પણ વાવના ગોખમાં આ બે લાડવા કોણે મુકયાછે, તે મને જરા કહેશો?

ટીટોડી—અજબકુમારીએ.

ગુણનીધિ—શા માટે.

ટીટોડી—પોતાનો મનોભાવ પુર્ણ કરનાર રાક્ષસને કોઇપણ માણસ મારી શકે નહી તેટલા માટે.

ગુણનીધિ—તે રાક્ષસ કયાં રહેછે? તે કયારે આ લાડવા ખાવા આવે છે?

ટીટોડી—તે મહામાયાવી રાક્ષસ આ અરણ્યની આસપાસ ફરે છે, અને સુર્ય અસ્ત થતાં પહેલાં તે લાડવા ખાવા આવે છે.

ગુણનીધિ—એવો તો શું ચમત્કાર છે ? કે લાડવા ખાવાથી વજ્ર સરખું શરીર બની જાય છે.

ટીટોડી—તે રાક્ષસે શ્રીશંકરને સેવી વર માગી લીધોછેકે અજબકુમારીના હાથના લાડવા જે કોઈ ખાશે તેનું શરીર વજ્રસરખું થઇ જશે, અને તે લાડવા કોઇપણ દેહધારી ખાઇ ન શકે તેટલા માટે અજબકુમારીએ આ લેખ મોરના મોંમાં મુકયો હતો.

ગુણનીધિ—શંકર પાસે આવો વર માંગવાનું શું પ્રયોજન હતું ?

ટીટોડી—અજબકુમારીએ પોતાનું વાંચ્છિત ફળ પ્રાપ્ત કરવા માટે રાક્ષસની પાસે શંકરની ઉપર તપ કરાવ્યું હતું.

ગુણનીધિ—શું ત્યારે આ રાક્ષસ પણ અહીં આવશે ખરો?

ટીટોડી—અજબકુમારીની દુર્દશા થતાંજ તે રાક્ષસ તારી ઉપર ચઢી આવશે. પણ તારૂં પ્રબલ તેજ જોતાંજ તે રાક્ષસ મુરછાંગત થઈ જશે, અને તેને પુર્વનું ભાન થશે તેથી તે અજબકુમારીને તરછોડીને તને વર આપી ચાલ્યો જશે.

ટીટોડીની આવી મુખવાણી સાંભળતાંજ ગુણનીધી આનંદમય બની હર્ષાતુર ચહેરે અનાયાસે પ્રાપ્ત થયેલી વસ્તુને ગ્રહણ કરવાને અર્થે, હોંશભરી ઉત્કંઠાથી વાવની પાળ ઉપરથી નીચે ઉતરી, નમ્રવાણીથી બોલવા લાગ્યો કે, “ અહો અલ્પ પ્રાણી તારી પક્ષિ જાતને ધન્ય છે, તારા અંતરમાં દયાનો અખુટ ઝરો વહે છે. તારા મુખમાં અમૃત ભર્યું છે. તે અમૃતવડે મારા પાપને તેં ધોઈ નાંખ્યું છે. તેં મને નવું જીવતદાન આપી આ નવી દુન્યાના નવા રંગનો અનુભવ લેવા માટે નહીં ખુટે એટલા ખજાનાની બક્ષીસ કરી છે. માનવી પ્રત્યે તારો કેટલો પ્યાર છે ? આવો તારો ઉપકાર હું કેમ

વાળી શકીશ ? એ આ મારૂં શરીર ચીરી તેમાંથી સઘળું માસ કાઢી તારા કોમળ બચ્ચાંઓને ચખાડું તો પણ તારા ઉપકારનો બદલો વાળી શકું તેમ નથી." એટલું બોલતાંજ ગુણનીધી વાવમાં ઉતર્યો, અને ટીટોડીના કહેવા મુજબ બાકીના વચે । ખજાનો વાવમાં ફેંકી દઇ બોલ્યો કે, "અહો વનદેવી આ અખુટ ખજાનો તમને સોંપું છું તે તમે સાચવજો. અને હું જ્યારે માગું ત્યારે આપજો" એટલું સાંભળતાંજ વનદેવી ઉપર આવી બે હાથ લાંબા કરી, પ્રસન્ન વદને બોલી કે "હે વત્સ તારો જય થાઓ, અને તને વાંછીત ફળ પ્રાપ્ત થાઓ. તારે હાથે પાપીઓનો સંહાર વળો. ટીટોડીએ તને જે શીક્ષા આપી છે, તેનો તું નીરંતર પાઠ કરજે. એ તારી રૂદયરૂપી ભુમીમાં કોતરી રાખજે. જ્યારે અજબકુમારીના હાથનું ખડગ તારી ગોફણની ગોળાથી ભાંગી નીચે પડી જાય કે તુરત, તું તે ઉચકી લઇ ગોફણમાં ઘાલી આ વાવમાં ફેંકી દેજે. જો આમ કરતાં ચુકયો તો તું આ જગતની અનુપમ લીલા જોઇ શકીશ નહીં, તારા પ્રાક્રમથી અજબકુમારીનું સર્વ બલ હરાઇ ગયા પછી, તે અજબકુમારી તારી સમીપ આવી, અતી આગ્રહથી તને વીનવશે. કપટ પ્રેમ પ્રગટ કરી તારા ચીત્તને ચોરશે. તે જોતાંજ તું લુબ્ધ બની જઇશ. કારણ કે ગમે તેવો તું મનુષ્ય દેહ ધારી છે. તેથી તેવા માયીક ચમત્કાર જોઇ લોભાઇ જાય તેમાં નવાઇ નથી તેણીના મોહીની મંત્રનો નાશ કરવા માટે, હું તને એક ખડક આપું છું તે તું લે, તે વડે તેની સર્વ માયીક શક્તીનો નાશ થશે એટલું કહી વનદેવી અંતરધ્યાન થઇ ગઇ.

આવું વરદાન પ્રાપ્ત કર્યા પછી ગુણનીધી વાવની બહાર આવી વડની આશપાસની સોંદર્યવાન સૃષ્ટીની અલૌકીક લીલા નીહાળવા લાગ્યો.

એટલામાં ઉનમન્ત બનેલાં પાપીઓના અન્યાય રૂપી ભારથી ધરણી ધ્રુજવા લાગી. પોતાના નીચ સ્વાર્થ માટે અનેક નીર્દોષોનો વધ કરી, સુખ માનનારા મદાન્ત બનેલાં મનુષ્ય રૂપી પીશાચોના હજારો ઘોડાઓના બળથી ઉડી રહેલી રજથી આકાશ ઘેરાઇ ગયું. અહંકાર અને વીકારથી ગર્વિષ્ટ બનેલાં યોધાઓના બાણુમાંથી નીકળતી અગ્નિના વરશાદથી આ રમણીય અરણ્યના શોભારૂપી વૃક્ષનો અને અનેક પશુ પક્ષીઓ બળીને ભસ્મ થઇ ગયા. આ બનાવો ભસ્મભુત થતાં પશુ પક્ષીઓના મુખમાંથી નીકળતી ભયંકર ચીચીયારીનો કઠોર અવાજ ગુણુનીધીના કાનના પડદા વીંધી આરપાર નીકળવા લાગ્યો,

આ કઠોર શબ્દોનો ઘોર રણકો કાનને લાગતાંજ ગુણુનીધીનાં કાન ચમકયા, આંખમાંથી અગ્ની ઝરવા લાગ્યો, તેના શરીરપરના રૂંવા તમામ ઉભા થઇ તેજ સચેત કરવા લાગ્યા તેના શરીરની તમામ નસોમાનું રૂધીર તપી જઇ તેની શક્તીને ઉશ્કેરવા લાગ્યું. આવા એકત્ર થયેલા બળના જથ્થાથી, ગુણુનીધી મદાન્ત હાથીની પેઠે ડોલતો ડોલતો અને સીંહની પેઠે ગર્જના કરતો, ગોફણુમાંથી ગોળાયોનો રણકો બોલાવતો બલવાન શત્રુની રાહ જોતો સડક ઉપર આવી ઉભો.

જેમ જલ પૃથ્વીને ઘેરી લે છે તેમ અજબકુમારીની સૈન્યા આવીને ગુણુનીધીને ઘેરી લીધો, છતાં ગુણુનીધી જરાપણ ડગ્યો નહીં.

આહા કરણુના કામ્બ સરખી જેની કાય છે, પોયણીના પાન સરખાં જેણીના પગ છે, કેલના ગર્ભ સરખી જેણીની જાંગ છે. એવી મહા સ્વરૂપવાન જાણે હમણાં આકાશમાંથી, સ્વર્ગની સુંદરી ઉતરી આવેલી ન હોય એવી અજબકુમારી પોતાના સુવર્ણમય રત્ન

જડીત્ર રથમાંથી નીચે ઉતરી ઝમઝુમ કરતી ગુણનીધી સનમુખ આવી ઉભી અને તેની છાતી સામું બાણુ તાકી બોલી કે, "ઓ તુચ્છ, મારી પ્રતીજ્ઞાનો ભંગ કરતાં તારા શરીરે કંપારી કેમ છુટી નહીં? લે હવે તારા કર્યા કર્મનો ભોગ આપ.

ગુણનીધી—શું મારો ભોગ? તારા જેવી મનોહર મુગ્ધા મનોહર મુરતા લેશે? કેવી અજાયબી, વરૂ તારૂં આવું કોમળ શરીર છતાં, તારા રદય પ્રદેશમાં કઠોરતાએ કેમ વાસ કીધો છે?

અજબકુમારી--ઓ કંગાલ, દુરમતી આ રદય પ્રદેશના પ્રતાપી રાજાની અવગણના કરનારા કૃતઘ્નીના અશુદ્ધ હાથથી થએલા અપરાધની શીક્ષા કરવા માટે કઠોરતાએ વાસ કીધો છે.

ગુણનીધી—ખરેખર તું વીચારવંત કે દીર્ઘદ્રષ્ટીએ જોનાર નથી. ખરેખર તું કનક અને કથીરને પારખી શકે એટલી શક્તી ધરાવતી નથી જો તારામાં સારા સારનો તોલ કરવાનો ગુણ હોત તો તું આવું ઘાતકી આચરણ આચરવા કદીપણ ઉન્મત્ત બનત નહીં. તારા હ્રદય પ્રદેશના શ્રેષ્ટ થયેલાં અધીષ્ટાતાના અવગણના કરનાર કૃતઘ્ની નહીં. પણ તેની મલીન થયેલી બુદ્ધીને ઠેકાણે લાવનાર શુદ્ધ અંતઃકરણવાળું એક મનુષ્ય છે. તે નીર્દોષ મનુષ્યને શીક્ષા કરવાને આ ભુમીમાં કોણ સમર્થ છે? તારી કોમળતા તારી નાજુકાઇ જોઇ મને બહુ દયા આવે છે. તો પણ તું તારી નાજુકાઇ પર કાંઇ વીચાર કરતી નથી! તો શું તું આવું ઘોર કર્મ કરવાને સરજેલી છે?

અજબકુમારી—અંહહ? વાહ ઠગ, છટકામાંથી છટકી જવાની આવી ચતુરાઇ તને કોણે શીખવી છે? તારી મુખરૂપી વાંસલીપર

લલચાઇ તારી પાથરેલી મોહજાળમાં સપડાઇ જાય એવી આ લાળવું માછલી નથી. પણ આ ખરેખરી ઝેરી નાગણ છે તે ઝેર જ્યારે નસેનસમાં પ્રવેશ કરશે ત્યારેજ તારી શુધબુધ ઠેકાણે આવશે.

ગુણનીધી—વાહ! વાહ! કાલી નાગણ વાહ! તારા જેવી અનેક ઝેરી નાગણીઓ ભેગી થઈ, મારી નસેનસમાં ઝેર કાં ઠાલવતી નથી? મને ઝેરથી કાં નહીં નહવરાવતી? તોપણ તે ઝેર મને કસી અસર કરી શકનાર નથી. હું ઝેરનો કુપ છું. મારા કુપમાંથી જ્યારે જેરનાં ઝરણાં છુટસે, ત્યારે તારા સુખનો, તારા મનનો ભાવનો, તારી સુંદરતાનો, તારા વૈભવનો, અને તારી પાછળ થેઈ થેઈ નાચી રહેલા યોદ્ધાયોનો નાશ કરશે. માટે બાંધી મુઠી લાખની રાખવી હોય તો તારી ભ્રષ્ટ થયેલી કાયાને આ અમૃત સંજીવની વાવમાં જઈ પાવન કર, અને ટાખની કરવી હોય તો તારી મરજી મુજબ વર્તવાને તત્પર થા.

અજબકુમારી—ઓ દુષ્ટ ઓ કપટકાળની મુરતી તેં જાણી જોઇને કપટભાવથી મારા લેખનો અનાદાર કરી મારી ધરતીપર ચોરરૂપે તું દાખલ થયો છે. માટે તને તેની શા માટે શીક્ષા ન કહવી? બદલો વાળી ન શકાય એવા તેં કરેલા અપરાધને માટે તને શા માટે વધ ન કરવો? તું દયાજનક પ્રાણી નથી પણ ક્રુર કરતા પણ ક્રૂર છે નહીં તો આવી હઠીલાઈ, આવી કઠોરતાનો ઉપયોગ કરી, મારા અગ્નીને વધારે પ્રદીપ્ત કરવાને આટલાં બધાં કદીપણ વલખાં મારત નહીં. તારા ઝેર રૂપી કુંપને શોશી લેવાને આ બાણુ માત્ર બસ છે. તું કોણ છો? મારી સતા શી છે? તેની તું જરાપણ દરકાર રાખતો નથી. આવું મીથ્યા ડોળ ખાલી લવારો કરવાથી શું

તારો પ્રાણ બચાવી શકીશ ? જો નફટ માથું નીચું નમાવી ધરતી ભણી જો. નહી તો તારી આંખ ફોડી નાખીશ.

ગુણનીધી—એ કુચ્છંદી બાળા કાગડી હંસની બાજુમાં બેસવા લાયક નથી તેમ તું કુલહીણ અવીચારી નારી મારી સનમુખ ઉભવા લાયક નથી. શું સીંહ એક ગધેડીના હાકોટાથી પોતાની ગર્જના કરતો અટકશે? આ પ્રતાપી સીંહ પોતાની ધગધગતી આંખોમાંથી નીકળતી જ્વાલાને ધરતીમાં સમાવી તને નમન આપસે ? આવા તારા ગર્વનો આવા તારા અભીમાનનો, આવા તારા કુછંદીપણાનો નાશ કરવાને પરમેશ્વરે મોકલેલો એક યક્ષ છે. તે યક્ષને શરણે આવ, તારા પાપને ધોવા હોય તો મારા ચર્ણ શેવવા તત્પર થા, તારૂ બાણ તરણા સમાન છે તારી સત્તા સમુદ્રના ફીણ સરખી છે. નાહક તારા પાપનું, તારા ધોરણકર્મનો પડદો શા માટે ઉઘડાવે છે ? આ તારા લાવણ્યપણાને લાગેલા કાળા ડાઘને કાઢી નાખવા માટે તારી કટાઈ ગયેલી બુદ્ધી સદગુણની વીવેકરૂપી કસોટી ઉપર ઘસી શુદ્ધ કર. નહીં તો આ તારૂ જોબનરૂપી નાવ ખરાબા સાથે અથડાઇ નાસ પામશે.

અજબકુમારી—તારા જેવા યક્ષો મારે ઘેર પાણી ભરે છે. તારા જેવા કીન્નરો મારી સેજ્જો બીછાવે છે તારા જેવા ગાંધર્વો મારી પાસે નૃત્ય કરે છે. તો પછી તારા જેવા કાગડાની શી તાકાત છે કે આ કસ્તુરી સરખી કાયાનો સ્પર્શ કરી શકે ? કાગડાને તો નર્કનોજ અધીકાર છે તે અધીકાર પ્રમાણે વર્તે તેમાં નવાઇ શી ? અલ્યા ભુંડ ભુંડાઇ કરવી મુકીદે અને આ મહાનદેવીના હાથનો પ્રસાદ ચાખવા તત્પર થા.

ગુણનીધી—આ તારી ઉમેદ પાણીના પરપોટા સરખી છે. આ તારી કલ્પના સુતરના કાચા તાતણા સમાન છે. નાહક હજારો યોદ્ધાઓના રૂધીરથી ભુમીને અપવીત્ર કરવા કાં સજ્જ થઈ છે ? આમાં તારો જય નથી, આમાં તારો સ્વાર્થ સરવાનો નથી, આમાં તારા પાપનો ઘડો ફુટવાનો છે. માટે તારા ઉતમ કુળના અભીમાનનો ટેક તોડવો ન હોય, તારી કીર્તિને ઝાંખ લગાડવી ન હોય, તારી સ્ત્રી જાતીને વગોવવી ન હોય, અને આ ભવ અને પેલો ભવ બગાડવો ન હોય તો ડાહી ડમરી થઇ જેવી આવી તેવી ચાલી જા. તું કોઇ ખરેખર રાજબીજથી પાકેલી નથી પણ કોઇ પીશાચ બીજથી પાકેલી છે જેથી તારૂં અંતઃકરણ પીસાચના સરખું છે.

લે હવે તારા મનની આશા પુરણ કર. એટલું કહી ગુણનીધીએ પોતાની ગોફણમાં ગોળી નાંખી અજબ કુમારીના બાણની રાહ જોતો ઉભો.

ગુણનીધીનું આવું ઉગ્ર સ્વરૂપ જોઇ અજબકુમારી ધનુષ્ય બાણની કમાન પેઠે વાંકી વળી ગઇ, જેમ વાદળીમાંથી પાણી ટપકે તેમ આ શશીવદનીના મુખપરથી પરશેવાના બીંદુઓ ટપોટપ પડવા લાગ્યા. જેમ પાણીનો પ્રવાહ પહાડને હચમચાવી મુકે; તેમ ગુણનીધીના અગ્નિરૂપી ક્રોધે આ ગમૃ લોચનીને પગથી તે માથા સુધી સળગાવી મુકી. આવો વિસ્મય પમાડનારો ચમત્કાર જોઈ આ ગજગામીની લજવાઇ ગઇ. શરીરનું ભાન ભુલી ગઈ. પવનના સપાટાથી જેમ ઝાડના પાતરાં નાચે છે કુદે છે, અને ખરી જઇ ઉડે છે તેમ ગુણનીધીની આંખમાં ભરાઇ બેઠેલા કામદેવના બાણોએ આ નવયોવના નવરંગી નારીના વસ્ત્રો ભેદી નાખી તેણીના શરીરરૂપી અવયવોને નચાવવા કુદાવવા લાગ્યા.

આ પ્રમાણે મોહજાળમાં સપડાયેલી બેભાન બનેલી કામની ક્ષણવાર વીચારમાંને વીચારમા તલ્લીન બની ગઇ. તેણીની જરાપણ શુધ રહી નહી આ શું બને છે, આમ થવાનું કારણ શું, તે તેણીને સમજાયું નહી. તે ઘડીકમાં પોતાના શરીરની કોમળતા તરફ જોવા લાગી, તો ઘડીકમાં પોતાના છીણુંવીણું થઇ ગયેલાં વસ્ત્રોને નીહાળવા લાગી, તો ઘડીકમાં આકાશ તરફ ફૂંકવા લાગી, તો ઘડીકમાં જુમી ખોતરવા લાગી અને ઘડીકમાં ગુણનીધીનું ઉગ્રસ્વરૂપ નીરખવા લાગી. નીરખતા તેણીની આંખનું તેજ ગુણનીધીની આંખના તેજમાં મળતાંજ આ ગોરી તરત ચમકી ઉઠીને બોલી કે, "શું સ્વપનામાં છું કે જાગૃત છુ? નહીં! નહીં! એતો મોહજાળના કાળા પડદાનો કાળો પ્રતાપ છે. હા ઉભોરે અલ્યા ચોર હવે તને મેં બરાબર ઓળખ્યો છે. હવે તને મેં પકડયો છે. મારી આવી દશા કરનાર તુંજ છે. મને ભ્રમીત બનાવી ભમાવનાર તુંજ છે. મને લજ્જીત કરી મર્યાદા વગરની "નાવનાર હવે તું કયાં જનારછે, સચેત થા હુશીઆર થા. તારા મોહજાળના પડદાને ફાડી નાખવાને મારી તીવ્રશકતી બશ છે. લે હવે મારી શકતીનો પ્રસાદ ચાખ."

જેમ બાજ પોતાનો શીકાર પકડવાને તલપ મારેછે, તેમ અજબકુમારીએ પોતાના યોદ્ધાઓ સમેત ગુણનીધીની ઉપર તલપ મારી.

પોતાના ઉપર આવો ધસારો આવેલો જોઇ ગુણનીધી જરા પણ ન ગભરાતા પોતાની ગોફણવડે આ ધસારાનો સમુળગો નાશ કરી નાંખી અજબકુમારીના હાથમાંના બાણના કકડે કકડા કરી નાંખ્યા.

પોતાના વીરભદ્રોના છેદાયલા માથાના ઢગલા અને પોતાના બાણના થએલા કટકા જોઇ જેમ વીંટાળીયા ધુળને લઇ ઘુમે છે

તેમ અજબકુમારી ગુણુનીધીને વીંટી લઇ ઘુમવા લાગી અને ક્ષણુ-વારમાં પોતાનું સ્વરૂપ ધારણુ કરી પોતોની કમ્મરમાં ખોશેલું કાતીલ ખંજર કાઢી ગુણુનીધીની છાતી વીંધવા માટે દોડી તે જોતાંજ ચતુર ગુણુનીધીએ એક આંખના પલકારામાં ગોફણુ વડે અજબકુમારીના હાથને ભાંગી નાંખ્યો. આ ઘા સહન નહી કરી શકવાથી અજબકુમારી ધરણી પર ઢળી પડી, તે જોઇ ગુણુનીધીએ તેણીના હાથમાંથી પડી પયેલું ખડક ઉચકી લઇ વાવની વનદેવીને સ્વાધીન કરી દીધુ. અને હવે પછી અજબકુમારી ઉઠી વધારે શકતીનો ઉપયોગ ન કરે તેટલા માટે વનદેવીએ આપેલા ખડગને ગુણુનીધીએ હાથમાં લઇ અજબકુમારીની આસપાસ ફેરવી તેની અદભુત માયીક શકતીને હરી લીધી, પોતાની અદભુત શકતીનો નાશ થયેલો જોઇ અજબકુમારી ભુમી ઊપર હાથ પછાડી બોલી " હવે શું કરવું! શું ઇલાજ સોધવો! કોનો આશરો લઉ! મારૂ તેજ ગયું બળ ગયું, રૂપરંગ જોબન ગયું સર્વસ્વ ગયું. કાંઇ ન રહ્યું. હવે શી દશા થશે. કેવી ગતીએ પહોચીશું, મને હણુશે, કે જગતની બત્રીશીએ ચડાવી મહારી કુલ દીપક કીર્તિને કલંકીત કરશે. હાય હૃદય ફાટી જા, તું ઉડી જા, હવે જીવવું વ્યર્થ છે! વ્યર્થ છે! આશા નીરાશ થઇ. આશાનો ડુંગર ટુટી પડયો. અરે તે કરપીણે મારા વૈભવનો, ભોગવીલાસનો, સુખ સંપત્તીનો નાશ કર્યો છે. આ નાશ કરનાર રાવણુ સરખાને રોળનાર કોઇ રામ છે? નથી; તો પછી શું કરવું, હજી જીવ બચવાનો, છુટવાનો, વેર લેવાનો, લુટાતી આબરૂ રાખવાનો માર્ગ શોધવાનો સમય દુર ગયો નથી. માટે અહો મન ચંચલ શ્રા શોધવાને ત્વરા કર. તેમાંજ તને લાભ છે. તેમાંજ તારૂં જીવન છે. હાય કર્મ પલટાઇ ગયું, ભાગ્યદેવી વેરણુ થઇ ઉભી.હાય

મને કોઇ આ કાળના મુખમાં જતી બચાવો." આ પ્રમાણે વીકાળ ચીસ પાડી, પાછી ધરતીપર ઢળી પડી.

અજયકુમારીની આવી કાળી ચીસ સાંભળી રાક્ષસ ધુંવાકુવા કરતો ઝાડોને ઉખેડી અધર ઉડાડતો, કુદતો, નાચતો અને ગાભ-ણીના ગાભ તુટી જાય તેવી ત્રાડ મારતો, રાક્ષસ આવી હજારો શુરાઓના વીંધાઇ ગયેલા માથાનો ઢગલા જોઇ ખડખડ હસતો હ-સતો તે પડેલા માથાઓને હાથમાં ઉપાડી દડાની માફક ઉછાળવા લાગ્યો જેમ જેમ માથા ઉછળવા લાગ્યા તેમ તેમ માથા આકાશ-માં ઉડી નાળીયેર રૂપે લટકવા લાગ્યાં. આ શુરાઓના ભોંકાયલા માથાની ફુટેલી ખોપરીમાંથી નીકળતાં રૂધીરનો અને માંસના લો-ચાનો ભક્ષ કરવાને અનેક પક્ષીઓ તેને વીંટી વળ્યા. તે જોઇ રાક્ષસ બોલ્યો કે, "અહો ઘણા દીવસના ભુખ્યા પક્ષીઓ તમારી ક્ષુધાને શાન્ત કરો અને તમારૂં પેટ ભરાતાં બાકી રહેલા માંસને આ પાપીઓની સ્ત્રીઓને વધાઇ તરીકે તેણીઓના ખોળામાં નાંખ-જો જેથી મારો આત્મા સંતુષ્ટ થશે." એટલું તે બોલી તે રાક્ષસ પોતાના શરીરને દડા સરખું બનાવી ધરણીપર આળોટતો આળોટ-તો ગુણનીધીની આગળ આવી પોતાનું સ્વરૂપ સમાર્વી દઇ બોલ્યો કે "રંગ છે રંગ, વીર રંગ છે, આ પાપણીના પંજામાં સપડાયેલા પાપીઓનો સંહાર કરી પૃથ્વીનો ભાર ઉતાર્યો છે જેથી મારો અં-તરરૂપી સાગર આનંદથી ઉછળી રહ્યો છે. પણ આ અધમચરણીને કેમ જીવતી રાખી છે?"

રાક્ષસના બોલવા પર વીશ્વાસ ન રાખતાં તેની માયીક શ-કિતનો નાશ કરનાર વનદેવીના ખડકને રાક્ષસની સામું તાકીને ગુ-

મુનીથી બોલ્યો, "સ્ત્રી હત્યા ન કરવી એવું સમજીને આ અવી-ચારી કુછંદી બાળાને જીવવા દીધી છે." રાક્ષસનો આવો મનોભાવ જોઇ અજબકુમારી એકદમ ઉભી થઇ અને રાક્ષને કહેવા લાગી.

"ઓ સાધુ કર આ તમે શું બકો છો."

"ઓ ચંડાળણી હું બકતો નથી. પણ તારા કુકર્મો બકાવેછે."

"અરેરે હું કુકર્મો કરનારી પાપીણી આવું આળ મારંપર ચડાવતાં તમારી જીભમાં કાંટા કેમ ભોકાતા નથી?"

રાક્ષસ—"હા તું નીચ, હા તું કઠોર, હા તું વ્યભીચારણી તારૂં જોબન લુંટાવી અનેક મોજો માણવા માટે શું તેં અનેક કૈ-લૈયા કુંવરોના પ્રાણ લીધા નથી બોલ, આનો ઉતર વાળ ને તા-રામાં તાકાત છે?"

આ તારા પાપરૂપી કાંટાએ તારા ધર્મોનો નાશ કરી મારો નાશ કરવા મારી પુઠ પકડી છે. તેમાંથી છુટવાને બદલે બલીદાન આપવાને શું હું ઉન્મત બનીશ? ઓ ગોઝારી પિત્રુઓને નર્કમાં નાંખનારી જો હું આવું જાણતો હત તો તને મારી અદભુત વિદ્યા કદીપણ શીખવત નહી. જો તારા દુરાચાર્ણનો જરાપણ અંશ મારાં જાણવામાં આવત તો મારા બન્નેભવનો નાશ કરવા કદીપણ ઉદ્ધત બનતનહી. તારી મોહમાયાની જાળે મારી આંખની ઉપર અંધારી પાથરી મ રી દીવ્યચક્ષુના દરવાજા બંધ કરી નાંખ્યા હતા. જેથી મેં તારા પા-પના પુંજમાં મારા પવિત્ર હાથ બોળી અપવિત્ર કર્યા છે માહારી શક્તિને હરી વનદેવીના ખડગનાં દર્શન કરાવનાર આ બડભગી પુરૂષ નહોત તો તારા જેવીજ મારી ગતિ થાત. મને અધર્મના

ખાડામાંથી કાઢી સનમાર્ગ બતાવનાર આ સદભાગી પુરૂષનો ઉપકાર માનવો જોઇએ. તેમ ન કરતાં શું તારા નીચ સ્વાર્થ માટે હું તેનું અપમાન કરવા તત્પર થાઉં? ના, ના, હવે તેમ બનનાર નથી રાણીના પાડ રાતે ગયાં. હવે એ સ્વપ્ને પણ સંભાળીશ નહી તારા પાપની શિક્ષા તરીકે આકાશની નીચે લટકી રહેલા તારા કૃતઘ્રી સરદારોના માથા તરફ જો, તે તારા પાપથી, કુકર્મથી, અનાચારથી ભ્રષ્ટ થયેલાં અને છેવટે અધોગતીએ પહોંચેલી નીશાચરોના માથા તારા બાપે બાંધેલા કીરતી કોટની શીખર ઉપર ઉડી રહેલી વીજયપતાકા સહીત શીખરને ભાંગી ભુકા કરી તારા બાપના સુતેલા શત્રુને જાગૃત કરશે. તારા અને આ દુરાત્માઓના હાથથી અનેક નીર્દોષ આશાવંત પ્રાણીઓનો નાશ થયો છે.તેઆશાવંતોનાંજીવો આકાશમાં ભમી રહેલા છે. તેઆખોપરીઓમાં પ્રવેશકરશે, તેતારા પાપનુંવેર લેવાને તારા પીતાના રણુવાસમાંરહેનારીરમણીયોની આગળ જઇબીવરાવશે, છલશે, અને બાવરીઓબનાવી તારા પીતાથી વીયોગ કરાવી રણુવાસ તજાવશે. નગ્ન કરી આખા નગરમાં નચાવતા નચાવતાં આ અરણ્યમાં રઝળતી ભટકતી મુકી દેશે. તે જોઇ તારો બાપ ઘેલછા પામશે, ઘેલછામાં ને ઘેલછામાં રાજ્યનું ધનોત પનોત વાળશે. તારા કુટુંબનો નાશ કરશે. અને સૌનો શત્રુ બની રઝળતી રખડતી રમણીયોની પુંઠે ભમશે એવો મારો.તને શ્રાપ છે.

રાક્ષસના આવા ઉગ્ર શ્રાપનો ઉત્તર વાલવાની શક્તિ ન રહેવાથી વીલું મોઢું કરી ઊંડો નિસ્વાસ મુકી આંખમાંથી શ્રાવણ ભાદરવો વરસાવતી ધીમે ધીમે પોતાના રથમાં જઇ બેઠી. અને જેમ માખી તેલમાં ડુબી જાય તેમ અજબકુમારી શોક સાગરમાં ડુબી ગઇ.

અજબકુમારીની આવી દશા જોઇ રાક્ષસ બહુ નમ્ર સ્વભાવથી ગુણનીધીને કહેવા લાગ્યો કે "અહો વનદેવીના વરદાઇ પુત્ર પાપના કુપમાં ડુબેલા અને એક નીચ વૃતીવાલી સ્ત્રીના હાથમાં ફસાયેલા મારા જેવાં કૃત્રીમની અજ્ઞાનતાનો નાશ કરી મને તાર્યો છે. મારી અશુદ્ધ રક્તથી ભ્રષ્ટ થયેલી કાયાને બચાવી પાવન કરવાનો શુભ માર્ગ બતાવ્યો છે. તેનો ગુણ કેમ ભુલીશ.'

મેં મારી ફરજ ઉપરાંત કાંઇ કર્યું નથી, પણ તારા પાપના પસ્તાવે તને જાગૃત કર્યોછે એજ તારા ભાગ્યોદયની મોટી નીશાની છે, માટે ઇશ્વરનો ઉપકાર માની તેની કૃતીનો અનુપમ પ્રસાદ ચાખી પાવન થા કે જેથી આ નીચ યોનીમાંથી તારો છુટકો થાય."

"આહા ! આવો તારો નીર્મળ વાણીથી ભરેલો અતી ઉત્તમ બોધ સાંભળી મને અત્યારે અતી આનંદ થયો છે. જાણે આનંદની લહેરોમાં લોટતો હઉં, સર્વવ્યાપક સર્વેશ્વરની રચેલી સ્વર્ગપુરીનો અનુભવ લેતો હઉં એવો મને ભાસ થઇ રહયો છે તેથી હું તારી ઉપર પ્રસન્ન થઇ વર આપું છું તેતું લે." એટલું કહી તે રાક્ષસ એકદમ અજબકુમારીના રથના ચાક્રની ઉપર એવા જોરથી માથાની જટા ઝાપટી કે જેથી તે રથ અજબકુમારી સહીત આકાશ માર્ગે ભુંગળની પેટે ભું ભું કરતો ચાલવા લાગ્યો, તેમ તેમ રાક્ષસ પોતાની ઝટાના બાલ તોડી નીચે નાંખવા લાગ્યો ક્ષણવારમાં અજબકુમારીનો રથ અદ્રસ્ય થયેલો જોઇ રાક્ષસે પોતાની ઝટામાંથી તુટી પડેલા બાળને નીચેથી વીણી લઇ મોટા ઉમંગથી હસ્તે ચહેરે ગુણનીધીના હાથમાં આપી કહ્યું કે, "લે આ બાલને તારા પ્રાણ કરતાં અધીક શાચવજે, એ બાલના ચમત્કારવડે તને વીલાસ સુંદરી

પ્રાપ્ત થશે. તે સીવાય બીજા અનેક ચમત્કાર તારા જોવામાં આવશે." એટલું કહી તે રાક્ષસ અંતરધ્યાન થઇ ગયો.

રાક્ષસનો આવો તાત્કાલિક ચમત્કાર જોઇ ગુણનીધી ચકીત બની અજાયબમાં ગરકાવ થઇ બોલ્યો કે, આ ખાવા ધાતી ભયાનક ભુમીપર વધારે વાર ફરવામાં હાનીજ છે, વળી કાંઈ નવું કૌતક આ આંખે જોવું પડશે. માટે આ કમકમાટી ઉપજાવે એવી થઇ રહેલી ભુમીને છેવટના નમસ્કાર કરવામાંજ લાભ છે. જે ચમત્કારી રાક્ષસે મને વાળ આપ્યા છે તે ખરા છે કે ખોટા તે અજમાવી તેની પરીપુર્ણ પરીક્ષા કરવાને, હવે આંખ મીચી આગળ ધાઇ વીલાસ સુદરીને શોધી કાઢી પછી બીજા કાર્યો કરવામાં ચીત્ત પરોવું તોજ કાર્ય સીદ્ધ સફળ થશે. એટલું કહી ગુણનીધીએ સ્વાર વગરના થઇ પડેલા હજારો ઘોડાંમાંથી એક અબલખ ઘોડો શોધી કાઢી તેની ઉપર સ્વાર થઇ અવંતિપુરીની ઉત્તર દીશા ભણી પોતાના ઘોડાને છોડી દીધો. આ અબલખ ઘોડો પોતાના વેગમાં પોતાના પગના પડઘા પાડતો ધરતીપરની રજ સરખી ઉડવા ન દેતાં ફુલ સમાન પોતાના સ્વારને, સાચવતો ત્રણ નદીના ભેગા થતાં સંગમપર આવી ઉભો આ ત્રણ નદીના થયેલાં સંગમથી એકઠો થયેલો પાણીનો જબરો પ્રવાહ ખલખલ કરતો દક્ષીણ દીશાએ આવેલા સાગરને ચુંબન દેવા ઉલટ ભેર જતો હતો, આ દીશાવાલો પ્રદેશ લીલી લીલોતરીથી ઝગમગ કરી ચકોર ચીત્તવાલા ચંચલ ગુણનીધીના ચતુર ચીત્તને આકર્ષણ કરી, પોતા તરફ ખેંચી રહયો હતો છતાં તે રમણિય અને મનોહર પ્રદેશની અવર્ણ્ય લીલાપર પોતાનો પ્રેમભાવ ન રાખતાં જાણે તે તેને ચાહતો નહોય અને

સર્વાંગે તેને કાંટા સરખો ખુંચતો હોય તેમ તેનો તેવો ભાસ થવાથી તે તરફ પોતાના મનને ન દોરવતાં આ ત્રણ નદીની વચ્ચે પડેલા જબરા કાંટાના મધ્યેના વીકટ અને ઘાડા ઘીચ ઝાડીયોથી વીંટળાયેલાં નાના મોટા ડુંગરોથી ઘેરાયેલાં આડાંઅવળાં ને ઘુંચવણથી ગુથાયેલા ગોથાં ખવરાવનારા માર્ગે પોતાના તેજી ઘોડાને છોડી દીધો.

સુર્યના કીરણો સંચાર ન કરી શકે, એવી ખાડા ખબોચીયાં અને કાદવ કીચડથી ભરેલા અંધકારમય પહાડની ગુફામાં પેઠો. કાદવ કીચડ ખુંદતો અને ઠોકરો ખાતો અને હાંફતો હાંફતો ને સાકોટા મારતો મહા મુશીબતો વેઠતો સ્વાર સહીત ઘોડો ગુફામાં હૃદયભેદક અને ત્રાસ ઉપજાવનારો હાડગાત્ર ગાલી ધ્રુજાવી કંપારી છુટાવનારો માર્ગ કાપતો કાપતો સાયંકાલના સમયે ગુફાની બહાર પડયો. અને એક પહાડની ટલેટીમાં વહેતા પાણીના ઝરા આગલ જઇ ગુણનીધી ઘોડા ઉપરથી ઉતરી ઘોડા ઉપરનો સાજ ઉતારી ને તેજી તુરીને ખુબ નવરાવ્યો તેનું શરીર સ્વચ્છ કરી તેની ક્ષુધાને શાન્ત કરવા તળેટીની લીલી જમીનપર છોડી દઇ પોતે જળના વહેતા ઝરામાં સ્નાન કરવા પેઠો.

સુર્યનારાયણ ધીમે ધીમે અસ્થાચળમાં જવા લાગ્યો. તે જોઇ પોતાની સત્તાનો અમલ કરવાને અધીરી બનેલી કાલરાત્રી સજ થઇ પોતાની કાળી ઓઢીણીથી પૃથ્વીને ઢાંકી દીધી. પુર અંધકારમાં ઘેરાયેલી પૃથ્વીને જોઇ ગુણનીધી આ અંકુશ વગરના સ્થળને તજી પેટમાં વ્યાપેલી અગ્નિને યાહુતી આપવાને અને આખા દીવસની સખ્ત મુસાફરીથી કંટાળી અને તવાઇ ગયેલાં શરીરને બે ઘડીની

વીશ્રાન્તી આપવા અર્થે એકાદ સુંદર સ્થળ સોધવાની ઉમેદથી ઘોડા ઉપર સ્વાર થઇ પહાડની તળેટી મુકી આગળ ચાલવા લાગ્યો. પંથ કાપતાં કાપતાં તેના કાનમાં સિયાલ અને કુતરાના ભસવાનો અવાજ અથડાયો. તેથી તે બોલ્યો કે, "ખચિત આ કોઇ ગામનો સિમાડો છે. સામાડા વગર કુતરા કદિપણ ભસતે નહિ. માટે આ રસ્તેથીજ ઘોડાને હાંકવો અનુકુળ થઇ પડશે" એટલું કહી જે ભણી કુતરાનો ભસવાનો અવાજ આવતો હતો તે તરફ જલદીથી ઘોડાને છોડી મુકયો. ચતુર ઘોડાએ ગામનો સિમાડો તરત ઓળખી કાઢી ગામમાં પેસવાની લાલચે ચાર પગે ચાલવા લાગ્યો. એક ક્ષણમાં ઘોડો નદીને કાંઠે આવેલી એક મોટી ધર્મશાળાના દરવાજા આગળ આવી ઉભો. ચતુર ઘોડાની સમસ્યા સમજી લઈ ગુણનીધી તરત ઘોડા ઉપરથી ઉતરી પડી ઘોડાની રાશ ઝાલી ધર્મશાળામાં દાખલ થઇ મોટેથી બુમ મારી કહ્યું કે, "આ ધર્મશાળાનો રક્ષક કોણ છે." ગુણનીધીની બુમ સાંભળી ધર્મશાળાનો રક્ષક તરત દોડી આવી બોલ્યો કે "સાહેબ શી ફરમાશ છે."

"આજની રાત્રે વિશ્રામ લેવા માટે મને થોડી જગ્યા આપશો ?"

"ના સાહેબ, હું તમારી અરજ દિલગીરી સાથ સ્વિકારી શકતો નથી."

"તો પછી ધર્મશાળા શા માટે બાંધવામાં આવી છે ?"

"ધર્મશાળા તો મુસાફરોની સગવડ માટે બાંધી છે. પણ દિવસ વિત્યા પછી આવતા મુસાફરોને માટે સરકાર તરફથી મનાઇ કરવામાં આવી છે.

"એમ કરવાનું કાંઈ પ્રયોજન?"

"બારવટીયાના કાળા કેરથી."

"ત્યારે શું તું મને બારવટીયા જેવો સમજે છે?"

"નહિ, નહિ, મહેરબાન મારાથી તેમ કેમ કહેવાય."

"તો પછી તારા મનની ખાત્રી થતી હોય તો મને ઉતારો આપવામાં તને શી અડચણ છે."

"અડચણ માત્ર પેટપર પડતાં ઘાની."

"તારા પેટપર ઘા ન પડે અને સદા સુખમાં જીન્દગી કાઢે તો પછી?"

"તો પછી મારી ક્યાં ના છે."

"ધર્મશાળાના રક્ષકનો આવો મનોભાવ જાણી લઇ ગુણુનીધીએ તરત પચાસ મોરો તેના હાથમાં આપી કહ્યું કે, "કેમ ભાઈ હવે તો તારા પેટપર ઘા તો નહિ પડેને?"

"નહિ, નહિ, સાહેબ આપે તો બહુ હદ કીધી છે. આ ઉપકારના બદલા તરીકે ચાલો હું તમને આ ધર્મશાળાની બહાર એક સુંદર જગ્યા આપું તે તમે જોઇ બહુ ખુશી થશો પણ સરત એટલીકે સુર્યોદય થતાં પહેલાં તમારે આ જગ્યા છોડી જવી પડશે."

"ચાલ બતાવ તારી સરત મને કબુલ છે."

આ રક્ષકે ધર્મશાળાના પાછલા ભાગમાં આવેલા એક દરબારી બંગલાના બારણા ઉઘાડી ગુણુનીધીને દાખલ કીધો. અને ગુણુનીધીની સર્વ ઇચ્છાઓ પુર્ણ કરી પોતાની ધર્મશાળાના દરવાજા બંધ કરી પોતાના બીછાનાને વશ થઇ ગયો.

ગુણુનીધીએ તુરત ઘોડાને ખીલે બાંધી ઘાસ નાંખી પોતાના

પેટમા બળતી લાયને શાંત કરી એક બીછાવેલા પલંગર જઇ આ-ળોટવા લાગ્યો પણ ઉંઘ આવે શાની. બહુ ઉંઘમાં પડવાની તજ-વીજ કીધી. બહુ ફાફાં માર્યાં, અંતે થાકી બતી બુઝાવી નાખી હવા આવવા માટે બંગલાની તમામ બારીયો ઉઘેડી નાંખી. પણ તે સરવે ક્ષણના સુખ માટે ફોગટના ફાંફાં હતા. પા-છો તરફડીયાં મારતો પલંગ ઉપરથી ઉતરી બંગલામાં ફરવા લાગ્યો, ફરતાં ફરતાં એક ભીંતપર ટાંગેલી શોનાની મુઠવાલી તરવાર અને ગેંડાની ઢાલ ઉપર નજર પડી તે તરત તેણે લઇ લાધી અને પોતાના સુવાના પલંગના ઓશીકાપર મુકી. પાછો બારી આગળ આવી ઉભો એટલામાં બારીની સામેથી આવતાં કેટલાએક માણુ-સની ઉપર નજર ચોંટી. તે જોઇ ગુણનિધી બોલ્યો કે, “ આજ બારવટીયા હશે એ સિવાય હાથમાં ખુલી તરવારો લઇ ધસારાબંધ આ તરફ આવેજ નહીં. માટે એ કયાં જાય છે, શું કરે છે, તે જોવાની ઘણી જરૂર છે. ખચીત તેની પુંઠે પડવાથી કાંઈક પણ લાભ થશે. ” તેને ખબર ન પડે તેવી રીતે ગુણનિધીએ દેવીનું ખડક, ટીટોડીની ગોફણ, રાક્ષસના બાલ અને અહીંથી મળેલી તર-વાર લઇ બંગલાના દરવાજા ઉઘાડી બહારથી બંધ કરી કોઇ જોઇ નહી શકે તેવી રીતે બંગલાના ખુણામાં સંતાઇ ઉભો, એટલામાં આ ટોળું બંગલો છોડી આગળ ચાલવા લાગ્યું. તે જોઈ ગુણનિધી પણ તેની પાછળ પાછળ ચાલવા લાગ્યો.

આ માણસોમાંના એકે કહ્યું કે “ હવે પગ ઉપાડશો. મેરૂભા ક્યારનો આવી આપણી રાહ જોતો હશે. છતાં આપણું તો ઠેકા-ણુંએ નથી. રાત થોડી છે અને વેશ ઘણાં છે. કેમ ભજવી શકશો ?

" હવે લવારો કરતો રહે, હાય હાય શું કરે છે. મનમાં ધિરજ રાખ આજ બેડો પાર છે. "

" પાર છે કરતાં કરતાં પાર થઇ ન જાઓ. તમારે લીધે અમારા ઘરબાર વેચાઇ ગયાં તો પણ તમારો અને અમારો છુટકો થયો નહિં. આ કંઇ છોકરાની રમત માંડી છે? આવી રમત રમતાં રમતાં છ માસ વિતી ગયાં તોપણ રમાને હાથ કરી બળતી આંતરડી ઠારી શકયા નહીં. તો પછી આમ ભટકી રઝળી કેટલીક રાતો ગાળી નાંખી જીંદગીને અકારી કરશો. તમારૂં બધું શેખશલીમાં ગયું.

" ખરૂં છે મનુભા તમારૂં કહેવું ખરૂં છે. પરઘર લુટતાં ઘર લુટાઇ ગયાં પણ રમાનું તો સ્વપ્નું પણ લાગતું નથી. તો પછી ખરી રમા કયા ભવમાં મળવાની છે? રમાને બદલે ધુલના બાચકા ભરો તો છે. રમા કાંઇ કાચી છે. રમાની રમત તો કાંઇ ઓર છે. જુઓની અનેકવાર રમાએ આંખમાં ધુલ છાંટી છટકી જવા પામી છે. તો પછી આજે હાથમાં કેમ આવવા પામશે? એ તો ડુબતો જેમ ફીણને પકડવા જાય તેવી તમારી ગતિ છે.

" હવે બહુ થયું, ટાયલું કરવું મુકી દો. તમે બધા આમ વેંઢલ જેવા બની રાજ્યા લેશો તો થશે કેમ? માથા મુકે તેજ ગોળ ખાશે. સિંહનો શિકાર હમેશાં આવતો નથી પણ કેટલાએક ભોગ આપ્યા પછી તે સિહનો શિકાર શિકારી કરી શકે છે, તો તમ જેવાં સિંહો મારી પાસે છો તો રમા સરખી સિંહણ જખ મારે છે જખ. આજે રમાનો છેલ્લો પડદો છે. આજે રમાના રંગવિલાસની છેલી ઘડી છે. આજે રમાની સત્તાની છેલ્લી પળ છે. તેમાં જરા પણ મીનમેખ થનાર નથી. એમ એનું ભવિષ્ય સુચવે છે.

અને તેથીજ એનું ભવિષ્ય આજ આપણને તેની પાછળ દોરી લઇ જાય છે એ ખચીત્ત માનો. જો આજે મારા માંડેલા છટકામાં રમા ન આવી તો બેલાશક તમે મારૂં સીર છેદી નાંખજો.” મુળુએ કહ્યું.

ભા, ભા, આવી કઠીણ પ્રતિજ્ઞા શા માટે લોછો, તમે જાણો છો કે એ રમાએ કેટલાએક ગરાશીયાના ગરાશ લુંટાવી પોતાના ઘરનું તલીયું તાજું કર્યું છે. તે શું રમા તમારા જેવાને દાદ દેશે? જે રમાએ ક્ષત્રરાણીયોને નમાવી પટરાણી બની રણવાસમાં મહાલી રહી છે, અને રાજાને એક મીણના પુતળા સરખો બનાવી કેવી નૃત્ય કરાવી રહી છે. તે રમા શું તમને અને તમારા જેવા બીજાઓને પત કરશે ? જોઇએ હવે ઉંટડો કઇ તરે બેસે છે. ” નુરખા બોલ્યો.

નુરખાં તારાથી શુ અજાણ્યું છે. તું તો ખાસ રણવાસનો રખેવાલ હતો. જે ક્ષત્રાણી ન કરી શકે તે રમાયે કરી બતાવ્યું છે. નીર્દોષ રાણીની ઉપર કલંક ચોંટાડી તને કેવી રીતે સપડાવ્યો હતો? તને અને તે નીર્દોષ રાણીને દેશવટો દેવા સારૂ રાજના સુભ ચીંન્તકોને કાળાગૃહમાં નાંખી તેના ઘરબાર લુટાવી લઇ તેની જગાએ પોતાના રંગભટ પતીને ગોઠવી તેના હાથમાં રાજતંત્રની દોરી અપાવીને રાજનો તમામ કબજો પોતાના હાથમાં રાખ્યો છે. તે રમા શું મુળુભાના દાંતને અન્ન ભેગાં થવા દેશે?” વીરભા બોલ્યો.

“ઓ વીરભા, એ મંગલસીંહ રાજા શું ખરી ક્ષત્રાણીને કુખે આવેલો છે? તે બ્રાહ્મણના પેટનો છે, પછી એનામાં ક્ષત્રીઓનું તત્વ હોયજ કયાંથી? તેનો આ રાજમાં ભાવ કોણ પુછતું હતું. એ તો

એક છઠા ખુણામાં પડી માખીયો મારતો હતો પણ એના નશીબના યોગે સદ્ગુણી વેવેકી પીતાં ભીમતસીહને ઝેર દઇ મરાવી નાખી ગાદી પચાવી બેઠો છે. અંતે એનું પરીણામ માઠુંજ આવશે. એના કૃત્યના ફળ એને ચાખવાજ પડશે. રાજ્યનો ખજાનો તલીયાઝાટક થઈ ગયો છે, પ્રજા તેના ત્રાસથી ત્રાય ત્રાય થઇ રહી છે. અને તમામ ભાયાતો ગીધની પેઠે ડોળા ફાડી રાહ જોઇ બેઠા છે." સુરખાં બોલ્યો.

"મારી બુદ્ધીની આ છેલ્લી પરિક્ષા છે. મારા પરાક્રમની આ છેલ્લી સીમાં છે મારા નશીબની આ છેલ્લી પડી છે. મારા ઉગતા સુખદુખનો સુર્ય આ છેલ્લોજ છે, જે માટે હું આજ બાર માસ થયાં બારવટું ખેડું છે તે શામાટે? આટલું બધું દુઃખ સહન કરૂં છું તે શા વાસ્તે? તમને તમારા ઘરબારથી વીખુટા પાડી માહારી સાથે ભટકાવું છું તે શા વાસ્તે? આજે આપણે એક કંગાલમાં કંગાલ માણસની સ્થીતી કરતાં ખરાબ સ્થીતીમાં આવ્યા છીએ. તેનું પ્રયોજન શું? શું આટલી બધી ઉઠાવેલી મહેનત અને માથે પહાડ સરખા ઉભા રહેલા શત્રુથી ડરી જઇ શું પાણી ફેરવીશું? નહીં નહીં મારા મીત્રો જેટલું તમોએ વેઠયું છે તેના કરતાં ચારઘણું સુખ તમને પ્રાપ્ત થશે. હું તમારા મનને મળતો થઇ કંટાળી જઈ હાથમાં લીધેલું કામ છોડી દઉં તો મારા જેવો બીજો મુરખો કોણ હોય? મારે એવી રીતે વેર વાળવુ છે કે મંગલસીંહ અને રંગભટનો નાશ થાય, રમા હાથમાં આવે, અને મંગલ સીંહની ગાદી વીરભદ્રના હાથમાં જાય તોજ આપણા જશનો ડંકો છે. આજે એના પ્રપંચની બાજીની છેલી રાત છે. આજના પ્રભાતના ઉગતા સુર્યના દર્શન કરવા પામશે નહી એવી આજની મારી પ્રતિજ્ઞા છે.

આ હાથમાંની તરવારને નમન કરનારા માહારા શુરવીર સાથીઓના હાથની દેવીઓ અનેકના ભોગો લેશો, રૂધીરની નીક ચાલશે. માટે અહો શુરવીર સાથીઓ ચમનબાગની શી દશા થઇ છે તે જોવાને ઉતાવળથી પગ ઉપાડો.” મુલુભા બોલ્યો.

મુલુભાએ ચંદ્રશેખર રાજાને મળીને પાંચ હજાર માણુસની મદદ લઇને તેની સરદારી પોતાના એક ખાસ મીત્રને સોંપીને મંગલસીંહ અને તેની બુદ્ધીને ભ્રષ્ટ કરનાર રમાના પતી રંગભટનો નાશ કરવા અને રમાને જીવતી પકડી લાવવાને માટે ચમનબાગમાં રવાના કર્યો હતો અને તેને મદદ કરવા માટે તેની પાછળ બીજા બે હજાર માણુસોને રવાના કર્યા હતાં અને પ્રથમથી કરી રાખેલા સંકેત મુજબ લુભા પોતાની સાથના સાથીઓને લઇ તેની પાછળ જતો હતો તે સબંધીની ગોઠવણ મુલુભાએ પોતાના સાથીઓ એક શબ્દ પણ બોલ્યા વગર એકદમ ધસારાબંધ આગળ ચાલવા લાગ્યા. થોડેક છેટે જવા પછી રસ્તામાં એક સો ઘોડેસ્વારની એક નાગી ટુકડી સામે આવતી જોઇ મુળુભાના સાથીઓ તાશીરો કરવાને તૈયાર થયા પણ મુળુભાએ તેઓને તેમ કરતાં અટકાવી કહ્યું કે “ મારી તલવાર બહાર નીકળ્યા વગર તમારી તરવારને મીયાનમાંથી બહાર કાઢશો નહી ” એટલામાં તે ઘોડેસ્વારની ટુકડી આવી ઉભી. અને તેના સરદારે કહ્યું કે.

“ કોણ મુળુભા છે ? ”

“ હા એજ મુળુભા, કેમ હબીબખાન તમારી તરવારો ભુખીયો છે કે કેમ ? તમારા હાથ ચુકા છે કે લીલા છે ? તમારા શરીરે પરશેવાથી ભીંજાય છે કે કોરા છે ? ”

" અમારી તરવારો રૂધીરો પીને મદમાતી બની ગઇઓ છે. અમારા વસ્ત્રો રૂધીરથી તરબોળ થઇ ગયાં છે, અમારા હાથનું જોર હજી ઉછળી રહ્યું છે એથી વધારે તમને શું સમાચાર જોઇએ ? "

" સાબાશ હબીબખાંન સાબાશ, તમે ઠીક રંગ રાખ્યો છે. તમે જતી આબરૂ ઠીક બચાવી છે. પણ ચમનબાગનું શું કીધું? "

" ચમનબાગને ઊઠાડી દીધો. ત્યાં જોયું તો કોઇ હાથમ આવ્યું નહીં "

" પછી શું કીધું. "

" કનકાવતીનો કીલ્લો તોડી રણવાસમાં ગયા, ત્યાં જબરી ચાલી, કંઈકના માથા ઉડી ગયાં. મંગલસીંહ અને રંગભટને નાશી જતાં અધરથી છેદી નાંખ્યા છે, રમાને હાથ કરી રણવાસમાંથી જેટલો ખજાનો મલ્યો તેટલો લુંટી લઇ આખો રણવાસ તોપના ગોળાથી ઉરાડી મુકયો છે. "

" વારૂ હબીબખાન તમારી ફોજ અને તમારો સરદાર મેરૂભા કયાં છે ? "

" રમા સહીત તમામ ફોજ લઇ મેરૂભા રણને રસ્તે પડયાં છે અને તમને સમાચારથી વાકેફ કરી તરત તમને સાથે લઇ આવવાનો હુકમ કર્યો છે. "

આ વૃત્તાંત સાંભળી મુળુભાના સાથીઓ મુળુભાની આવી ચમત્કારીક યુક્તિ જોઇ મુળુભાપર ફીદા ફીદા થઈ ગયા. આ પ્રમાણે હર્ષ ગર્જ કરતાં સર્વે મેરૂભાની ફોજને મળવા માટે આડે રસ્તે પડયાં.

આ સર્વને જતાં જોઈ ગુણનીધી કાંઇ પણ વિચાર કર્યા વગર એકદમ પોતાને સ્થળે આવી પોતાના ઘોડાપર સાજ માંડી ઘોડાપર સ્વાર થઈ તે બારવટીયાઓની પુંઠ પકડી.

થોડે છેટે ગયાં પછી ગુણનિધીના મનમાં કાંઈક વિચાર ઘોળાવા લાગ્યાથી તે બોલ્યા કે “ સત્યના તત્વોથી નિર્માલ્યા બનેલી ઓ નિરભાગી દુનિયા તને ધિક્કાર છે. અસુદ્ધ અનિષ્ઠ અસત્યતાવાળા કાળા પડછાયામાં ઘેરાયેલી ઓ નીષ્ઠુર દુનિયા તને ફીટકાર છે. ઉપરથી જોતાં તારો ડોળ સોલવલા સોના જેવો લાગે છે. પણ અંદરથી તપાસતાં તો સ્પષ્ટ જણાય છે કે કાળા કોલસા જેવો છે. ઉપરથી જોતાં તો તારો આડંબર ત્રિભોવનના સરખો લલચાવ્યરો છે પણ બારીકાથી તપાસતાં તે જણાય છે કે સમશાનમાં બળતી ચેહ જેવો છે. જ્યાં પગ મુકુ છું ત્યાં પ્રપંચો શિવાય કશું જોવામાં આવતું નથી. ને હજી શું શું ચમત્કારો જોવામાં આવશે તે મારાથી કહી શકાતું નથી. આ માહારી મુસાફરીને આ બીજો કાળો રંગ અનુભવવામાં આવ્યો છે. તે જોઇ મને અત્યંત ખેદ ઉત્પન્ન થાય છે. ઓ ભાગ્યહીણ દોરંગી દુનિયાં તાહારી આવી નિર્દય વૃત્તી જોઇ તાહારી ઉપરથી શ્રદ્ધા ઉઠી જાય છે. તાહારી આવી કૃતઘ્નિ કૃતિ જોઇ અંતરની ઉમેદ આશા ને મમતા એ પાછી અંતરમાં સમાઇ જાય છે. એ કેવો ચમત્કાર ! આ ગહન લીલા કોણ કળી શકે. છતાં તૃષ્ણાવાયું આકુઅવલું ગમે ત્યાં ખેંચી જાય છે. ગમે ત્યાં ઝોંકે છે અથડાવે છે તેનો આવો અનુભવ મળે છે. તોપણ તૃષ્ણા ત્રપ્ત થતી નથી. તો પછી આ દુનિયાને શો દોશ દેવો. આશા તૃષ્ણા એ માણસનુ કલ્પવૃક્ષ છે. અને તે કલ્પવૃક્ષ ફળીભુત કરવા મનુષ્યો ગમે તેવા યત્નો કરે છે. પછી તે નિર્મળ થાઓ યા ફળો તેતો કર્માધીન છે. પણ તેનો ઉંડો વીચાર કરી સદવતન કરનાર આ દુનિયામાં થોડાકજ મળી આવશે.

જો કનકાવતીના રાજા માંગલસીહે ગંભીરતાઇથી પોતાનું

રાજ્ય ચલાવ્યું હોત તો તેની પ્રજા તેના ઉપર આટલી બધી કોપાયમાન થાત? જો મંગળસીંહે પોતાની સદ્દબુદ્ધીનો ઉપયોગ કરી સારા અધિકારીયોના હાથમાં રાજ્યસત્તા આપી હત તો આજે તેના મસ્તક છેદનનો વખત આવત? એક રાજા થઇ પોતાના ધર્મનુ રહસ્ય ન જાણુતાં પોતાના અંગના અને રાજ્યના સ્થંભ તરીકે લેખાતા પ્રધાનની સ્ત્રીના પ્રેમમાં લપટાય તે શું થોડી વીપ્રીતની વાત છે? એ રાજાના કર્યાં કર્મનો બદલો જે બારવટીઓએ વાળ્યો છે એજ એને મોટી શીક્ષા છે. એજ એની અપકીર્તી છે આવા અનીતીના માર્ગે જનારા સ્વચ્છંદી રાજાને વધારે સ્વછંદી બનાવનાર તેના કુટીલ કારભારીઓને જગતની બત્રીશીયે ચડાવી હલકા પાડવા માટે બારવટીયાઓએ જે સાહસ કર્યું છે. તે કાંઇ જેવું તેવું નથી. આમાં ખરો ભેદ શું છે તે જાણવા માટે મેં મારૂં કાર્ય સીદ્ધીને ધુલના પોપડામાં દાબી તેની પાછળ પડયો છું."

જેમ જેમ દીવસ ચડતો ગયો તેમ તેમ તાપ સખત પડવા લાગ્યો. સખત તાપથી તપેલી ધરતીમાંથી નીકળતી ઉની વરાળથી અબલખ ઘોડાના મોમાંથી ફીણના ગોટા નીકળવા લાગ્યા. અને ગુણુનીધીનું મુખ લાલચોળ થઇ ગયું. પવનના સપાટાથી ઉડતી રજથી ગુણનીધીની આંખો ભરાઇ ગઇ. તાપના જોરથી ગુણુનીધીને પાણીનો બહુ શોશ પડવાથી તેનો જીવ ગભરાવા લાગ્યો છતાં ધૈર્ય ધરી છેટથી દ્રષ્ટીગોચર થતાં બારવટીયાના જુથને પકડી પાડવાને ઉતાવળથી ઘોડાને ઝીંકવા લાગ્યો. ઝીંકતો ઝીંકતો એક ઉંડી ખાડમાં ઉતર્યો. એટલામાં સામેથી આવતી એક સ્ત્રીને જોઇ પોતાના ઘોડાને ઉભો રાખ્યો અને નીચે ઉતરી લીંબડાના ઝાડની છાંયા

તળે બેઠો. એટલામાં તે સ્ત્રી આવી પોતાના માથાપરનો બોજો નીચે ઉતારી ગુણનીધીની સામે બેઠી. તે જોઇ ગુણનીધી તેણીને કહેવા લાગ્યો કે બેન આ તમારી પાશે શું છે?"

"એતો છાશ અને રોટલા છે."

"વારૂ ત્યારે તે છાશ રોટલાથી મારી ભુખને ભાંગશો?

એમાં શી મોટી વાત છે. લ્યો તમારી ક્ષુધાને મટાડો."

"એટલું કહી તે સ્ત્રીએ પોતાનો પોટલો છોડી તેમાંથી છાસનું ભરેલું હાંડલું અને રોટલાનો બાંધેલો પોટલો કાઢી તેના મોં આગળ મુકયો. પોતાના પેટ પુરતા છાસ રોટલા ખાઇ બાકીનું વધેલું તે સ્ત્રીને આપી બોલ્યો કે "ઓ ભલી બાઇ તેં મારા આત્માને ઠાર્યો છે માટે પરમેશ્વર તારો ઠારશે."

"ભાઇ આપ કોણ છો? અને કયાં જાઓ છો? તે જરા વિદિત કરશો?

"હુ ભટકતો મુસાફર છું અને આ બારવટીયાની પાછળ જાઉં છું."

"તેની પુઠે જઈ તમે શું કરશો?"

"હું બારવટીયાઓને પકડી તેના હાથમાંથી રમાને છોડાવી, તેનો ભેદ જાણવા માટે તેઓની પુઠે જાઉં છું."

"એના મોટા પ્રબલને તમે કેમ પહોંચી શકશો?"

"એના મોટા દળને દળી નાખવા જેટલી મારામાં શક્તિ છે. અને તે શક્તિ મને તેની પાછળ લઇ જાય છે."

"એ તમારૂં અભિમાન કેવળ મિથ્યા છે"

"હું મિથ્યા અભિમાની નથી, જે કહું છુ તેજ કરૂં છું.

આવી હઠ લઇ મમત બાંધી મોતના પંઝામાં જવાને તૈયાર

થવું એતો એક મુર્ખ માણસનું કામ છે તમે સમજતા નથી કે એક માણસ પાંચ હજાર માણસની શક્તિને કેવી રીતે વશ કરી શકશે ? તેનો કાંઇક વિચાર કર્યો છે ? ”

“ વિચાર કર્યા વગર અહિં સુધી આવ્યો ન હોત. જો મા-હારામાં એની શક્તિનું આકર્ષણ કરનારી શક્તિ હશે તોજ હું એની પાછળ જાઉં છું. ”

એ બધી તમારી ઉદ્ધતાઇ છે. તે ઉદ્ધતાઇનું પરિણામ બુરૂં આવશે. શું રમા માટે આટલો બધો પ્રયાસ કરવો પડયો છે ? ”

“ રમાના રંગરૂપ ઉપર મોહીત થઇને આવો પ્રયાસ કર્યો નથી પણ રમા પાસેથી કાંઇક ભેદ જાણવા માટે આટલો બધો પ્રયાસ કર્યો છે.

“ તમારા પ્રયાસથી એ રમાના તમે દેદાર જોઇ શકવાના નથી તો તો પછી ભેદ કેમ જાણી શકશો ? ”

“ અરે ! એ શું ? પણ અમરાપુરીની જો અપ્સરા આવી હોય તો પણ શુ ? તેની પાસેથી એક ક્ષણવારમાં મહારો હેતુ પાર પાડી શકુ એટલી માહારી તિવ્ર શક્તિ છે. ”

“ ભાઇ તું કોઇ ભોળો અને પારકાના હાથે ભરમાયેલો પ્રાણી છે. નહીંતર કાળના મોઢામાં માથુ આપવાને આટલી બધી ઉત્ત-કંઠા કદી પણ બતાવત નહીં. જો રમાને બારવટીયા લઇ ગયા છે, પણ રમા તેના હાથમાં રહેવાની નથી, તે મચક આપનાર નથી, એ હજારો બારવટીયાઓના માથા મુંડી ચુનો ચોપડી ચાલી જાય એટલી તે શક્તિ ધરાવે છે. તો પછી તાહારા જેવા ભટકતા મુશા-ફરો તેની આગળ શી ગણત્રીમાં છે ? ”

" તું કોઇ રમાના ગુણથી જાણીતી હો એમ લાગે છે. અને તેથી તું તેની કીર્તી ગાય છે. પણ તેમાં તાહારી મોટી ભુલ છે. કદાચ રમા પોતાની મોહની જાળમાં એકાદ બે બારવટીઆના સરદારોને ફસાવી પોતાનું કાર્ય કાઢે તમાં કાંઇ નવાઇ જેવું નથી પણ મેં તો એવી અનેક સ્ત્રીઓના છળ કપટોનો પુરો અનુભવ મેળવ્યો છે. તો પછી માહારે ડરવાનું કશું પ્રયોજન નથી. "

"તમે જેમ કહો છો તેવી રીતે રમા વર્તી પોતાનું કાર્ય કરે તેવી નથી. પણ તેનામાં એક અદભુત શક્તિ એવી છે કે જેનો પ્રયોગ કરતાં હજારો માણસો તેને વશ થઇ જાય છે. તો પછી તારે આટલી બાધ હઠ લેવી એ ફોગટની છે."

" વહાલી બેન, એવી અદભુત શક્તિ એનામાં કયાંથી આવી તે જરા મને જણાવશો?"

" તે મહારાથી કહી શકાય તેમ નથી "

" તે કહેવામાં તમને શી અડચણ છે. "

" તે કહેતાં જીવન દોરી કપાઇ જાય છે. "

" હું તમારી તુટતી જીવનદોરી અટકાવીશ. "

" એનો તમે મને કાંઇ ચમત્કાર બતાવશો ? '

" હા, એક નહિ પણ અનેક. "

" તે શું. "

" હું તમને આ લીંબડાના ઝાડની નીચે માહારા હાથે બેસાડુ છું અને પછી તમારામાં જેટલી કાંઇ શક્તિ હોય તે શક્તિવડે આ ઝાડ નીચેથી ઉઠી તમારે રસ્તે ચાલ્યા જાવો વારુ.. "

" અજમાવો જોઇએ વારૂ "

" આ વટેમાર્ગુ સ્ત્રીના આવા વેણુ સાંભળતાંજ ગુણુનિધીએ તરત તે સ્ત્રીનો હાથ પકડી તે લીંબડાના ઝાડની પાછળ બેશાડી. અને પોતાની પાસેનો રાક્ષસનો આપેલો બાલ કાઢી તે સ્ત્રીની ત્રણ વાર આસપાસ ફેરવી તેણીએ કહ્યું કે "હવે હું આગળ જઇ ઉભો છુ અને તું અહીંથી ઉઠવા માટે તાહારી શક્તિથી અજમાવ" આટલું કહી ગુણુનીધી દેવીનુ ખડક હાથમાં લઇ સ્ત્રીની આંખ સામુ તાકી ઉભો.

ગુણુનીધીના પ્રયોગથી તે સ્ત્રી સચોટ ઝાડના ઘડ સાથે ચોટી ગઇ. છતાં જાણે તેની કાંઇપણ અસર તેણીને થઇ ન હોય એવી રીતે મોમલકાવીને તેણે ખડખડ હસી પડીને કહ્યું કે, " એ ભટકતા મુસાફર, એમાં તે શી નવાઈ કીધી, એવા પ્રયોગ તો મારા પગને તલીયે બાંધેલા છે. જો હવે, તારી છાતીને મજબુત રાખી મારા પ્રયોગનો અનુભવ મેળવ. એટલું કહેતાને વાર તે સ્ત્રીએ પોતાના જાદુના પ્રયોગવડે તે લીંબડાના ઝાડને એકદમ પાતાલમાં પેસાડી દઇ, તે સ્થલ ઉપર એક સુંદર મન મોહક બાગ બનાવ્યો. અને અચંબામાં ગરકાવ કરી નાંખે એવી એક નવયોવના નારી ઉત્પન્ન કરી તે નૃત્ય કરતી કરતી મધુર સ્વરે લલકારી કેઃ—

" ધન્ય ધન્ય આજની ઘડી, ધન્ય મારો અવતાર;
ગાંધર્વ સરખો, મળ્યો, મને ચતુર ભરથાર "

આમ ટહુકો કરતી, હાવભાવ બતાવતી જરા આગળ ચાલી કોમળ કંઠમાંથી પાછો રાગ ખેંચ્યો.

" અલબેલા ઓરા આવોની મસરીર તાજ;
મોતીડે વધાવુ, લાડ લડાવુ મન મનાવું આજ. "

આટલું બોલી પાછી ઝાંઝરનો રણકારો બોલાવતી ગુણનીધી આગળ જઇ બોલી કે, અહો વીલાસી, મનોહર મૂર્તિ આપ કયારના અહીં આવી ઉભા છો તેથી આપને પગે પાણીના રેલા ઉતર્યા હશે, માટે જરાક વીશ્રામ લેવાને માટે આ બાગમાં પધારવાનીકૃપા કરશો !"

આ માયાવી સ્ત્રીનું આવું અલૌકિક સ્વરૂપ જોઇ અને તેણીના મુખમાંથી ઝરી રહેલાં અમૃત સમાન વેણો સાંભળી ગુણનીધીની શુદ્ધ-બુદ્ધ ઠેકાણે ન રહેતાં તે વીહ્વલ બની નીચે પ્રમાણે ગાવા લાગ્યો.

" શશીવદની મૃગલોચની ગજગામની કહાવે,
નેણ નચાવી મોહબાણ લગાવી કામદેવ જગાવે. "

આ બે લીટી ગાતાંજ ગુણનીધીએ દેવીના ખડકને પાછું પોતાની કમ્મરમાં ખોસી દઇ બે ભાન બની પ્રેમ રસમાં તલ્લીન થઇ તે સ્ત્રીના સ્વરૂપનું વર્ણન કરવા લાગ્યો.

" કામની તે કમલનો વૃંદ મુખ જાણે પુનમનો ચંદ્ર
અંબુજદલ આકારે નેણ, અમૃત જેવા બોલે વેણ.
પોયણ પાન સરીખા પાય, કરણ કામ સરીખી કાય
લાયકાતમાં લક્ષણ ઘણાં, જે કહીયે તે સોહામણા
રામા રૂપતણો ભંડાર, નવ દીઠી એવી કોઇ નાર.

આહા! કેવી રસિક રંભા છે, આવી રંભા મેં સ્વપ્નામાં પણ જોઇ નથી. અહો ઇશ્વર તાહારી ગતિ ગહન છે. તે શું તે માહારા માટે તો મોકલી નથી? ખરેખર એમજ છે. જો માહારા માટે નહિ હોત તો આ એકાન્ત વનમાં માહારો એની સાથે એકાએક ભેટો કેમ થવા પામત શું? કિસ્મતની ખુબી છે. જે રત્ન મને મળવાની આ જીંદગીમાં આશા નહોતી, જેનાં દર્શન થવાનાં દુર્લભ હતાં, જે

ણીના કમલ સરખાં હસ્ત મેળવવાનાં ફાંફાં હતા. એવા સર્વાંગ સ્વરૂપવાળી સુન્દરી પ્રાપ્ત થઇ છે ધન્ય ભાગ્યદેવી, ધન્ય, આ સમે તેણીનું જેટલું વર્ણન કરૂં એટલું માહારી શક્તિની બહાર છે તોપણ,

'કેવી ઉભી છે કામની, તેવી નહિ ભુતલ ભામની.
ચંદ્રવદની ભ્રકુટી શુભ વાંક, સિંહાકારો કટીનો વાંક
હંસા ગમની ગજ ગામની, સરદચંદ્ર સોભે જામની.
જેવી પુષ્પ લતાની વેલ, જેવી વાડીમાંની કેલ,
જેવી ચંપા કેવી કળી જેવા વીજલી ઝબકે ભલી.
જેવી રત્નાકર કુંવરી જેવી શોભે સુર સુંદરી."

એ મનોમોહક મૂર્તિ, શશિવદની, આવ આલિંગન આપ, એ મનહર રસીલી રંભા, તારા અધરામૃતનું પાન કરાવ, એ રતિરંભા તારા કોમળ કર મારા કંઠમાં આરોપી માહારા ઉછરંગ ઉપર આવી બેસ. એ મધુરમાલતી તારા કોમળ કરથી આ પુષ્પો વિણી તેનો એક પુષ્પગુચ્છ બનાવી મને આરોપ. એ લલિત લલના તારા કોકિલ કંઠમાંથી જરા વિનોદ વાણીનો વરસાવી મને તરબોળ કરતો ખરી. એ સુશિલ મુગ્ધા તારી કાળી નેણો તો આમ તેમ આડી અવળી ખુબ દોડી રહી છે, પણ તારી જીવ્હા કેમ ચાલતી અટકી ગઇ છે. શું તું મને જોઇ શરમાય છે? પ્રિયા પ્રિયા પ્રેમનો પ્યાલો પાઇ તારા પ્રેમનો પ્રેમી બનાવવો હોય તો જરા તો બોલ જરા તો તારા પગ ઉપાડ, આમ ક્યાં સુધી તું અબોલ રહી મારા મનને મુંઝવીશ. જો તું તારા સ્વરૂપનું દર્શન કરાવી પરમ સુખનો લાહાવો લેવરાવવાની ઇચ્છાએ આવી છું તો પછી આવી રીતે મૌન્ય ધારણ કરી શા માટે ઉભી રહી છો. વાહાલી જરા તો હસ,

જરા તો તારૂં મુખ મલકાવ હવે મારૂં મન વધારે વાર માહારા હાથમાં રહી શકે તેમ નથી. મારો જીવ બહુ કલપાય છે. શું તુંને આમ કરવું ઘટીત છે? જો કાંઇ માહારાથી તાહારો અપરાધ થયો હોય તો ક્ષમા કર. પણ મને આમ તલપાવ માં" આ પ્રમાણે માયામાં લુબ્ધ બનેલો ગુણનિધી પોતાની શક્તિનો ત્યાગ કરી મર્યાદા લોપી તે માયાવી સ્વરૂપ ધારણ કરી આવેલી સ્ત્રીને સ્વર્ગની સુંદરી માન ગણીને તેણીને જેવો બાથ ભીડવા જાય છે, તેવીજ તે સ્ત્રી પાતાલમાં પેશી જાય છે. અને ગુણનિધી ચતાપાટ થઇ ભુમીપર ઢલી પડે છે.

આ પ્રમાણે ભુમીપર પડેલા બે ભાન ગુણનીધીની છાતી ઉપર પેલી સ્ત્રી આવી ચડી બેઠી અને પોતાના હાથમાંનું ખંજર કાઢી બોલી કે, "એ મુંઢ જાગૃત થા, તારી શક્તિ કયાં ગઇ, તારો પ્રયોગ કયાં ગુમ થઇ ગયો તારી જાદુઇ વિદ્યા કયાં અલોપ થઇ ગઇ, કેમ રમાને વશ કરવી છે કે વશ થવું છે. બોલ તારો શો વિચાર છે. નહિ તો આ ખંજરવડે તારી છાતી ફાડી નાખીશ.'

આવી દશામાં પડેલાં ગુણનિધિએ આસ્તે આસ્તે પોતાની આંખ ઉઘાડી જોયું તો તેનો કાળ શમાન શત્રુ તેનો જીવ લેવાને તેની છાતી ઉપર ચડી બેઠો છે, તેથી તે જરા શરમાઈ ગયો અને તેના મોંઢાપરની ખીલી રહેલી ગુલાબના જેવી લાલી રૂના જેવી સફેદ થઇ ગઇ. અને તેનુ શરીર પ્રશેવાથી ભીંજાઇ ગયું, તેના હાથ બહુ નબળા પડી ગયા, અને તેને બોલવામાં પણ કશુએ ભાન રહ્યુ નહિ. તોપણ અથડાતી જીભે તે સ્ત્રીને કહ્યું કે, "ઓ દગલબાજ સ્ત્રી તેં મને આવી રીતે ફાંસામાં ફસાવીને તારા પ્રપંચરૂપી સાણસામાં સપ-

કાઢ્યો છે. તેમાં તું શું તારી મોટી માણસાઈ રીત સમજે છે. તેમાં તું શું કીર્તિ ગણે છે. એમ ઠગવાથી કદીપણ હું વશ થનાર નથી આ તારૂ ખંજર જોઈ હું કદીપણ અરે રાંડીના શબ્દ ઉચ્ચારી તારે શરણે આવનાર નથી. હજી હું તને કહું છું કે તારા ઘરને મલવું હોય, તારા મનની આશા પુર્ણ કરવી હોય, તો તું તરત આ તારા પાપી હાથને ઉઠાવી લઇ મારી છાતી ઉપરથી ઉતરી જા. તું જેવી હત્યારી છું. નિર્દય છું. તેવો હું નથી. મેં તારૂં લુણ ખાધું છે તે મારાથી હરામ થઇ શકતું નથી, નહિ તો તને ક્યારની જમદ્વારે પોહોંચાડી દીધી હોત. તારા જેવું માહારૂ અંતઃકરણ પાશાણ જેવું નથી, પણ કોમલ છે, નહિ તો આ તારા ખંજરવડે તારી છાતી વિંધી નાખી હત, જા. જા. તું સ્ત્રી છું તેથી તને મારવામાં હું પાપ સમજુ છું. પણ જો તારે ઠેકાણે કોઇ પુરૂષ હત તો મારા હાથનો સ્વાદ તેને ચખાડત. બોલ તારા પાપી કઠોર અંતઃકરણમાં આ મારી વાત ઉતરે છે: તેનો તને કાંઇ વિચાર થાય છે; આવી તારી મુરખાઈ જોઇ મને બહુ હસવું આવે છે. ”

“ હવે તારો લવારો બંધ કર, તારૂં જોર તારી પાસે રાખ. મને આવી રીતે સમજાવમાં, હું તારા પ્રાણની તરશી છું માહારી તરસ મટાડવા માટેજ હું તારી પુંઠે પડી પડી છું. તું ગમે તેવો પરાક્રમી કાં નહો. તોપણ હું ડરવાની નથી. લે હવે તારા પરમેશ્વરને શરણે જવાને તૈયાર થા એટલું કહી તે સ્ત્રીએ પોતાના પાપી હાથમાંના ખંજરને તેની છાતીમાં બહુ જોરથી માર્યું પણ ગુણનિધીને કોઈપણ જાતની અસર ન કરતાં તે ખંજરનાં ટુકડે ટુકડા થઇ ગયાં આવો અદ્ભુત ચમત્કાર જોઇ તે સ્ત્રી લજિત બની નીચું

મોહું કરી ભોંય ખોતરવા. આ અ જોઇ ગુણનિધીએ તરત સિંહની પેઠે છલાંગ મારી તે સ્ત્રીને પોતાની છાતી ઉપરથી નીચે ફેંકી દઇ ઊભો થયો, અને તેણીનો ચોટલો પકડી કહ્યું કે, "એ દુષ્ટા, હવે તું જ્યાં સુધી તારા અંતરનો પડદો ખુલી મને જણાવીશ નહિ ત્યાં સુધી હું તને છોડનાર નથી. તું દયા પાત્ર નથી, તાહારૂં મસ્તક છેદી આ લીંબડાના ઝાડની નીચે બાંધ્યુ હોય તોપણ મને પાપ લાગનાર નથી, છતાં તાહારી ઉપર દયા લાવીને તુને રહવા દઉં છું પણ તું અહિં સુધી આવી ને માહારી સાથે જે બાજી રમી છું તેનું ખરૂં કારણ જણાવીશ નહિં ત્યાં સુધી તને હું છોડનાર નથી."

"જોઇએતો મારૂં આ શીર છેદી નાંખ, જોઇએતો માર આ શરીરના ટુકડે ટુકડા કરી નાંખ પણ મારા અંતરમાંની વાત તો તને હરગીજ કહેનાર નથી."

"જો તું ખરેખરી વાત કહીશ, અને તે વાત જો મને નુકશાન કરતાં હશે છતાં પણ હું તને કોઇ પણ રીતે નુકશાન કરતાં નીવડીશ નહી. માટે ડાહીલી થઇને કહી દેને, શા માટે ફોગટનો હક લઇ બેઠી છો. આમ હઠ લેવાથી શું તું ફાવી શકનાર છો. હવે તારૂં કાંઇ વળનાર નથી. તારૂ તત્વ નષ્ટ થયુ છે, તારૂ પરાક્રમ હરાઇ ગયું છે, તારા કપટનો પડદો ફાટી ચુરેચુરા થઇ ગયો છે, તારી બાજી ઉંધી વળી ગઇ છે, માટે ચરિત્રો કરવા મુકીદે, મોહ્યા મમતા તજીદે, તાબે થા, અપરાધની ક્ષમા માંગ, નહીં તો તારી બુરી દશા થશે. તારી અકલીત કલાથી, તારા ચમત્કારીક જાદુઇ પ્રયોગથી, હું હવે ડરવાનો નથી, તે તારી સર્વે શક્તિનો નાશ કરી

શકે, એટલી મારામાં અથાગ શક્તિનો અખુટ ભંડાર ભર્યો છે, માટે વિચારીને વર્તજે, પગની પાની સામું જોઇ નીચ કાર્ય કરવાને ઉન્મત બનીશ તો તારા સુખ દુઃખનો અંત આવ્યો એમ માનજે."

"બસ હવે મને છોડ, મારી પછવાડે પડી તારી શક્તિને અજમાવજે મને આમ કષ્ટ આપવાથી અથવા બીક બતાવાથી કઇ હું તારે શરણે આવું એવી તું કલ્પના પણ કરતો નહીં. લે હવે હું જાઉં છું. તારા અખુટ ભંડારમાં જેટલી શક્તિ ભરી હોય તે શક્તિવડે મારો ચોટલો પકડી રાખજે. જો ભુલીશમાં. નહિ તો પાછળથી પસ્તાઇશ. તાહારી વિધ્યાનો 'તને ખેદ થશે માટે સાવચેતીથી મારા ચોટલાને પકડી રાખજે. જો હાથમાંથી છટકી ન જાય. એટલું કહી તે સ્ત્રી ત્રણવાર કુદકી ફરી ગુણનિધીને એવો એક તમાચો જોરથી માર્યો કે જે લાગતાંજ ગુણનિધીના હાથમાંથી તે સ્ત્રીનો ચોટલો છુટો ગયો. કે તરત તે સ્ત્રી બોલી કે, "મારી અદ્ભુત વિદ્યાનો ચમત્કાર જોવો હોય તો જ્યાં રમા બારવટીયા સાથે ગઇ છે ત્યાં આવજે. એટલે તને ત્યાં બતાવીશ. મારા અંતરના વાતનો પડદો ત્યાં ખુલશે તે તું જોઇશ. લે હવે હું જાઉ છું. તારામાં પરીબલ હોય તોતું મને પકડજે. એટલું કહી તે સ્ત્રી એકદમ અદ્રસ્ય લઇ ગઇ.

આ સ્ત્રીનો આવો અલૌકીક ચમત્કાર જોઇ ગુણનિધી બહુ વિસ્મય પામી બોલ્યો કે, "જેવી સ્ત્રી પાસે વિદ્યા છે તેવી વિદ્યા મારી પાસે નથી. તેથી તે સ્ત્રી મને ઠગી ચાલી ગઈ છે. આવા અદ્ભુત કૌતુકવાલી સ્ત્રીના ચરિત્રથી ખચિત્ત રમા અને બારવટીયાને વશ કરતાં બહુ મુશીબત ઉઠાવવી પડશે. હા, ખચિત્ત, આ

કાર્ય જીવલેણ છે, આ કાર્ય થવું અસંભવિત છે, કેમ કરવું. એ કાર્ય શી રીતે ફલીભુત કરવું તેનો ઉપાય શો સોધ । કાંઇ સુજતુ નથી, મગજ એને માટે કાંઈ કરી શકે એમ લાગતું નથી. કદાચ જો માહારી શક્તિની હદ ઉપરાંત હું કરવા જાહશ પણ તે સ્ત્રી મને ફાવવા દેનાર નથી. તેણીમાં અથાગ જાદુ શક્તિ છે, તે શક્તિ શીખવનાર પણ તેની સાથે હોવો જોઇએ, ઠીક બને તે ખરૂં. પાછી પાની તો ભરવી નહીં, થવાનું હશે તે થશે. આ રાક્ષસના બાલ મારી પાશે છે તે મારા પ્રાણની રક્ષા શીવાય બીજું કાંઇ કળી શકતા નથી, તેનું કારણ શું હશે તે કાંઈ કળી શકાતું નથી. ખચિત્ત આ બાલમાંથી કંઇપણ ગુણ હોવો તો જોઈએ. માટે આ બાલમાં શું શું ગુણો છે તે અજમાવી જોવાનો આ સારો સમય છે" એટલું કહી તે રાક્ષસના બાલ પોતાની કમરમાંથી બહાર કાઢી તે બાલના છ ભાગ પાડયા. એક ભાગને ઝાડ સાથે બાંધી દઈ તે બોલ્યો કે, ઓ ઝાડ તું બળી ભસ્મ થઇ જા." એટલું બોલતાં તે ઝાડ બલી ભસ્મ થઈ ગયું બીજો ભાગ શલગાવીને કહ્યું કે, "ઓ રાક્ષસ જ્યાં તું હોય ત્યાંથી તું તરત આવ, નહી તો આ તારા દીધેલા બાલને બાલી ખાક કરી નાંખું છું." એટલું કહી તે બાલને શલગાવવા જાય છે કે તરત તે રાક્ષસ દોડતો દોડતો ગુણનિધીની આગલ આવી ઉભો અને કહ્યું કે "કેમ શી મુશીબતમાં આવી પડયો છે. કયા શત્રુએ તને ઘેરયો છે, બોલ શી આજ્ઞા છે."

"એક જાદુગર સ્ત્રીએ મારી મનકામનામાં ભંગ નાખી મને પાણીથી છાટસો બનાવી શરમાવી, બાવરો બનાવી ભમાવી કપટ-જાળમાં સપડાવી આ વગડામાં રખડાવી, અલોપ થઇ ગઇ છે તે-ણીના ભયમાંથી છુટી તેણીને વશ કરવા અર્થે તારૂ સ્મર્ણ કરયું છે."

"તું શા માટે ગભરાય છે, તને જીતી વશ કરી શકે તેવો કોઇપણ સમર્થ જાદુગર આ જગતમાં નથી. તારી પાસે જે અમુલ્ય વસ્તુ છે તેવી અમુલ્ય વસ્તુ આ જગતના કાળા માથાના માનવી પાસે પણ નથી. પણ તેં તારી પાસેની વસ્તુનો બરોબર અનુભવ મેળવ્યો નથી તેથી તું ગભરાઇ ગયો છે. પણ જેવી રીતે આ વસ્તુનો ઉપયોગ કરી મને તેડાવ્યો છે તેવીજ રીતે તેં જો તે વસ્તુનો ઉપયોગ કરયો હોત તો તે સ્ત્રી જરૂર તને વશ થયા વગર રહેત નહી. હોય માણસ ભુલે છે તેમાં નવાઇ શી. બોલ તે સ્ત્રી કયાં ગઇ છે. તારે કયાં જવું છે, અને શું કરવું છે.

"તે સ્ત્રી અલોપ થઇ ગઇ છે. અલોપ થતી વખતે તે કહી ગઇ છે કે હું તને મળીશ, તે અહીથી થોડે છેટે પડાવ કરી રહેલા બારવટીયાઓ પાસે ગયેલી હોવી જોઇએ, મારે પણ ત્યાં જવું છે અને તે બારવટીયાઓને વશ કરવા છે."

"ચાલ હું તારી પાછલ આવું છું," એટલું કહી તે રાક્ષસ અદ્રષ્ય થઇ ગયો. ગુણનિધી પોતાના ઘોડાપર સ્વાર થઇ રસ્તે પડયો.

અહીંથી ત્રણ કોશની ઉપર આવેલા હરસદ માતાના મંદીરની પાસે પડાવ નાંખી રહેલા બારવટીયાઓની પાસે આ જાદુગરણી સ્ત્રી સોદાગરનો વેશ લઇને ગઈ અને તેઓને કહ્યું તમે બેઠા છો શું. હથીયાર સજી તૈયાર થાઓ. કનકાવતીનો સેનાધીપતી તમારી ઉપર ચડી આવે છે, માટે ચેતવું હોય તો ચેતો" એટલું કહી તે સોદાગર સ્ત્રી પાછી ચાલી ગઇ. સોદાગર સ્ત્રીના વચન સાંભળી તે બારવટીયાઓ હથીયાર સજી કનકાવતીના સેનાધિપતીની રાહ જોતા ઉભા.

એટલામાં ગુણનિધી પોતાનો ઘોડો દોડાવતો દોડાવતો હરસદ

માતાના મંદીરની લગભગ આવી પહોંચ્યો. તે જોઇ તે તે અસ્વ-રીયાઓ એકદમ ગુણનિધીને ઘેરી લેવાને દોડયા.

તીડની પેઠે ધસી આવતા જોઇ ગુણનિધીએ તરત પોતાના ઘો-ડાને અટકાવી બોલ્યાં કે, "અહો શુરવીરો આમ હથીયાર સમેત શા માટે મારી સામે ધસી આવો છો હું કાંઇ તમારો દુસ્મન નથી."

સુરૂભા—"દોસ્ત કે દુસ્મનની અમને પરવા નથી. માટે તારે તારા જીવની રક્ષા કરવી હોય તો ચાલ્યો જા. નહીં તો આ વખતેજ તારૂં લોહી રેડાશે."

ગુણનિધી—ભાઇ બોલનો તોલતો કર. પછી આમ લવજે. લોહી રેડવા કે રેડાવવા આવ્યો હોત તો એક શબ્દ પણ તને કહેવા ઉભો ન રહેત હું તો તમને શહાય થવા આવ્યો છું.

સુરૂભા—આ તરશો તરવારોને બીજાની શાહયતાની કશી જરૂર નથી માટે પાછો ફર, હા ન કર નહિ તો જીવથી જઇશ.

ગુણનિધી—સારાસારનો વિચાર કરવાની તમારામાં શક્તિ હોય એવું કશું એ લાગતું નથી. નહિં તો આવી રીતે તું ડાઇનો જબાબ કદીપણ આપત નહીં. આ કેટલી મુર્ખતા? શું આ ક્ષત્રીની રીત? શું આ ક્ષત્રીઓનું લક્ષણ? શું આ ખરા ગરાશીઆઓનું ભુ-ષણ? આ તો ક્ષત્રીઓને કલંગ લગાડનારૂ કહેવાય? શું એક માણસ હજાર તરવારોને કેમ વશ કરી શકશે? એનો તમે કંઇ વિચાર ક-રતાં નથી. હું તમારી સાથે કોઇ પણ જાતનો કપટભાવ રાખવા માગતો નથી. પણ તમારી સાથે મારા સ્વચ્છ અંતઃકરણથી ખરી વાત કરવાની ઇચ્છા રાખું છું. કેમ ગલે ઉતરે છે?

સુરૂભા—એમ તે કેમ ગલે ઉતરશે! શું તારામાંજ ડાહાપણનો

દરિયો ભરયો છે. અને બીજા તો બધા મુર્ખજ હશે નહિ વારૂ ? જા. જા. બીજાને આવી અટપટી રમત બતાવજે. નહિ તો તારૂં ડાહાપણુ ધોવાઇ જશે. અહીંયા પોલું નથી પણુ નક્કર છે.

ગુણુનિધિ—અલ્યા આટલો બધો ગર્વ કરી શા માટે ડોલી રહ્યો છે. આ કાંઇ રણુસંગ્રામનું સ્થળ નથી. પણુ પતિતને પાવન કરનાર માતાનું સ્થળ છે. તેનું જરાતો ભાન રાખ. આવી આડી અવળી લવારો કરતો કયાંથી શીખ્યો છે. હું તારા સાથે મારો હાથ મેળવવા આવ્યો નથી કે નથી આવ્યો તારી રમાનું હરણુ કરવા પણુ તમારા સુભેચ્છક તરીકે આવ્યો છું. તેનું તમે આવી રીતે અપમાન કરો છો તેથી તું શરમાતો નથી.

મેરૂભા—હા. હવે તારી બધી મતલબ જાણી લીધી તું કોઇ રમાનો આશક છે. તેથી તે તારી માશુકને મલવા માટે આટલો બધો પ્રપંચ રચ્યો છે. નહી વારૂ ! વાહરે ભોલા પણુ તારા તે પ્રપંચમાં તને હરગીશ ફાવવા દેનાર નથી. રમા માટે હજારોનો ભોગ આપ્યો છે તે રમા માટે દેશવટો લીધો છે. તે રમા માટે ઘરબારનો ત્યાગ કરયો છે. તે રમાના દીદાર તને સ્વપ્નામાં પણુ જોવાને નહી મળે, માટે તારા જીવની તને પરવા હોય તો એક શબ્દનો ઉચ્ચાર કર્યા વગર ચાલ્યો જા. નહી તો મંગળસિંહ જેવી તારી દશા થશે.

ગુણુનિધી—શું તું મને મંગળસિહ જેવો બાયલો ધારે છે શું તું મને રમા જેવી કુલટાનો આસક ધારે છે, શું મને એક હૈવત વગરના તુચ્છ માણુસ જેવો ધારે છે. બહાદુરી બતાવી મંગળસિંહને મારયો નથી, પણુ દગાથી મારયો છે; તેમાં આટલો બધો ફુલી કેમ જાય છે. હું આ તારા સંગાથીઓની તર-

વારે જોઇ મારી જનેતાની કુખને હીણું લગાડી પલાયન કરી જઉં એવો નથી. પણ તમારા હજારોના માથા રંગી નાખું તેવો છું. તમારી આંખમાં ધુળ છાંડી એ કુલટા રમાનો હાથ આજ ભટકતો મુસાફર પકડશે લુણ હરામો બોલો શી ઇચ્છા છે.

"આ તરવાર તેનો તને જવાબ આપશે."

"ત્યારે શું જોય છે ઉદ્ધત, કર તારી તરવારના ઘા. જોજે મોતીનું પાણી ઉતરી જાય નહો. જો જે તારા અને આ તારા સાથ એોના માથાા દડા રૂપે અહીં ઉછળે નહી. હવે હું તમને કદી મુકનાર નથી. તમારા લોહીથી આ પવિત્ર ભુમીને અપવિત્ર કરવી પડશે તો પણ તેનું પાપ મને લાગનાર નથી. તમે શીક્ષાને પાત્ર છો તેથી તમને શીક્ષા કરવાની ઘણી જરૂર છે. જ્યાં સુધી તમારો મદ ઉતરનાર નથી. ત્યાં સુધી તમારા અંતરમાં પેઠેલું પાપ સાફ થનાર નથી તમે આ દુનિયામાં ભાર રૂપ છો તે ભાર ઓછો કરવાને માટેજ આ સાક્ષાત જોગણીએ મને અહી સુધી આણ્યો છે. ટગર ટગર જુઓ છો શું અજમાવો તમારા બળને."

ગુણનીધિના આવા કઠોર શબ્દ સાંભળતાજ તે હજારો બારવટીયાઓ એકદમ ગુણનીધિની ઉપર તુટી પડયા.

વીજલીના ચમકારાની પેઠે ચમકી રહેલી હજારો તરવારોની વચ્ચે ગુણનીધિ ખુબ ઘુમવા લાગ્યો. ઘુમતા ઘુમતા પોતાની પાસેની દેવતાઇ ગોફણની ગોળીઓના જબરા પ્રહારવડે બારવટીયાઓના માથાના છુંદેછુંદા કરી નાંખ્યા તેથી તેઓ મરણતોલ થઇ ધરણીપર ઢલી પડયા.

આ સમે રાક્ષસે ગુણનીધિના શરિરમાં પ્રવેશ કર્યો તેથી ગુણ-નીધિનું સ્વરૂપ બદલાઈ ગયું. તે વિક્રાળ કાળ સરખો બની દુસ્મ-નોને પકડી પકડી ચોતરફ ફેંકવા લાગો અને તેઓના હથીયારો સઘ્ઘ ટુકડે ટુકડે કરી, તેમની પાસે જે કાંઈ હતું તે સર્વસ્વ લુટીલીધુ.

આ ત્રાસદાયક બનાવ જોઇ રમા રથમાંથી નીચે ઉતરી ભય-ભીત બની, ભાન ભુલી, બે ભાન બની, કંપવા લાગી, આ શ્યો ચમત્કાર, પલમાં હજારોનો નાશ, રૂધિરની રેલ, લાખોની પાંખને તોડનાર સુરાઓને ધુળમાં રોલનાર એવો એક બળવાન પરાક્રમી પ્રચંડ શુરો કોણ હશે ? એવો મહાવીર આખી કનકાવટી નગરીમાં નથી તો આ કયાંથી આવ્યો? એને કોણે મોકલ્યો હશે ? એને આમ કરવાનું કારણ શું? મારા પ્રેમી પ્યારા હૈયાના હાર કલાધારે આને શોધી મારી પાછળ મારૂ રક્ષણ કરવા અર્થે મોકલ્યો તો નહી હોય? ના, એમ બને કેમ? શું કલાધરની શકતી કંઇ ઓછી છે. તે કોઇ-નાથી લેવાગો જાય એમ છે કયાં? આમાં કંઇક ભેદ છે, આમાં કંઇક મોટો પ્રપંચ છે. આ આ છલકપટની કંઇ ખબર પડતી ન-થી. શું તે મારાપર મોહીત પડી મારૂં હરણ કરવાને નહી આવ્યો હોય ? આમજ હોવું જોઇએ, એટલાજ માટે આને આ લોકોને ના-શ કરયો છે નસિબ ? મારે વાસ્તે આખી નગરીની આંખે ચઢેલા મંગળસિંહે પણ પ્રાણ ખોયો. જેને વાસ્તે આ જીવન જોબનની પરવા રાખી નહોતી, જેને વાસ્તે દુનિયાની દરકાર રાખી નહોતી, જેને વાસ્તે સગા સહોદર ન તજાત અને આ આલમનાં દુસ્મન બ-ની હતી. તે તો મને સદાને માટે રઝળતી રખડતી મુકી ગયો. જો જીવતો હતતો જરૂર મારી વાહારે ચઢતે, દુસ્મનોની ખબર લેતે.

પણ તે તો નીરાધાર મુકી ગયો. હવે મારી શી ગતી થશે. હવે મારી આસવાસના કોણ કરશે? હવે મને હથેલીમાં કોણ ઘુકાવશે? હવે મને ખોલામાં બેસાડી કોણ રમાડશે હાય નસિબ ફુટી ગયું. પાપ ચોમેરથી ફરી વળ્યું, એકના હાથમાંથી છુટી તો બીજાના હાથમાં જઈશ. તે શું કરશે. લાડથી બોલાવી મને ચહાશે કે ક્રોધથી બોલી આંતરડી કકલાવશે. થશે શું? કંઈ સુઝતું નથી, આ બધુ મારે માટે થયું છે. મે મારા સ્વાર્થને માટે આવા દુઃખદેણ દુશ્મનોને ઉભા કીધા છે તેમાં બીજાને શો દોષ દેવો. મે મારા ક્ષણીક સુખને માટે અનેક ભોગ લીધા છે. તેનો બદલો આવી રીતે દેવો પડે એમાં નવાઇ શી? ' કર અન જો? ' વાવે તેવા ઉગે ' એ શું ખોટું છે. મે કોની સાથે સારો સબંધ રાખ્યો હતો. મે કોની સાથે ધાડો સ્નેહ રાખ્યો હતો. મેં કોની આશાઓ પુર્ણ કરી હતી, મેં કોને રીઝવ્યા હતા, મે કોને સુખ આપી પ્રસન્ન કર્યાં હતા. તે આજે મારી દયા ખાઇ મારી વારે ધાએ, સાણસામાંથી છોડાવે. એ સખી તું સર્વ જાણતી હતી. છતાં આ સંકટના સમયમાં મને મદદ કરવાને આવી નહીં, તારા વેણ પાણીમાં ગયા બે વચની થઇ, બસ, પ્રીતિ છોડી આમ નિર્દય થઈ મને દુશ્મનના હાથમાં જવા દઈશ, તારી શક્તિને નહી અજમાવ બસ સુખ હતું ત્યાં સુધીજ સુખમાં ભાગ લેવા આવતી હતી. દુઃખની ભાગીયણ ન થઇ, અરે નમેરી બની મને બીજાને હાથે મરાવી દુશ્મનોને હસાવવામાં તું રાજી છો, ઠીક તને સારૂ લાગે તેમ કરજે. એ કલાધર તારી ઉપર મેં જે આશાની ઈમારત બાંધી હતી તે પણ તુટી નષ્ટ થઇ છે, મારા રસરંગની દેહમાં લહરાવી તને રીઝાવ્યો હતો તે શું આવી દુઃખની

ઘડી માટે. અરે સૌ કરતા સરસા તને ચહાતી હતી, સીર સમાન ગણુતી હતી. તારી મનકામના પુર્ણ કરતી હતી અ। પ્રેમના પ્યાલા ભરી ભરીં તને પાતી હતી તે શું આ દોહલા દુખ જોવાને માટે, બસ ખોટા પ્રેમનો ભુખ્યો હતો, બસ લાલ લોહીનો તરસ્યો હતો. ઘરના ધણીને તપલા મારતી. અને તેને મારા શરીર રૂપી નાવનો નાયક બનાવી પ્રેમરસ ચખાડતી હતી તેનું આ પરિણામ તું કેવો ઘાટકી છે. સંગ હતો ત્યાંજ સુધી સ્નેહ હતો આ કેવો ખોટો પ્યાર, બસ જા તને પણ ધિક્કાર છે. જાદુગર તો દગા ખોરજ હોય છે. ઠીક બનનાર હશે તે બનશે. માથે આવી ભોગવવી. જોઇએ હવે કેવો રંગ જામે છે. મારી શકતીની આ છેલી પરિક્ષા છે. એ પુરૂપ છે. હુ સ્ત્રી છું છું, કોણ જીતે છે. ને કોણ હારે છે. એ જરૂર મારી પાસે આવશે, મને બોલાવશે, અને શું કહે છે. પછી બધી વાત પાછી આડી અવલી આંખ દોડવવા લાગી. બહુ તીક્ષણ નજરથી ગુણનિધીના સ્વરૂપને નિરખવા લાગી, નિરખતા નિરખતા તે પાછી ભયભીત બની રથ ઉપર હાથ પછાડવા લાગી. અને દીંગમુઢ બની બોલી કે, "આ કોઇ જેવા તેવો પુરૂષ નથી, એની આંખો જોતાં હું બળી મરૂં છું, મારૂ કાળજુ ફાટી જાયછે. હાય પતી પણ મરાયો, સંપતી પણ ગઇ. 'હાથના કરયા હૈયે વાગ્યા' અરર, એનું, વિક્રરાળ સ્વરૂપ જોતાં મારા હાડગાત્ર ગળી જાય છે. આ મહાસ્મર્થ આગળ કલાધર કુછ, બીશાતમાં નથી. આ કોઇ માણસ નથી પણ દેવતાઇ પુરૂષ છે જો તેમ ન હોત તો તે આ હજારો બલવાનોને તે એક સપાટામા ભુમીપર આલોટતા કરત નહીં. તે ખરો વીર છે, તે ખરો સુભટ છે એમ

એની મુખમુદ્રા ભાન કરાવે છે તે જરૂર મારી શક્તિનો નાશ કરી મને ધુળમાં રોળશે. હવે હું છુટવાની નથી. મારી જીંદગીની આ છેલી ઘડી છે. માથે મોતના નગારા ગડગડી રહ્યાં છે. કાલ આંખો ફાડી ઘુરકાવી રહયો છે. હવે વળખા મારવા ફોકટના છે. હવે આશાના ડુંગરો બાંધવા નીર્થક છે. ગઈ તે આવવાની નથી, બની તે બનવાની નથી, ભોગવ્યું તે પાછું ભોગવવાને મળવાનું નથી. તો પણ શું આમ હારી બેઠાથી શું વળનાર છે, મારે એક વખત મારા ચરિત્રોથી તેને બનાવ્યા વગર રહીશ નહીં. પછી ગમે તેમ થાઓ. આ પ્રમાણે મનમાં ઉભરા કાઢતી અને મનતરંગોમાં દોડતી રમા પાછી રથમાં બેસવા જાય છે. કે તરતજ તેની પાછળ આવી ઉભી રહેલા ગુણનોધિએ તેનું કાંડુ પકડી રથમાંથી નીચે ઉતારી માતાના મંદીરમાં લઇ ગયો અને દેવીની સન્મુખ બેસાડી તેની ગરદન ઉપર તરવાર મુકી બોલ્યો કે, " આ સંહારણી બોલ તારી સખી કયાં છે?"

" ચાલ તારે રસ્તે પડ. મારી સખીની પાની પણ તને જોવાને મલનાર નથી. "

" હજી તારા મીથ્યા અભિમાનનો નાશ થયો નહી? હજી તારો આંકડો વાંકો વળ્યો નથી. શું તું નહી બતાવીશ. "

" ના, ના, નહી બતાવીશ તારા જેવા છપન્નસો કાં આવતા નથી તેની મને તલભાર પણ પરવા નથી, બીક નથી, છોડીદે, જવાદે, તેમાંજ તારા પ્રાણની રક્ષા છે. "

" જવા તે કેમ દેશે? મહા કષ્ટે હાથમાં આવી છો? અધમની અનીતિનો નાશ કરવા માટે આ હાથમાં તરવાર પકડી છે.

તે શું પોતાના પ્રાણની પરવા રાખશે. પ્રાણનાં બીકથી થરથરી જશે. હજારો શુરાઓના લોહીથી ભુમિ તરબોલ કરનાર, તે શુ તારા જેવી કર્કશાના કટુ વચનથી પાછી પાની ભરશે ? ઓ અ-વિચારિણી જગતમાંથી ભ્રષ્ટ થયેલી ભુમિપર ભાર રૂપ, થઇ પડેલી, ગોઝારણ તારે માગે આટલી આટલી વિપત્તીઓ પડી, તારે માટે કનકાવટીનો પતિ માર્યો ગયો. તારે માટે કનકાવતીની કીર્તીનો નાશ થયો છતાં તારા પાપી અંતકરણમાં વાસ કરી રહેલી દુષ્ટ વાસનાનો નાશ થયો નથી એ કેટલી અજાયબી ? સ્ત્રી જાતિને માટે વિચાર કરતી નથી. તારા પેદા કરનારને આનો શું ઉતર આપીશ હજી કહું છું કે તને જીવવાની વધારે ઊમેદ હોય તો તારી સખિને બતાવ. નહિ તો જોઇ છે. આ મહાજોગણી ક્ષણમાં યમપુરીના દ-ર્શન કરાવશે ”

“ ઓ ! ગુમાડી, આડી અવળી લવારી કરવાથી તને કશો લાભ થનાર નથી. ફોકટના ફાંફાં શીદને મારે છે. નાહક સુખી જીવને દુઃખમાં નાખે છે. જરાક માથું ઠેકાણે રાખી વાત કર. વિચાર કર તોફકર, અગ્નિની સમાન સ્ત્રીને છંછેડવાથી કપો વિરભદ્ર જશના કરી ગયો છે. સ્ત્રીના કારીઘામાંથી કોણ બચવા પામ્યું છે તેની તને હજી ખબર ક્યાં છે ! વિક્રમ જેવા પાર પામ્યા નથીનો તું શી ગણત્રીમા છે. માટે મારી સખિની ઝંખના કરવી. અને મોતની કરવી સમાન છે. જો તેં મારા દુસ્મનોના હાથમાંથી મને છોડાવી છે તેના ઉપકાર બદલામાં તને જીવતદાન આપું છું. ”

“વાહરે ઠગારી. આ યુક્તી ક્યાંથી શોધી કાઢી, આવો ખેલ ખેલતાં ક્યાંથી શીખી? તારા ચમત્કારીક ખેલનો પડદો ભેદાઇ ગયો છે. તારી રંગ ભુમિનો રંગ બંદલાઇ ગયો છે. છતાં હજી પાપી દુ-

ચ્છા તજતી નથી. ઓ કુલટા, સ્વચ્છંદી રીતે વર્તન કરી આ લોકને પરલોક બગાડનારી ઉપકારના બદલાની ઉમેદથી કે તારા આવા સ્વરૂપથી મોહિત પડી લોહીથી હાથ ભિંજવી પાપનો ભારો બાંધ્યો નથી. પણ તારો મામીંક ભેદ જાણવા માટેજ શુરાઓનો શત્રુ બન્યો છું, આજ તરવાર તારા પ્રેમીને અને તારી સખિને બતાવશે. જો તારામાં પરાક્રમ હોય તો તે વડે મારા રૂધીરનો પ્યાલો પી નહિ તો તારા રૂધીરનો પ્યાલા પા."

"શું ત્યારે તારે મારૂ રૂધિરજ પીવાની ઇચ્છા રાખી છે.

"બેશક."

"માણસનું રૂધિરનો તરસ્યો તો રાક્ષસ હોય છે. માટે શું તું રાક્ષસ છે ?"

"તારા જેવી રાક્ષસણીને માટેજ મારે રાક્ષસ રૂપ લેવું પડયુ છે. તું પણ રાક્ષસની માથે ભાંગે તેવી છો ના?"

"શું તું આવું ઘોર કર્મ કરવા સરજીત થયો છું? શું તે આવી રીતે મહાપાપનો ભારો બાંધવાને હાથમાં તરવાર ગ્રહી છે. તારી કેટલી બધી ઉન્મતાઈ? કેટલી બધી અધમ પ્રેરણા ! શું ગાય સમાન સ્ત્રીનું રકત રેડવાથી તારા પુર્વજો સંતોષ પામશે? અરર આ માહાપાપમાંથી તું કેમ છુટીશ"

"અરે અધમ યોનીમાંથી ઉત્પન થયલી, ધર્મનીતિથી ભ્રષ્ટ થયેલીને ગાય સમાન સ્ત્રી કોણ કહેશે ? સુદ્ધ સાધ્વી પતિવ્રતા સ્ત્રી નથી. પણ હલાહલ ઝેરથી ભરેલી વિકાલ સિંહણ સરખી વિફરેલ કુલટા નારી છે. તેવી સ્ત્રીને મારવામાં હું કશું એ પાપ ગણતો નથી કદાચ પાપ લાગશે તોય શું? પાપના નિવાર્ણર્થે પ્રાયશ્ચિત કરીશ.

પણ તને હરગીશ જીવતી રહેવી દેનાર નથી. ચાલ જલદી થા મારી તરવારને તારા લોહીથી તૃપ્ત કર."

"અરે સ્રીતો જન્મથીજ નિર્દય હોય છે. તે પાષાણ સરખા રદયવાળી હોય છે. તેનું અંતર દયા વગરનુંજ છે, તેથી તે અનેક કુકર્મો કરી પોતાના કુલને કલંકિત કરે છે. નર્કની અધિકારીણી બને છે. અને રૌં રૌ નર્કમાં પડે છે. છતાં સ્રીઓ પોતાની મનકામનાં પુર્ણ કરવા માટે અનેક પાપો કર્યા વગર રહેતી નથી. પણ સ્રી જેવું પુરૂષનું રૂદય કઠોર નથી. સ્રી સરખા પુરૂષ નિર્દય નથી. સ્રી કરતા પુરૂષ બુદ્ધિશાળી હોય છે. ગમે તેવો પુરૂષ ક્રુર હોય છે છતાં શરણે આવેલા દુસ્મનને શરણાગત આપે છે. તેના અનેક ગુન્હાઓ માફ કરી પોતાની ઉદાર વૃત્તિ બતાવી તેની ઉપર દયા દ્રષ્ટિથી જુએ છે. તેમ તમે માંરા અપરાધની તરફ ન જોતા દયાભાવથી વર્તી પતીતને પાવન કરો એમાંજ તમારૂં પુરૂષાર્થ છે."

"જ્યાં સુધી મારી લાગણી સ્વીકારીશ નહીં ત્યાં સુધી તને મુકનાર નથી તું શું આવું આવું બોલી મને ઠગવાની ધારણા રાખે છે. પણ આ તારી ધારણા પાણીના પરપોટા જેવી છે. તું મહા દુષ્ટાચરણી છો, તું નીચમાં નીચ એક કુલટા નારી છો. અરે તારા દુષ્ટ હાથથી થયેલા મહા અપરાધને મારાથી કે તારા પેદા કરનારથી ક્ષમા થઇ શકે એમ નથી. હવે સાધવીનું ઢોલ ઘાલવાથી કે પાપનો પસ્તાવો શું સાર્થક થનાર છે. આ તારી ખોટી આશા છે, આ આશા કદી પણ પરીપુર્ણ નહીં થશે.

"હાય, થનાર હતું તે થયું, માણસ ભુલથી ભરેલું છે. તે સદા ભુલ કરતું આવે છે. તે ભુલ ભરેલા માણસને ક્ષમાવંત ક્ષમા-

જ કરે છે. મારા ઊપર દુઃખ પડવાનું બાકી રહ્યું નથી, મારી ઉ-પર જુલમ ગુજરવાની કંઇ કચાસ રહી નથી. હું દુઃખના બોજાથી કચડાઇ ગઇ છું. મારૂં શરીર તવાઇ ગયું છે, મારી મતી ગુમ થ-ઇ ગઇ છે. હવે મને ગમાગમનું કશુંએ ભાન રહયુ નથી. આ બ-ળતા દવમાંથી બચાવવી એ ધીરવીરનું કર્તવ્ય છે. આડે માર્ગે ઉ-તરી અશુદ્ધ થયેલી અબલાને સન્માર્ગે મુકી સુધારવી એ સુપાત્ર પુરૂષનુ કામ છે. હું વીનવીને કરગરીને કહુ છું કે, મને તમારા ચર-ણુમાં લઇ પાવન કરશો તો તેમાં તમને કશુએ પાપ લાગનાર નથી"

"એકવાર નહી, પણ હજારવાર પાપ છે. આધાર વગરના દુશ્નનને આધાર આપવો તે પોતાનો પ્રાણુ આપવા સમાન છે."

"અરે જરાતો મારૂં માનો, અરે મારા વચનને જરાતો અ-નુમોદન આપો; એમાં તમને મ્હોટો લાભ છે. રંકના રાય બનશો, અહલક ધનના ધણી થશો. અનેક રમણીઓના નાથ થશો. જો જો આ સમે આ સોનેરી ટક ગુમાવશો તો પાછલથી પરતાવો કરવો પ-ડશે. આ વિધિના વેણો છે. આ ભવિષની વાણી છે. ચતુર ચેત. અને આડાઅવળા વિચારોને કાઢી મારા કોમલ કંઠમાં તારો હાથ આરોપ, અને છાતી સાથે ડાબ."

"તારા મલીન પ્રેમને ખાતર નર્કાધિકારી બનવાને શુ હું ઉ-ત્સુક થઇશ. અનેકના હાથે ભ્રષ્ટ થયેલીના કાંટા સરખા કંઠમાં અ-શુદ્ધ હાથને આરોપી અપવિત્ર કરીશ. હું ખોટા પ્રેમને સદા ધિકારૂં છું, મને આ આવી લાલચમાં નાંખી ફોકટના ફાંફા શીદને મારે છે. ચાલ હવે તારી ધોઝારી જીભલડીને આળળ ચાલતી અટકાવ અને તારૂં બલિદાન આપવાને તત્પર થા."

એમજ છે તો પછી મારી ના ક્યાં છે. સુખેથી તમારૂં વેર લો, તમારો મનોભાવ પુર્ણ કરો પણ સ્ત્રી જાતીને હણવાથી આ લોક કે પરલોકમાં તમારી તુલના થશે નહી. કીર્તિનો ડંકો ગડગડશે નહી. જશના કહેવાશે નહીં, પણ અપકીર્તી થશે; જગતના લોક ધીકારશે અરે આ જગતમાં એવા તો પાપી લોકો પડયા છે કે જેને પકડી મારો કે જેથી દેવદુંદુભિ વાગે અને અપ્સરાઓ પુષ્પની વૃષ્ટિ કરે. મારા જેવી અબલાને મારવાથી તમારા હાથમાં શું આવનાર છે. જો જગતમાં જશના કરવી હોય, કીર્તી કોટ ચણુવો હોય. અનેક નિરદોષોના અંતરનો આશીરવાદ લેવો હોય, વિલાસ સુંદરી જેવી નવયોપના પ્રૌઢા નારી વરવી હોય, જાદુની ચમત્કારીક વસ્તુઓ પ્રાપ્ત કરવી હોય, તો કલાધર જેવા જાદુગરને જીતો તો તમારી ખરી મર્દાનગી કહેવાય. તો તમે બહાદુરમાં બળવાન ગણાઓ. નહીં તો તમને બહાદુર લડવૈયો કોણ કહેશે? છે હીમ્મત, છે શક્તી, જેમ મને ધ્રુજાવી પાણીથી પાતળી કરી નાંખી છે, તેમ કલાધરને ધ્રુજાવી નમાવો ત્યારેજ પુરૂષાર્થ કરેલું કહેવાય"

"બસ બહુ થયું. હવે મને આવા કટુ વચનથી મારી છાતી વીંધીસમાં. તે મારા બલની, પરાક્રમની હજી પુર્ણ ખાત્રી કરી નથી તેથી તું આવું બોલવાને અચકાતી નથી. જો તેં મારા સમોવડીઆ દુશ્મનને બતાવી દેવાની મરજી દેખાડી મારા ક્રોધને શાંત કર્યો છે તેમાં તું જીતી છે, પ્રાણથી ઉગરી છો. અરે હઠીલી એટલો બધો હઠ ન કર્યો હોત તો તેનું પરીણામ કેવું સારૂં આવત. પણ સ્ત્રી જાતજ એવી છે તો પછી શું કહું. હવે મારૂ ભમતું મન સ્થીર થયું છે. હવે મારૂં ચકડોલે ચડેલું ચીત્ત ઠેકાણે પાડયું છે. હવે

મારી મહેનત સરલ થવાની, હવે મારી ઉમેદ પાર પડવાની. હા જે વીલાસ સુંદરીની મનોહર મુર્તી પ્રાપ્ત કરવાની શોધ માટે મેં હજારો બહારવટીઆઓની લોહીની નીક ચલાવી તેના હાથમાંથી તને છોડાવી તારૂં રૂધીર રેડવા તૈયાર થયો હતો. તે શોધ મહા પ્રયાસે મહાપ્રયાસે મહાસંકટે મલી છે. બસ હવે ઢીલ કરમાં ઉતાવળથી મને તારા કલાધર જાદુગરને બતાવ."

"એમ ઉતાવળ કરવાથી કંઈ વીલાસ સુંદરીના દર્શન થવાના નથી તો? વીલાસ સુંદરી કંઇ રસ્તામાં પડી છે? વીલાસ સુંદરી લેતાં; તો નવનેજા પાણી ચઢશે. કલાધર કંઇ જેવો તેવો નથી તો ? એની સાથે બાથ ભીડવી નેઆસમાન સાથે ભીડવી બરોબર છે."

"તેની તારે તલભાર ચીંતા રાખવી નહીં. પણ પહેલી તારી સખી કયાં છે? તેણીનું બહુ કામ છે, તે તો જરા મને બતાવ. પછી કલાધરની વાત"

"મારી કયાં ના છે. જેમ કહેશો તેમ વર્તવાને આ દાસી તત્પરછે. હું હારી છું, તમે જીત્યા છો. મારૂં જીવન તમારા હાથમાં છે. મારા પ્રાણ તમને આપી ચુકી છું. તેનો ઉપયોગ તમારી મરજીમાં આવે તેમ કરજો. હવેથી આ શરીરના નાથ તમો છો. મારા મણી તમે છો. તમવડે હું જીવીશ. તમવડે હું શોભીશ. તમવડે આ દુનીયાના સુખનો કંઇક લ્હાવો લઇશ. તમારા સુઃખે સુખી અને તમારા દુઃખે દુઃખ ભોગવીશ હવે તમ શીવાય મારો પાલનહાર આ જગતમાં બીજો કોઇ નથી. મને મમતાથી માયાથી રાખજો મેં કોઇ દીવસે દુઃખ જોયું નથી. જે સખી માટે તમે મને કહોછો, તે સખીને હું મારા પ્રાણ કરતાં અધીક ચહાતી હતી. તેને અનેક સુખો ભોગવવા ખાતર મેં અનેક જાતના ભોગો આપવાની બાકી રા-

ખી નથી. માતાને બલીદાન આપવા માટે મેં મારા એકના એક દીકરાની પરવા ન કરતાં તેને સોંપી દીધો હતો. અરે તે યાદ આવતા મારી છાતી ફાટી જાય છે મને કંપારી છુટે છે. પણ હવે શું થાય? તેં સખી મને નીરાધાર મુકી નહાસી ગઈ છે. મારા દુઃખમાં ભાગ લેવા પણ આવી નહીં, ત્યારે તેવી સખીને શા માટે શીક્ષા ન કરવી, ઓ દુષ્ટ સખી? હવે તારા પણ કર્મ ફુટીગયા છે. હવે તું કયાં સુધી સંતાતી ફરાશ. અરે પાતાલમાં હઇશ. ત્યાંથી પણ તને પકડી લાવવાને સત્તાવાન સત્તા ધરાવે છે. હા તે મારી સખી કલાધરની પ્રીયામાં પ્રીય પ્રીયા છે એ કલાધરની માનીતી અર્ધાંગના છે. એનાવડેજ કલાધરનું જીવન છે. એના વડેજ કલાધર દુનીયાજ મોજ લુટે છે. એના વડેજ કલાધરને કોઇ જીતી શકતું નથી. જેટલી વીદ્યા કલાધર જાણતો નથી તેના કરતાં ચાર ઘણી સરસ વીદ્યા મારી સખી જાણે છે. તે હમેશા વેમાનમાં બેશી રાતના પોતાની મરજી મુજબ ગમે ત્યાં ફરવા નીકળે છે. તે સખી પોતાની અદભુત શક્તિનો ખેલ ન ખેલતા એકદમ પોતાની ગુફામાં કેમ ભરાઇ બેઠી? શું તમારી અદભુત શક્તિથી તેની ચમત્કારીક વીદ્યા હરાઇ ગઇ? ખરેખર એમજ હોવું જોઇએ. તે શીવાય તે પાછી પાની કરે એવી તે નથી. પણ એના પાપે, એના ઘોર કર્મ નસાડી હોય એમ કંઇ ભાસ થાય છે. અરે શું કહું. જો એ સખીને પકડી કકડતા તેલની કડાઇમાં નાંખી હોય તો પણ મને અરેરાટી છુટનાર નથી. અરે એ મારી અંતઃકરણની દાઝ જાણનાર ખરી સખી નથી પણ મારા કાલજા ફાલી કાર્ય કરનારી સ્વાર્થની સખી છે. જો એ ખરી સખી હોત તો તે મારા વૈભવોનો નાશ

કરાવનાર આડો માર્ગ મને કદી પણ બતાવત નહી. ઓ દુષ્ટ જાદુગરણી તને જો પ્રથમથી એવી મેં ધારી હોત તો તારો પ્યાલો કદી પણ પીત નહી, તારી રક્ષા કદી પણ બાંધત નહી, તને અવનવા ભોગો કદી પણ આપત નહી. હાય મારા નસીબે ફસાવી અધર લટકાવી. “નહી ત્રણમાં નહી તેરમાં નહી છપન્ના મેળમાં.” એવી મારી દશા થઇ છે. અરે એ દુષ્ટ રંડાએ અનેક રાજાની કુમારી કનૈયાઓનું હરણ કરી કલાધરની ગુફામાં કેદ કરી તેની મર્યાદાઓ લોપી છે પણ જેને તમે ચાહો છો. તે વીલાસ સુંદરી હજી તેને વશ થઇ નથી. તેને વશ કરવા માટે તેણીને અનેક પ્રકારનાં દુ:ખો આપે છે, છતાં તે ચતુર દ્રઢ શીયલવંતી પોતાનું પણ ન મુકતાં પોતાની કાયાને કષ્ટ આપે છે. પણ એકની બે થતી નથી. એજ એની બુદ્ધીની ખુબી છે, એજ એના દ્રઢ મનની નીપુણતા છે. ખરેખર એનું સ્વરૂપ અલૌકીક છે. તે જોતાંજ ગાંધર્વ સરખા પણ ભાન ભુલી પ્રાણ અર્પણ કરવા તતપર થાય. તોપછી આપ જેવા મોહ પામે એમાં નવાઇ શી? એવો એક મહા સ્વરૂપ ગુણીયેલ ગોરીના ગોરા હાથનું ચુંબન કરવું હોય તો તે પાપી કલાધરના હાથમાંથી મુકત કરવાને પાછી પાની ભરશો નહી. આ તમારી શકતીની છેલી કસોટી છે.”

તે જાદુગર વીચીક્ષણ પ્રકારની કપટ બાજી રમનારી છે. તેની બાજીને હજી સુધી કોઇ પણ વીરે જીતી નથી, તે જીતવાને કઇક સમર્થો મથન કરી મરી પીટયા છે, માટે તમારામાં બુદ્ધીબલ હોય તોજ તે જાદુગરણની પુંઠ પકડજો. આ દુષ્ટ યક્ષણી આ મંદીરના પાછલા ભાગમાં આવેલા બાગમાંની એક અદભુત ગુફામાં રહે છે.”

“તે ગુફા તે જોઇ છે?”

"હા."

"તે કેવા છે તેનું વર્ણન તો જરા કરી બતાવ."

"એમ કહી કરી બતાવવાનું કંઇ પ્રયોજન."

"પ્રયોજન તો ખરૂંજ તો."

"તો કહેની."

"એક શરતે."

"શી સરત કરવા માગે છે?"

"તમારી સાથે પ્યારમાં પડવાની!"

"જાણે છે કે હું લંપટ પુરૂષ નથી. હું ખોટા પ્રેમનો ભુખ્યો નથી. કે નથી અવીચારી કે તારા જેવી સ્ત્રીના મોહમાં સપડાઈ મારી જીંદગીને દુઃખી કરવા ઉન્મત બનું. કદાચ જો તું તારા શુદ્ધ અંતકરણથી, કંઇ પણ કપટભાવ રાખ્યા વગર છેલ્લી ઘડી સુધી મારા કાર્યમાં ઉત્સાહ ભર્યો ભાગ ભજવતી રહીશ એમ જો મારી ખાત્રી થશે તો જરૂર હું તને સર્વ વાતે આ સંસારનાં અનુપી સુખનો લ્હાવો લેવરાવીશ."

"ખચીત, એમાં તો મીન મેખતો થનાર નથી ને? આપો ત્યારે વચન."

"લે આ મારૂં વચન."

"આ જે મારા અસ્ત થયલા નસીબનો ઉદય થયો છે. તે જાણી મારા આણંદનો પાર રહેશે નહી ખરેખર હું કેવી ભાગ્ય-શાળી છું. મારા ભાગ્યનો હવે પાર રહેશે નહી. પીડા હતી તેટલી ગઈ. અહો સુભાગી પુરૂષ આપના સુખની વૃદ્ધી કરવા માટે મારા-થી જેટલું બનશે તેટલું કરવાને હું કદી પણ ચુકીશ નહી. આ-

હાહા ! વીધીના લેખ કેવા વીચીત્ર છે ? એમાં મેખ મારનાર કોણ સમર્થ છે ? હું નહી ધારતી હતી કે મારો બગડેલો અવતાર આ ભવમાં શુધરશે : હુ નહી માનતી હતી કે દુરાગ્રહીઓના દુષ્ટ અખાડામાંથી બચાવી મને સદમાર્ગ બતાવનાર શુદ્ધ અંતકરણવાળો પ્રેમાલ મલશે ? હવે મારી આંખના પડદા ઉઘડી ગયા છે. સત્ય શું છે તેનો હવે ખરો ભાસ થવા લાગ્યો છે. એ બધો તમારી ચમત્કૃતિનો પ્રતાપ છે."

"અહો. ચતુર તે ગુફા જો કે બહુ નહાની છે. પણ ચમત્કારીક છે. તે રચના વીચીત્ર પ્રકારની છે. તે માર્મિક અને ભેદ ભરેલી ગુફા જીતવાને કંઇક બાદશાહો પોતાની ફોજો લઇ ચઢી આવ્યા, પણ તેમાં તેઓનું કંઇ ન વળતાં પોતાનું પાણી ઉતારી પાછા ફર્યા છે."

"એ ભયાનક ગુફામાં પેસતાંજ એક દરવાજો આવે છે. તે દરવાજાની ઉપર એક ત્રીકુણ ઓરડો છે. તે ઓરડામાં અનેક માણસોના હાડપીંજરો ગોઠવવામાં આવ્યા છે. અને તેના મધ્ય ભાગમાં એક બળતી જ્યોત રાખવામાં આવી છે. જો શોધક ચતુર હોય, જાદુઇ વીદ્યા પુર્ણ રીતે જાણતો હોય તોજ આનો ભેદ જાણી શકે છે. પણ તેથી તે અજ્ઞાન હોય અને ઉદ્ધતપણાથી વર્તતે તો જરૂર તેના પ્રાણ ગયા વગર રહે નહી માટે અહો ? ઉમંગી તમે જ્યારે મારી સાથે આ ઓરડામાં દાખલ થાઓ તેવાજ તે જોતને એકદમ હાથમાં લઇ લેજો. તેથી તે ઓરડો હાડપીંજર સાથે એકદમ ગુમ થઇ જશે. તે ગુમ થતાંજ આપણી નજરે એક બીજો દરવાજો નજરે પડશે. તે દરવાજાની વચમાં એક હાથીની આકૃતિ

ગોઠવવામાં આવી છે, અને તેની ઉપર એક સ્ત્રી બેસાડવામાં આ-
વી છે, તે સ્ત્રીના માથા ઉપર સલગતી એક સગડી રાખવામાં
આવી છે, જો શોધક પહેલો દરવાજો જીતી જેવો આ દરવાજા
પાસે આવે છે તેવોજ આ હાથી વિકરાળ સ્વરૂપ ધારણ કરી સામે
ધસી આવીને તે શોધકને શુંઢમાં ઉપાડી તે સ્ત્રીને સ્વાધીન કરી
દેછે. કે તરત તે સ્ત્રી શોધકને પોતાની બળતી સગડીમાં હોમી દે
છે. તે જોતે હાથીથી ન ડરતાં એકદમ હાથીના મુખમાં મુકી દેજો.
જેથી તે સ્ત્રી સહિત હાથી બલી ભસ્મ થઇ જશે. આ સમયે બહુ
સંભાળવાનું છે, બહુ તીક્ષ્ણ બુદ્ધીથી કામ કરવાનું છે, જો ખેલ
ખેલતા જરા પણ કશુર રહી ગઇ તો આપણાં પ્રાણ જાણે છેજ
નહી. ”

“ આગલ ચાલતાં એક સાંકડી શેરી આવશે. આ શેરીની
વચ્ચે એક પાણીનું તળાવ છે, તે તળાવની ઉપર બીલોરી કાચ
ગોઠવવામાં આવ્યા છે. અને તેની ઉપર અજબ રંગથી રંગીત બ-
નાવેલી ચાર જાતની ચાર પુતળીઓ ઉભી રાખવામાં આવી છે.
તે પુતલીઓ એવીં સરસ યુકિતથી બનાવવામાં આવી છે કે જાણે
સાક્ષાત સ્વર્ગની સુંદરીઓ અવનવા અલંકારોથી અલંકીત થઇ વ-
રમાલા આરોપવા કેમ ઉભી ન હોય ? જ્યારે શોધક આ પુતલી-
ઓ નજદીક આવે છે તેવીજ તે પુતલીઓ મોહબાણ મારતી તે
શોધક આગળ આવી તેના કંઠમાં હાર આરોપી તેનું ચિત્ત ચો-
રી લઇ તેને તલાવમાં લઇ ગરપ થઇ જાય છે, માટે તમે જ્યારે
હાથીને બાળીને આ પુતળી આગળ આવો ત્યારે તે તલાવની ઉ-
પર પગ ન મુકતાં એકદમ તે ચારે પુતળીઓને કમ્મરમાંથી પકડી

એટલી લઇ તેની ગરદન ખંજર વડે છેદી નાંખી આ તલવારપરના બીલોરી કાચપર એવા જોરથી મારજો કે જેથી તે કાચના કટકેકટકા થઇ જાય. કે જેથી તલાવ આગળ જવાનો માર્ગ આપી દેશે"

"આ કાર્ય મહા વિકટ છે, જીવલેણ છે. માણસ જાતની શકિતની બહાર છે. આ તિલસ્માતિ ગુફાને જીતવાને કંઇક જાદુગરો પ્રાણ ખોઇ બેઠા છે. તો પછી તમારા જેવાની શી તાકાત છે કે આ તીલસ્માતી ગુફાને જીતી શકો? હજી કહુંછું કે તમે તમારી હઠને મુકી દેજો એવી ખોટી આશાની ઇમારત બાંધવામાં માલ નથી પછી જેવી તમારી ઇચ્છા. કંઇક કૌતક બને તો મને ઠપકો દેશો નહી"

"એમાં શી મોટી વાત છે. આગળ ચલાવ."

"આ તલાવમાંથી પુતલીઓનું નીકંદન કાઢયા પછી એક માતાનું મંદીર આવશે, તે મંદીરમાં ચાર બત્રીશાઓને સળગતી અગ્નીની ઉપર ઊંધે મસ્તક ટાંગવામાં આવેલા છે. તેની આસપાસ ખરી ચાર જાતની ચાર સ્ત્રીઓના હાથમાં ખડક આપી ઉભી રાખવામાં આવી છે. આ પ્રયોગ બહુ દુર્ઘટ છે. કાળજા કોરનારોછે. કંપારી છુટાવનારો છે. છતાં હું તેની યુકિત તમને બતાવું છું, તે તમારા લક્ષમાં બરાબર ગોઠવી રાખજો. જો જરા તમે તેમ કરતા ચુકયા તો તમારો અને મારે બંનેનો નાશ થયા વગર રહેનારનથી."

"આ મંદીરની ઉપરની અગાશીમાં એકદમ જવું. અને મંદીરમાં પ્રદિપ્ત કરવામાં આવેલી અગ્નીમાં પાણી નાખી એકદમ તે અગ્ની બુજાવી નાંખવી પછી તે ચારે બત્રીશાઓના બાંધેલા પગની રસીઓ જે અગાસીના સળીઆ સાથે બાંધવામાં આવી છે તેને

કટોકટ કાપી નાંખવી. કે જેથી તે ચારે બત્રીશાઓ એકદમ ઉભા થઇ દેવીની સ્તુતિ કરવા મંડી જશે. જેથી દેવી પ્રસન્ન થઇ. તેના શરીરપર હાથ ફેરવી તેને અધર અદ્રસ્ય કરી દેશે. અને પહેલી ચાર સ્ત્રીઓના ખડગ આંચકી લઈ તેણીનું લોહી ચુસી લેશે, અને તે જાદુગરણને શાપ આપી અલોપ થઇ જશે. ”

“પછી અગાશીની નીચે ઉતરી માતાના મંદીરમાં પ્રવેશ કરવો. અને માતાના સ્થાનકને ઊપાડી એક બાજુએ ફેંકી દેવું, કે તરત નીચે ઊતરવાનું એક ભોંયરૂં દ્રષ્ટીએ પડશે. તે ભોંયરામા ઉતર્યાં પછી આગળ જતાં એક હીરા માણેક મોતીથી મઢેલા ચોક આવે છે. તે ચોકની આસપાસ ચારે સીંહની આકૃતિ ગોઠવવામાં આવી છે અને તેની વચમાં ઉભો કરવામાં આવેલા કનકના સ્થંભ ઉપર પોપટનું પાંજરૂ ટાંગવામાં આવ્યું છે. તે પાંજરાની નીચે એક બીજી ગુફા છે. તે ગુફામાં એક ન્હાની ઓરડી છે, અને તે ઓરડીમાં એક અદ્ભુત લોખંડનો સ્થંભ છે, ને તે સ્થંભમાં મારી સખી રહે છે. અહીં જતા સીંહાની તરફ જરા પણ નજર ન કરવી, અને એકદમ પોપટને પાંજરામાથી કાઢી લઇ તે પાંજરાને સીંહના મસ્તક ઉપર મારવું કે તરત તે ચારે સીંહો ચોક ઉપરથી ઉતરી નીચે ઢળી પડશે કે તરત ચોખ ફાટી જઈ નીચેની ગુફામાં જવાનો માર્ગ ખુલ્લો કરી દેશે.”

“આ બધા પ્રયોગ બહુ ગહન છે, તેની ગહન કળા જાણનાર કળાવંતજ તે પ્રયોગો જીતી શકે છે. જેવા તેવાનું આ કામ નથી. આ કાર્ય તો વીક્રમ જેવોજ કરી શકે. હું તો બીજામાં આવી શકતી જોતી નથી. ભલે લોકો ખોટા અભીમાનમાં ડોલે મેં તો

તમને આ પ્રયોગો જીતવાની સર્વ યુકતી બતાવી દીધી છે છતાં તમારી છાતી ચાલવી જોઇએ. તમારૂ મન દ્રઢ હોયં તોજ મારી સાથે આથે આ ગુફામાં પ્રવેશ કરજો. નહી તો અહીંથીજ નમસ્કાર કરી પેઠ પડજો."

"બસ બસ બહુ બડાઈ માર માં,મને શું તું ના હીમ્મતવાન ગણી હસી કાઢે છે, કેવી તારી મુર્ખાઇ. જીવ જતા પણ હું પાછો હઠું એવો નથી. તે હજી સુધી મારી અદભુત શકતીનો ચમત્કાર જોયો નથી તેથી તું મને નીર્માલ્ય સરખો ગણે છે. પણ જ્યારે તારી સખીના એ અદભુત પ્રયોગોને પગની પાની નીચે ચગદી નાખી તારી સખીને વશ કરી નમાવીશ તોજ મારૂં નામ ગુણુની-ધી ખરૂં ? ત્યારેજ તારૂ અભીમાન ઉતરશે. હજી કંઇ બાકી કહે-વાનું છે."

"કંઇ નહી, મારા અપરાધને ક્ષમા કરો. મારા બોલવા સામુ જોશો નહીં."

"તે જે યુકતીઓ બતાવી છે તેના બદલા તરીકે હું તને પ્રાણદાન આપી મુકત કરૂં છું. માટે મારી દયાનો ઘેરલાભ લઇ મને ઉંડાગારમાં ઉતારવાની ખોટી પ્રેરણા કરતી નહી. દગલબાજ બની વેર લેવા તત્પર થતી નહી. તહી તો તારે માટે આ તલવાર તૈયાર છે." આટલું કહી ગુણુનીધીએ તરત પોતાની તરવારને મ્યાનમાં નાંખી, રમાનો હાથ ઝાલી બેઠી કરી, બંને જણુ બાગમાં ગયાં. અને બાગની વાવમાં ઉતરી બંનેએ સ્નાન કરી નવા વેશ ધારણુ કરી બંને જણુ.ક્ષણુભર થાકેલા શરીરને આરામ આપી સુખ

દુઃખની વાતો કરતાં બંને જણ તે ગુફાની આગળ આવ્યા. આ ગુફાની આડી એક કાલમીંઢ પથ્થરની શીલ્લા પડી હતી. તે જોતા જ કાચી છાતીવાલા પુરૂષની આંખનાં ચણીઆરા નીકલી ગયા વગર રહે નહી. છતાં ગુણનીધી જરાપણ ડગ્યો નહી અડગ થઇ ઉભો. ક્ષણભર મનમાં વીચાર કર્યા પછી પોતાની ગોફણની ગોળીઓવડે તે શીલ્લાને તોડી ફોડી ભાંગી ભુકા કરી નાખી. તે જોતાંજ રમા વીચારરૂપી સાગરમાં ડુબી ગઇ.

ધીમે ધીમે અને બંને ચક્ષુ રૂપી જોતથી જોતા જોતો રમાં સહીત ગુણનીધી તે ગુફામાં દાખલ થયો. જો કે આ ગુફા ભયંકર હતી. ગમે તેવા દ્રઢ મનના માનવીના માન ભંગ કરનારી હતી. તેની તલભાર જેટલી પરવા ન રાખતા ઉત્સાહ ભર્યા મનથી તે જાદુગરણના જાદુના જોરથી રચવામાં આવેલા તીલેશમાતેનો એકેક પછી એકેકનું છેદન ભેદન કરતાં કરતાં તે દુષ્ટા જાદુગરણની તીલેશમાતી ઓરડી આગળ આવ્યો. પણ આ તીલેશમાતી ઓરડીની સામે દ્રષ્ટી ઠરી શકતી નહોતી. સર્વાંગે તેનું શરીર અગ્નીથી બલી જતું હોય એમ તેને લાગ્યું. બહુ મથન કર્યુ. બહુ ઉપાય કર્યો. બહુ બુદ્ધી દોડાવી. પણ તે સર્વ વ્યર્થ ગયું, અંતે થાકી ઓરડીથી ત્રણ હાથ પાછો હતી દેવીના ખડગને કમ્મરમાંથી કાઢી હાથમાં લઇ અને રાક્ષસના બાળની બતી બનાવી પાછો તે ઓરડીની આગળ આવી તે ખડગને જોશથી ખેંચી ઓરડીના બારણામાં મારી બારણું વિંધિ નાખ્યું, ખડગના પ્રહારથી પડેલા જીણા વિંધમાં આ બતી મુકી. પાછું જોરથી ખંજરખેંચી બારણામાં માર્યું. ખંજર લાગતાજ ગર્જના કરતું તે ઓરડીનું બારણું નીચે પડી ગયું.

કે તરત ગુણુનીધી પ્રાણુની પરવા ન રાખતાં તે ઓરડીમાંના લોખંડના સ્થંભને બાથમાં ભીડી ક્રોધીત થઇ ત્રાડ મારી કે "ઓ રાક્ષસ! તારૂં પણ જાય છે. તારા નામનો નાશ થવાનો આ સમય છે. તારા બલ ઉપર, તારા વિશ્વાસ ઉપર, મેં આ જાદુગરના કઠીણુ તીલેશમાતો જીતવાનું પણુ લીધું છે. તે શું તું જાણતો નથી માટે જો તારા પણુનો ટેક રાખવો હોય તો સત્વર મારા શરીરમાં પ્રવેશ કર. અને આ તીલેશમાતી સ્થંભને ફોડી નાખ."

પ્રિય વાચક? રાક્ષસ તો કયારનો ગુણુનિધીના શરીરમાં પ્રવેશ થઇ ચુકયો હતો. પણુ ગુણુનીધી અભિમાની અને અહંકારી ન બને તેટલાજ માટે રાક્ષસે ગુણુનિધિનું તેજ અને શકિતને હરી લઇ તેનું મન તપાસલો હતો. પણુ જ્યારે ગુણુનિધિએ અભિમાન રહિત રાક્ષસનું પાછું સ્મર્ણ કર્યું કે તરતજ રાક્ષસે પોતા કરતા ચારઘણી શકિત ગુણુનિધીના શરીરમાં ઉત્પન્ન કરવાથી તરત ગુણુનિધીની આંખમાં અગ્ની ભરાયો. તેનું શરીર જોરથી ઉછળવા લાગ્યું, તેના બાહુ આમતેમ પાનની પેઠે ઉછળવા લાગ્યા અને જેમ કેસરીસિંહ મેઘનાદની ગર્જના સાંભળી વિકાળ ગર્જના કરે છે. તેમ ગર્જના કરી તે સ્થંભને પાછો પોતાની બાથમાં ઘાલી તોડી નાંખ્યો.

આ સ્થંભના ટુકડે ટુકડા થઇ જતાજ તેમાંથી તે જાદુગરણુ એ હાથમાં બે ખંજર લઇ ગુણુનિધિ ભેદવા ધસી. ગુણુનિધિએ પોતાના ખંજરવડે તે જાદુગરણને લોહીથી તરબોલ કરી નાંખી. આ જોઇ તે જાદુગરણુ બહુ શુરાતને ચઢી. ગુણુનિધિના એક હાથને ખુબ જોરથી પકડી લઇ તેના મસ્તકનું છેદન કરવાને જેવી ખંજર મારવા જાય છે કે તરત ગુણુનિધિએ બીજા હાથવડે તેણી-

નો હાથ પકડી મરડી ખંજર ખુંચવી ઓરડીના બંધ થઇ ગયેલા બારણાને પાતુના પ્રહારથી તોડી તે જાદુગરણને બહાર લાવી નીચે પટકી.

જાદુગરણનું સ્વરૂપ બદલાઈ ગયલું જોઈ રમાની છાતી કંપવા લાગી. અને ભયભીત બની મનમાં વિચાર કરવા લાગી કે જો એને વશ કરવાનો છેલ્લો ઉપાય ગુણનિધિને નહિ બતાવું તો જરૂર તે અનેક રૂપ ધારણ કરનારી હમણાજ મને અને આ પુરૂષને ક્યાંય અલોપ કરી દેશે તેની જરા પણ ખબર પડવા નહી દે. એનું હવે સ્વરૂપ બદલાતું જાય છે તે આ ગુણનિધિના જાણવામાં ક્યાંથી હોય? હવે ધીલ કરવી એતો પગમાં કુહાડા મારવા સરખું છે. એટલું મનમાં બડબડી પાછું શુરાતન ચઢાવી ગુણનિધિનો હાથ પકડી બોલી કે, “હવે જુઓ છો શું? આ જોવાનો વખત નથી. પણ મોતનો વખત છે. ઝટ કરો. અને તમારી કમ્મરમાં ખોસેલા પોપટને બહાર કાઢી તેની જમણી.પાંખ તોડી આ રંડાના મુખમાં ખોસી ઘાલો. નહી તો પાછળથી પસ્તાશો.”

“રંગ છે રમા, રંગ છે તારી બુદ્ધિને? આ સમે તે ઠીક રંગ રાખ્યો છે. જો તું જરા ભુલી હોત તો તો જરૂર કંઈ માઠું પરિણામ આવ્યા વગર રહેતજ નહી?” આટલું કહેતાને વાર ગુણનીધ.એ પોતાની કમ્મરમાં ખોસેલા પોપટને બહાર કાઢી તેની જમણી પાંખ તોડીને તે જાદુગરના મોઢાને ફાડી તેમાં મુકી દીધી. અને તેના હાથમાંથી બીજું એક ખંજર ખુંચવી લઇ,તેના હાથ પકડી ઉભી કરીને તેણીને એવો એક જોરથી તમાચો માર્યો કે તેણીના

બત્રીશે દાંત તુટી ગયા. આ તમાચાના જબરા મારથી તેણીનું મોહડું ઊંચું થઇ જવાથી તે પોપટની પાંખ તેણીના પેટમાં ઉતરી ગઇ. તેણીના પેટમાં પાંખ ઉતરતાંજ તેણીની પેટમાંથી ત્રણુ માહલીઆ બાહાર નીકલી આવ્યા. તે તરત રમાએ ઝપાડી લીધા.

આ જોતાંજ. તે જાદુગરણ આંખના ભમરો ચઢાવી રમાપર ધસી અને રમાનો ચોટલો પકડી નીચે પટકી તેની છાતીપર જેવી ચઢવા જાય છે. તેવીજ ગુણનીધીએ જાદુગરણને ગરદનમાંથી પકડી બેઠી કરી અને રમાના હાથમાંથી ત્રણે માહલીઆ ખુંચવી લઇ પોતાને હાથે બાંધી લઇ બોલ્યોકે, "એ શંખણી મોહજાલમાં નાંખી, મોતીનું પાણી ઉતારનાર તું કે બીજી કોઇ? બીજી કોઇ? નીર્દોષ શુરાઓનો નાશ કરાવનાર યક્ષણી તું કે બીજી કોઈ? એ દુષ્ટા તને જોઇ મારી આંખમાંથી અગ્ની વરસે છે. એ હજારોનો ભોગ લેનારી પીશાચણી તને જોઈ મારા લોહીનું પાણી થઇ જાય છે. શું તને જીવતી ભોયમાં દાટું કે શું,તને જીવતા જીવત અગ્નીનો સ્પર્શ કરાવું, કે શું તારી ચામડી ઉતારી તારા માસથી પક્ષીઓને તૃપ્ત કરું. અરે તારા પાપી માંસનો પક્ષી પણ ભક્ષ નહીં કરે? અરે તને ભુમી પણ નહીં સહે? અરે તુંને અગ્ની પણ ભક્ષ નહી કરે? અરે તારો સ્પર્શ કરનાર પણ નર્કનો અધીકારી થશે. અરે તારા કર્યાં કર્મનો બદલો કેમ વાલીશ? અરે તારા માહાપાપમાથી કેમ છુટીશ? અરે આવા કરેલા અધમ કર્મોનો તારા સરજનહારને શું જવાબ આપીશ? શું તારાં પાપ થોડાં છે? તેં હુકમો કરવામાં કંઇ મણા રાખી છે? તારા જેવી નીચ નઠોર સ્ત્રી મેં આ જગતમાં જોઇ નથી. જે સ્ત્રી પોતાના સંસારસુખનું સત્યાનાશ વાળનાર છે,

જે સ્ત્રી પોતાના નાજુક રંગ રૂપ ને કલીંકત કરનાર છે. જે સ્ત્રી જે સ્ત્રી પોતાના સ્ત્રી જાતીના ધર્મના મર્મનો છેદ કરનાર છે, જે સ્ત્રી આ લોક ને પરલોક બગાડનાર છે. તે સ્ત્રી બીજાઓનું શું ભલું કરશે ? જે સ્ત્રી પોતાના પરમેશ્વર સમાન પતીનો ત્યાગ કરી દુરાચરણીઓને વશ થઇ નહીં કરવાના અનીષ્ટ કાર્યો કરે છે તે સ્ત્રી પોતાના કુટુંબને કેવી રીતે સંસાર સાગરમાંથી પાર ઉતારશે ? તું ધીક્કારને પાત્ર થઇ ચુકી છે. તારૂં જીવીત વ્યર્થ છે. તારા કરતાં કાંટાની વાડ પણ સારી હોય છે. તારા કરતાં વીંછણ પણ સારી ગુણ ધરાવે છે. પણ તારા દંખનો ઉતાર તેથી, તારા ઝેરનું ઓષધ નથી. ઓ નીરભાગી જગતની શોભારૂપ સ્ત્રીઓને દુઃખણ દેનારી કુલટા, અવીચારી, અધમ નારી હવે ટગમગ જોઇ શું રહીછે. આંખ ફાડી ડોળા ઘુરકાવી શું રહી છે. જો હજી તારાં હૈયાની હામ પુરી ન થઇ હોય, તારા મનની ઉમેદ મનમાં રહી ગઇ હોય, તારા ચમત્કારી જાદુના પ્રયોગો અજમાવવાની બાકી રહી ગયા હોય તો બેલાશક અજમાવી લે. ધાર્યું કરી લે, હજી હું તારી સત્તામાં છું હજી હું તારા પંજામાં છે. હજી હું તારા હાથમાં છું. પછી તારા સપાટામાંથી છુટયા પછી તારૂં કશુંએ વળનાર નથી. હજી હું તને તારૂં વેર લેવાનો વખત આપું છું હજી હું તારૂં ઝેર ઠાળવાનો સમય આપું છું. ફરીફરીને આ ચોઘડીયું, આ ઘડી, આ ગુફા, સાંપડવાની નથી. અરે જરાતો હામ ભીડ, અરે જરાતો જોર અજમાવ, અરે જરાતો ઉત્તર આપ. પેટને ખાલમાં અરે એવોતો મુખ આનન્દી કોણ હશે કે પોતાના દુશ્મનને વશ કર્યા પછી તેને આમ વર્તવાની છુટ આપશે."

ગુણુનીધીના આ બાણરૂપી શબ્દોએ તે જાદુગરણના પાપી અંતઃકરણને વીંધી નાખવાની તેની અસહ વેદના થવાને લીધે તે જાદુગરણ મૃત પ્રાણ બની ધરણીપર ઢલી પડી.

આ જોઇ રમા બોલીકે, "અરે ગુમાની, ગર્વથી ગર્વીષ્ઠ બનેલી, ઉડત પક્ષીઓને પાડનારી, મનુષ્યોને બાહુંક બનાવી પુતલા પેરે નચાવનારી, અનેક નિર્દોષ ભોલી બાલાઓને ભમાવી ચકડોલે ચઢાવી અનીતિને માર્ગે અથડાવી કાર્ય સિદ્ધ કરનારી અનેકોના ભોગો આપી દેવીને તૃપ્તમાન રાખનારી, અલકમલક ખલકને ધુજાવનારી અને તારા પ્રેમી કલાધરને રીઝાવનારી હવે ભુમી કેમ ખોતરે છે? હવે ધુળમાં કેમ આલોટે છે? હવે આંખમાં દડ દડ આંસુઓ કેમ પાડે છે? હવે તારો વ્હાલો કયાં ગયો? વ્હાલા વાસ્તે બધાને ચુનો ચોપડાવી નુંકઓ બનાવી તે વહાલો હવે કેમ તારી વારે આવ્યો નહીં? આવી દશાએ તું પહોંચી કે તારો વ્હાલો પહોંચ્યો? આ કોણે ભોગવ્યું? તે કે તારા વ્હાલાએ? શરમાતી નથી? પડી શું છે? કપાવાનું હતું તેતો કપાઇ ગયું? ઉતરવાનું હતું તે તો ઉતરી ગયું. હવે રહ્યું શું? ચાલ ઉઠ તારા પાપનો પસ્તાવો કર. તારા અપરાધની ક્ષમા માગ નહીં તો તેં જેમ અનેકના લોહી ચુસી લીધાં છે તેમ તારૂં અને તારા વ્હાલાનું લોહ ચૂસનાર બાવન વીર તારી સન્મુખ ઉભો છે. જેની આંખ સામું તારાથી જરા પણ જોઇ શકાવાનું નથી તો પછી તારૂં બળ તેને શું કરનાર છે. તારી શક્તિને તો તે પાણીના રેલા સમાન સમજેછે. હવે તારા પાપી વીચારને વેગલા કર. તારી પાપી અંતરમાં ભરાયલા પાપને ધોવા માટે તારી સામે ઉભેલા વિરપુરૂષના પગ ધોઇ પી."

ધીમે ધીમે ડચકા ખાતી ને ઉંડો નિશ્વાસ ખેંચતી તે જાદુગરણ ઉભી થઈ અને રમાને કહ્યુંકે, "આ સમે તું જેટલું બોલીશ તેટલું થોડું છે. કારણ કે "ગરજવાનને અકલ હોતી નથી." વળી "ગરજ સરી એટલે વૈદ વેરી થયો" તેથી હું તને દોષ દેતી નથી. એ દોષ મારા નસિબનો છે, તે કંઇ મારા માથા પર કરવાની બાકી રાખી નથી. કહ્યું છે કે, 'નાગણને દુધ પાઇ કદી ઉછેરવી નહી' આંગણે બોરડી વાવી, બોરડીનો આસરો લેવો નહીં. "પછી એથી વધારે તને શું કહું. મારા કરતાં તને વધારે શરમાવવાનું છે, મારા કરતા તને વધારે નીચું જોવાનું છે. પણ એટલું તો યાદ રાખજે કે મારા કરતા પણ તારી બુરી દશા થશે,"

રમાને એટલું કહ્યા પછી તે જાદુગરણ ગુણનીધીના પગમાં પડી, એને બે હાથ જોડી નમ્રવાણીથી વદી કે, "અહો ? સર્વ ગુણસંપન્ન મારો અહંકાર તમે ઉતાર્યો છે. મારા અભિમાનનો આંકડો તમે વાંકો વાળી નાંખ્યો છે. મારી અદભુત શક્તિનો તમે નાશ કર્યો છે. એ જોઇ મારો મદ ઉતરી ગયો છે. હું અત્યારસુધી એમ જાણતી હતી કે, આ જગતમાં મારા માથામાં ખીલા ઠોકનાર કોઇ પુરૂષજ નથી ? પણ છે એમ હમણા મારી ખાત્રી થઇ છે. પૃથ્વી વિરરત્નોથી ભરેલી છે. પણ ખાલી નથી. હવે મને કશો શોક થનાર નથી, હવે મને તેથી કશું દુઃખ ઉત્પન્ન થનાર નથી પણ તેથી વધારે આનંદ થશે. આપ વિવેકીને વધારે શું કહેવું. વિવેકી ગુણ અવગુણનો વિચાર કરતો નથી. વિવેકી દોષાદોષની સામે નજર રાખતો નથી. તે તો સર્વેને પોતા સમ વિવકીજ ગણે

છે. આ વખતે હું તમારી ઉપર પ્રસન્ન થઈ છું. તમને જે જો-ઇએ તે આ ગુફામાંથી લઇ લો.'

" જો આ તમે તારો આવો વિવેક જોઈ તારા અપરાધને ક્ષમા કરૂં છું. પણ હું તને જે પુછું તેનો ખરેખર ઉત્તર આપજે. જો તે મને ખોટો લાગશે તો હું તારા અપરાધનો બદલો લીધા વગર રહીશ નહીં."

"હવે મને ખોટું બોલાવવામાં સ્યો લાભ છે. શરણે આવ્યા દગો કરવો એતો કમજાતનું કામ છે હું રમા જેવી દગાખોર ન-થી. હું રમા જેવી વિશ્વઘાતી નથી, હું રમા જેવી પેટમાં ઘુસીપાલી મારૂં એવી નથી એના ઘોલતો આગળ ગવાશે એના પેટની કાટીની આંટી તમે હજી જાણી નથી તો ! એ વિચિત્ર પ્રકારની પુતળી છે. જેમ ઉંદરડી ફુક મારતી કરડતી જાય છે તે-વીજ રમાને સમજવી. કહો હવે તમારી શી વાતછે ?"

" મારો સવાલ બહુ ગંભીર છે તે સાંભળતાંજ તારા શરી-રમાંથી કંપારી છુટયા વગર રહેશે નહિ. માટે વિચારીને કહેજે."

" તમારો સવાલ ગમે તેવો ગંભિર ને ભયાનક હૃદય ભેદક કાં ન હોય ? તો પણ તે માટે ખેદ ન પામતાં ઉત્સાહની સાથે તમારા સવાલનો ઉત્તર આપીશ."

"તું જેને ચ્હાય છે તું જેને માટે આટલો બધો પ્રાણ પા-થરે છે તું જેને માટે આ મુશીબતમાં આવી પડી છે, તે કરપીણુ કલાધર કયાં રહે છે."

"તે કનાકાવતી નગરીની દક્ષિણ દિશાએ આવેલા સમુદ્રની અંદર એક ન્હાનો બેટ છે તે બેટમાં એક વિસ્તાર વગરની ગુફા છે, તે ગુફામાં અનેક રમણીઓ સાથે રંગ રમી રહ્યો છે,"

"આ ગુફામાં જે તિલેસમાનો તે બનાવ્યા છે તે કરતા કંઇક અધિક તિલેશમાતો તે ગુફામાં છે કે નહી."

"તે ગુફા તિલેશમાતોથી ભરપુર છે તેવા તિલેશમાતોને તમે આ દુનિયામાં કોઇ પણ ઠેકાણે જોયા નહી હોય? જ્યારે તે તિ-લેશમાતો તમે જોશો તો ફરીને તે ગુફાની બહાર આવવાનું તમને મન થશે નહી."

" એ તિલેશમાતોની રચના કોની બુદ્ધિના બળથી કરવામાં આવી છે?

" કલાધર અને કલાધરના ગુરની બુદ્ધિના ખેલથી કરવામાં આવી છે."

" ત્યારે શું હજી સુધી કલાધરના ગુરૂ જીવે છે?"

" એતો કયારના રામસરણ થઇ ગયા છે?"

" જાદુની વિદ્યા સિવાય બીજી કંઇ વિદ્યા કલાધર જાણે છે?

" તે શિલ્પ વિદ્યામાં પણ નિપુણ છે."

" તે શિલ્પ વિદ્યાથી તેણે કેવી રીતે વસ્તુઓ બનાવી છે'

" ઉડતા વેમાનો ઉડતા કાષ્ટના ઘોડા, અદ્દભુત જાદુના પલંગે અદ્દભુત કાષ્ટની પુતળીઓ, એ વગેરે ઘણીક અદ્દભુત વસ્તુઓ બનાવી છે".

"એવો તો અદ્દભુત જાદુના પલંગમાં શ્યો ચમત્કાર મુકયો છે"

આ પલંગના ચારે પાયે ચાર બ્રહ્મરાક્ષસને ગોઠવવામાં આવ્યા છે. અને તે રાતના વારા ફરતી જગતની લીલા નિહાલવા નિકળે છે અને પછી પલંગની ઉપર સુતારને તે સંભલાવે છે"

"એવો તે અદ્દભુત પલંગ છે"

"હા."

"વિલાસ સુંદરી કેટલા વર્ષની છે."

"સોલ વર્ષનની જુવાન બાલા છે."

"શું તેણીને પણ કલાધારે ભ્રષ્ટ કરી છે

"હજી સુધી નહીં."

"તેમ નહીં કરવાનું કંઈ કારણ?"

"તે શુદ્ધ સાધ્વી અને પતીવૃતા છે અને સાથે શીવભક્ત પણ છે તેથી તેણીના સત આગળ કલાધરનું કંઇ વળતું નથી."

"તારી પાસે જે વેમાન છે તે કયાં છે?"

"તે વેમાનને તમે શું કરશો?"

"એ વેમાનમાં બેશી કલાધરની ગુફામાં જઇશ"

"મને પણ સાથે લેશો ને?"

"મારી કયાં ના છે."

"પણ એતો બધું એ ખરૂં પણ કલાધરનું મોત કોના હાથમાં છે."

"જે પોપટ તમારી પાસે છે તે પોપટવડે તેનું મોત છે."

"કેવી પ્રકારે."

"જ્યારે તમે ગુફામાં પ્રવેશ કરો ત્યારે કલાધરની સામેજ આ પોપનું માથું કાપી નાખજો કે તરત કલાધર પ્રાણ તજી દેશે. આ હીરા માણેકથી મઢેલા પાંજરાને ઉપાડી લો. ને તેમાં આ પોપટને રાખો. આ પોપટ પાંજરા સિવાય બીજે ઠેકાણે રહી શકે એમ નથી. તે સિવાય મારા પાસે ચાર હીરા છે તે હું તમને આપુ છું. તેતો આ ચાર રંગના ચાર હીરા છે. તેમાં લાલ હીરો જો અંધારામાં મુકયો હોય તો જાણે બીજો ચંદ્ર ઉગ્યો હોય એમ જણાશે. બીજો સફેત હીરો જો પાણીમાં મુકયો હોય તો પાણી તરત માર્ગ આપી દેશે. જો કોઈ ક્રોધીઓ હોય તેના ગલામાં આ કાલો હીરો બાંધે તો તે ક્રોધીઆનો ક્રોધ તરતજ નષ્ટ થઈ જાયછે આ પીલો હીરો તો એવો ચમત્કારી છે કે હજારો દુશ્મનોને વશ કરવા હોય ત્યારે તે હીરાને માથાપરના મુકટમાં ખોસી દઈ દુશ્મનોની સેનામાં પ્રવેશ કરવો."

જાદુગરણે ગુણનીધિના હાથ પકડી તમામ ગુફામાં ફેરવ્યો. અને તેની મરજીમાં આવે તેવી વસ્તુઓ ગુફામાંથી લેવા દીધી.

પોતાની ઇચ્છામાં આવે તેવા અલૌકીક વસ્તુઓ પ્રાપ્ત કરી. આ બંને સ્ત્રીઓને સાથે લઇ કલોલ કરતો ગુફાની બહાર આવ્યો.

ગુફાની બહાર આવતાંજ તે જાદુગરણ વિચારરૂપી સાગરમાં

રૂઠી ગઇ અને મનમાં બોલી કે " જે વસ્તુ બનવા કાળ હોય છે તેમ બન્યા કરે છે. કર્મમાં લખેલ કદી મીથ્યા થતું નથી." એટલું કહીને નીચેનું પદ ગાવા લાગી.

પદ.

"કરમનકી ગત ન્યારી ઉદ્ધવ ટારી નાહીં ટરે,
કરમગત ટારી નાંહી ટરે. કરમનકી૦

કબહુક રાજા કબહુક રંકા,
કબહુક છત્ર ધરેરે,
કબહુક તનખા જલમેં ડુબે;
કબહુક શૈલ્ય તરે. કરમનકી.

હરીશ્ચંદ્ર જૈસા રાજા કહીયે,
તાપર બીપત પરેરે;
તારા જૈસી રાની વાસી,
નીચ ઘર નીર ભરે. કરમનકી.

રોહીદાસ જૈસા કુંવર ઉનકા,
હિતચીત બચન ધરેરે;
ફુલફુલ બીનત ભોરંગ ડસિયો,
તારા રૂદન કરે. કરમનકી.

રૂષી વસિષ્ટ પંડિત મહા જ્ઞાની,
રૂચી રૂચી લગન ધરેરે;
સિયાજીકા હરન મરન દશરથકા,
બના બન રામ ફીરે. કરમનકી.

આવી રીતે શોકાતુર થયલી જાદુગરણને જોઇ ગુણનીધિએ કહ્યું કે, " અરે જાદુગરણ ! સમા બલવાન છે. માટે શોક કરવો મુકી દે. બનનાર હતી તે બની.

" ખરૂં છે."

" બની ના બની કોણ બનાવે,
 મનના ઉભરા કહો કોણ સમવે."
" દુઃખના ડુંગરે ચઢતા મનતરંગો ભમાવે,
 દેહતણો રિપુ તે કેમ કરી સમાવે. "

રાત પડી જવાથી ગુણનીધીએ માતાના મંદિરમાં વિશ્રાંતી લેવાનો ઠરાવ કર્યો ગુણનીધી ઘણા દિવસની અથાગ મહેનતથી બહુ થાકી ગયો હતો, જરા પણ શરીરને આરામ આપ્યા વગર પરિશ્રમ વેઠી પોતાનું કાર્ય નીર્વિઘ્ન પાર પાડી શકવાથી તેને તેના આનંદનો પાર રહયો નહોતો. આ આનંદમાં ને આનંદમાં તે તરત ઉંઘને વશ થઇ ગયો.

ગુણનીધી ભર ઉંઘમાં પડયો છે. તેને હવે ઝાઝી વ્યાધી રહી નથી, એમ જાણી રાક્ષસ ગુણનીધીના શરીરમાંથી બહાર નિકલી, ગુણનીધીના માથાપર ત્રણવાર હાથ ફેરી, તેના હાથે રક્ષા બાંધીને રાક્ષસ અલોપ થઈ ગયો.

સહવાર પડી, ત્રણે જણ જાગૃત થયાં, દાંતણ પાણી સ્નાન સંધ્યા કરી દેવીને નિવેધ ધરી સાતવાર પ્રદક્ષિણા ફરી શીશ નમાવી બહાર આવ્યા. ગુણનીધીએ તરત પોતાના ઘોડાની પુંજા કરી ઘોડાને થાબડી દેવીને અર્પણ કરી, દેવીના મંદિરની આસપાસના લીલા

ઘાસવાલા ખેતરમાં છોડી દીધો. જાદુગરણે તરત વેમાન તૈયાર કર્યું, ગુણનીધીએ પોતાની પાસેનો તમામ ખજાનો વેમાનમાં મુકયો. અને ત્રણે જણ વેમાનમાં ચઢી બેઠા. પ્રથમ કરી રાખેલા શંકેત મુજબ જાદુગરણે દક્ષિણ દિશાએ વેમાનને ચલાવવા લાગી. વેમાન આકાશ ગમન કરતાં દક્ષિણ દિશાના સમુદ્રના મધ્ય ભાગમાં જેવું આવ્યું કે જાદુગરણે વેમાનની કલ ફેરવી નાંખી. આ કલ ફેરવતાંજ વેમાન આકુ અવળું ઘુમવા લાગ્યું. આ જોઇ રમા બોલી કે, " અહો ગુણનીધી ચેતો દગો થયો. " ગુણનીધી તરત સમજી ગયો અને પોતાના ખજાનાને અને પોપટના પાંજરાને પોતાની પીઠ પાછલ બાંધી લઇ, કમ્મરમાંથી ચડપ ખંજર કાઢી વેમાનની તમામ દોરીઓ કાપી નાંખી. તેથી વેમાન ચકી ખાઇ એકદમ સમુદ્રમાં પડ્યું. તેથી આ ત્રણે જણ સમુદ્રના મોજા સાથે ઉછળવા લાગ્યાં.

સદગુણ વાંચકો, આ નોવેલનો અધુરો ભાગ બીજામાં વાંચશો.

પ્રથમ ભાગ સમાપ્ત.